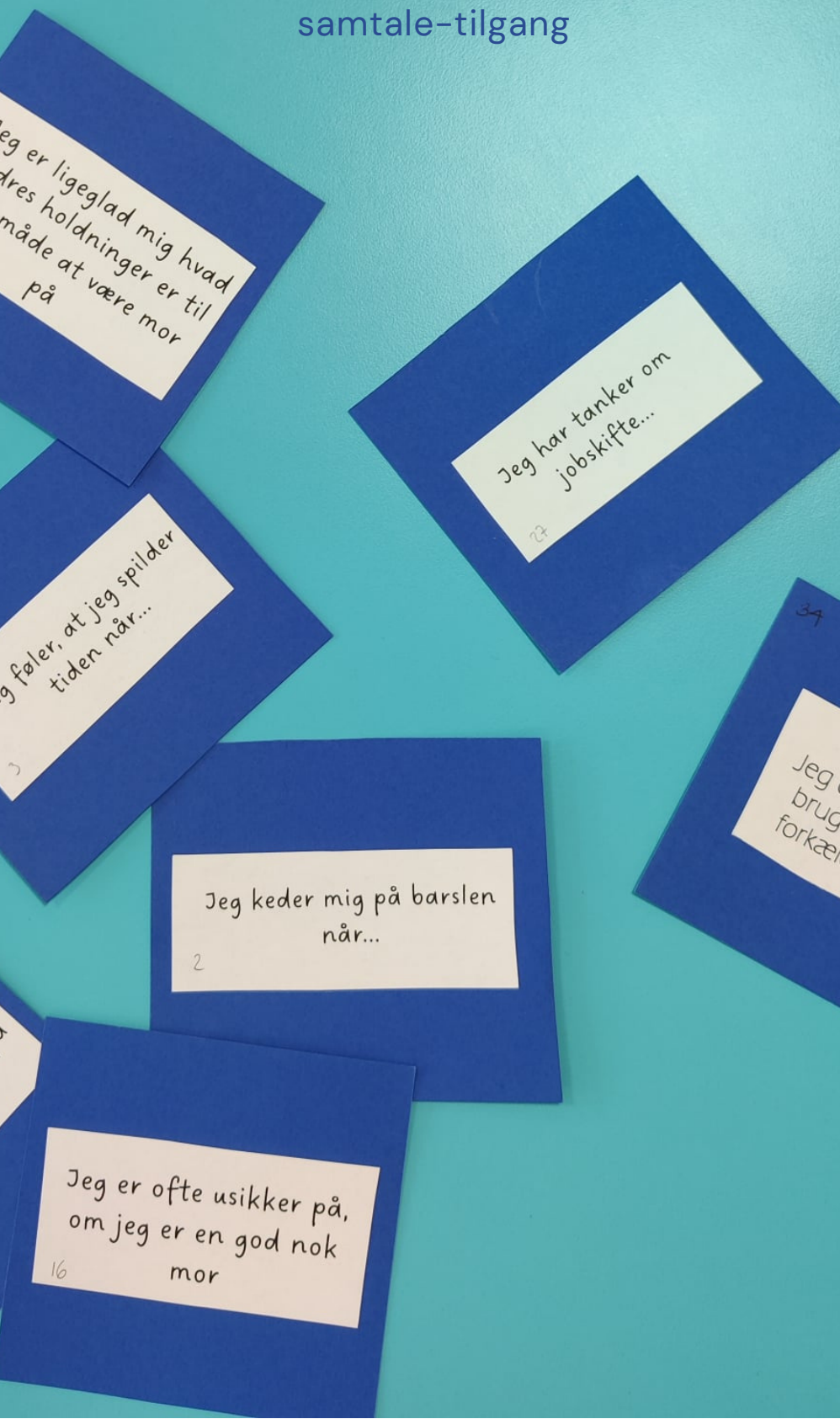


DET ACCELERERENDE BARSELSLIV

– En kritisk undersøgelse af mødres
oplevede udfordringer i barselsperioden
belyst gennem en perspektivorienteret
samtale-tilgang



KANDIDATSPECIALE

Læring og Forandringsprocesser
Maj 2024

Line Holm Wulff (20221037)

Line Saltoft Steen (20211055)

Vejleder: Rikke Thomsen

Anslag:

Specialet: 181.507

Artikel: 9.131

I alt: 190.638



**AALBORG
UNIVERSITET**

Abstract

Social normative expectations for motherhood and maternal guilt in Western countries have been extensively researched in international literature, yet this field remains underexplored in Danish literature. Notably, maternal well-being during maternity leave is only just beginning to be examined in Danish research. However, recent Danish studies show that one in five new mothers leave their maternal peer group due in part to behavior characterized by performance and competition, while 31% of new mothers feel lonely. Therefore, new mothers are a subset of the population that contributes negatively to the overall declining mental health in Denmark. From 2010-2023, there has been an increase in the proportion of individuals scoring low on the mental health scale, with the group of women of childbearing age showing the greatest increase (16-24 years +19 percentage points, 25-34 +16 percentage points).

This thesis explores how the perceived challenges during maternity leave can be examined and supported through participation in a perspective-oriented conversation. Utilizing a pragmatic framework and drawing inspiration from other action-based research, this study centers on three qualitative focus group interviews with eight mothers who were either on maternity leave or had been within the past two years. The thesis incorporates critical theory and Hartmut Rosa's work on social acceleration, along with Danish sociologist Anders Petersen's perspectives on the performance society.

The analysis uncovers several themes related to the perceived challenges of mothers during maternity leave, including the dilemma-filled nature of maternal peer groups and the instrumentalization of mothers' bodies in their encounters with the healthcare system. Across these themes, mothers express how social normative expectations negatively influence their participation in maternal peer groups and their interactions with the healthcare system. Particularly, the perceived pressure to compete and perform contribute to the experience of guilt and behavior guided by perceived social expectations.

In addition to the perceived challenges of mothers during maternity leave, this thesis focuses on how a perspective-oriented conversation can provide insights into the complex and interconnected challenges experienced by mothers. It is evident that perspective-oriented conversations have the potential to support mothers in sharing difficult emotions that they may not have expressed previously, demonstrating that their challenges are not unique to their experience of

motherhood. Furthermore, perspective-oriented conversations create a space for participants to legitimately explore new practices that promote their well-being during maternity leave.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1.0 Indledning	5
1.1 Barselslivet i det senmodernes samfund.....	5
1.2 Barselsdebatten i fokus	6
1.3 Barselsperioden som forskningsgenstand	7
1.4 “Hvor må jeg sige det højt henne?” - Vores motivation bag specialet	9
1.5 Perspektivorienteret samtale-tilgang.....	10
1.6 Problemformulering	11
1.7 Problemafgrensning.....	11
2.0 Videnskabsteoretisk position og teoretiske inspirationer	12
2.1 Pragmatismens rolle i specialet	12
2.1.1 Erfaring og handling	12
2.1.2 Pragmatismes sandhedsbegreb.....	13
2.1.3 Refleksiv tænkning.....	14
2.1.4 Opsamling.....	14
2.2 Teoretiske inspirationer.....	15
2.2.1 Hartmut Rosa – Social acceleration og fremmedgørelse	15
2.2.2 Anders Petersen – Præstationssamfundet.....	16
2.2.3 Opsamling.....	18
3.0 Metodisk fremgangsmåde	18
3.1 Team-samarbejde	18
3.2 Pragmatisk aktionsforskning	19
3.3 Indsamling af empirisk materiale	20
3.3.1 Fase 1: Domænespecifik viden og Desk-Research	21
3.3.2. Fase 2: Fra indledende samtaler til rekruttering af deltagende mødre	21
3.3.3 Fase 3: Udvælgelse af deltagende mødre og interviews	23
3.3.4 Fase 4: Bærende empirisk materialeindsamling.....	26
3.4 Bearbejdning af empirisk materiale.....	32
3.5 Ethiske overvejelser	34
3.6 Præsentation af deltagere.....	35

4.0 Analysestrategi og Analyse	35
4.1 Delanalyse 1: Dilemmafyldte mødregruppefællesskaber	37
4.1.2 “Superpænt, superrent, super-alt muligt”	37
4.1.3 “Vil du ikke dit barn det bedste?”	43
4.1.4 Delkonklusion	47
4.2 Delanalyse 2: Instrumentalisering af mor-kroppen	48
4.2.1 ”Alle vil have ens krop”	49
4.2.2 Har du en reaktion mor?	53
4.2.3 Overfladiske relationer	59
4.2.4 Delkonklusion	60
4.3 Delanalyse 3. Potentialer og udfordringer ved en perspektivorienteret samtale-tilgang	61
4.3.1 Perspektivsamtalens muligheder	61
4.3.2 At “bryde muren” – potentialer og udfordringer	68
4.3.3 Delkonklusion	71
5.0 Konklusion.....	72
6.0 Artikel: “Det var i hvert fald ikke det man havde forventet”	76
7.0 Litteraturliste.....	79
8.0 Bilagsliste.....	83

1.0 Indledning

Kl. er 20.30 den 19. marts i et roligt villakvarter i Næstved. I en spisestue i en etplansvilla sidder seks mødre rundt om et bord, mens der bliver snakket og drukket kaffe. To af mødrene sidder der, fordi de har sat sig for at skrive et speciale om mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, hvilket er udsprunget af egne oplevede udfordringer i deres barselsperiode. De fire andre mødre sidder der, fordi de også har oplevet udfordringer under barselsperioden og frivilligt har sagt ja til at deltage i en form for samtale, hvor fortællinger om trivsel og oplevede udfordringer under barsel er velkomne. En form for samtale, som kan vise sig at være relevant for barslende mødre i fremtiden.

Der er ingen tvivl om, at det at blive mor er en transition af en verden, som man muligvis kun kan sætte sig ind i, hvis man selv har oplevet det. Både krop og sind påvirkes af den store livsomvæltning det er, og for mange kvinder er barselsperioden en stor kontrast til det liv de havde, før de blev gravide. Selvom det er lykkeligt at blive mor, kan det samtidig være forbundet med mange svære følelser (Sundhedsstyrelsen, 2022). En af mødrene, der sad rundt om bordet den 19. marts leverede entydigt hendes oplevelse af barselsperioden, da hun udtalte: ”Det var i hvert fald ikke det man havde forventet.” (Bilag 3, l. 80).

1.1 Barselslivet i det senmodernes samfund

Hvor mange der går rundt og har oplevelsen af, at deres barsel ikke var det, som de forventede, er ikke umiddelbart til at svare på. Men en aktuel problematik for barslende mødre blev tydelig, da foreningen Bedre Barsel i 2020, med afsæt i en spørgeskemaundersøgelse af 443 barslende mødre, offentliggjorde, at 31% føler sig ensomme under deres barsel (Larsen, 2021). Sidenhen har Vores Børn i 2021 lavet en undersøgelse, som på baggrund af 1.454 adspurgte barslende mødre, kunne berette om, at 95% af mødre deltager i mødregrupper, men samtidig at mere end hver femte vælger at forlade den igen. Årsagerne tilskrives, at deltagelse ikke lever op til mødrenes forventninger, at de føler sig forkerte, samt at de oplever en stor intern konkurrence i mødregrupperne (Plum, 2021). Disse undersøgelser bidrager måske med et svar på, hvorfor barselsperioden ikke opleves som forventet. Men hvorfor ses disse tendenser blandt barslende? Måske skal der her kigges bredere end på barslende mødres trivsel, for når vi kigger på danskernes generelle oplevelse af ensomhed, er statistikken heller ikke positiv. I rapporten ”Danskernes Sundhed” fra 2023 beskrives det, at 10% af den danske befolkning viser tegn på ensomhed (Statens Institut for Folkesundhed, 2023). Rapporten peger desuden på, at danskernes

generelle mentale helbred er faldende. 18,3% af den voksne danske befolkning har en lav score på den mentale helbredsskala, hvoraf særligt kvinder i den fødedygtige alder udmærker sig. 34,8% af kvinderne i alderen 16-24 år har en lav score på den mentale helbredsskala, mens det for kvinderne i alderen 25-24 er 30,7%. Det er således en stigning på henholdsvis 19 procentpoint og 16,4 procentpoint over perioden 2010-2023 (Statens Institut for Folkesundhed, 2023). Men hvad skyldes den generelle stigende mistrivsel hos danskerne? Dette spørgsmål er heftigt debatteret gennem de sidste årtier, hvoraf særligt det senmodernes samfundsstruktur beskyl- des for at have en afgørende årsag (Petersen, 2016) (Rosa, 2014). Ord som perfektionskultur, højhastighedssamfund, konkurrencestat, præstationssamfund er alle labels, som i forskellige sammenhænge forbindes med det samfund, som vi lever i idag. Kristeligt dagblad bragte artik- len ”*Danskernes sundhed lider under præstationssamfundet*” i 2018, hvori sociologen Rasmus Willig omtaler det senmoderne samfund, som et ”Red Bull-samfund”, med reference til den stadig populære energidrik (Nørgaard & Nygaard, 2018). I overført betydning hentyder han til, at individet behøver superheltekræfter, da der konstant kræves mere og mere af individet, som hele tiden må præstere bedre og bedre, hvilket medvirker til mentale problemstillinger, som angst og følelsen af utilstrækkelighed. Netop dette samfund er selv sagt også det samfund, som forældre barsler i idag. Og måske kan det have en medvirkende årsag til, at moren som vi refererede i indledningen, ikke oplever at barslen, levede op til hendes forventninger?

1.2 Barselsdebatten i fokus

Inden for de seneste år har fænomenet barsel fået en central rolle i samfundsdebatten og særligt i forbindelse med implementeringen af den øremærkede barsel, som trådte i kraft i august 2022, som har til formål at øge ligestillingen mellem mødre og medforældre. (Beskæftigelsesministeriet, 2024). I forlængelse af dette ses et stigende fokus på forandringer af barselshåndtering i erhvervslivet (Rogaczewska, 2023), og senest udkom Tænk tanken Equalis i april 2024 med rapporten ”*Den gode tilbagevenden fra barsel*”, som fokuserer på små og mellemstore virksomheders oplevelser af barselskulturen med handleanvisninger ift. forbed- ringstiltag af barselshåndtering (Equalis, 2024). Der ses altså en klar tendens til, at fokus på barslendes forhold og tilknytning til arbejdslivet er stigende, hvilket også aktualiseres i det professionelle barselsnetværk Inspired Beyond Babies¹, som blev etableret i 2017, men for

¹ Inspired Beyond Babies er et professionelt barselsnetværk for både mænd og kvinder, der ønsker faglig udvikling og at udvide deres professionelle netværk under barsel. Det er et tilbud til virksomheder, der gerne vil skabe en mere inkluderende barselskultur i en periode, hvor mange føler sig ekskluderet fra deres arbejdsplads (Inspired Beyond Babies, 2023).

alvor har tiltrukket sig opmærksomhed gennem de seneste par år (Inspired Beyond Babies, 2023). Det øgede fokus på barselforhold ses dog ikke kun i relation til arbejdsmarkedet. Der ses ligeledes et stigende fokus på barselstiltag, som har fokus på den barslendes behov og trivsel. I flere byer opstår nye barselscaféer, utallige podcasts relateret til forældres behov, ligesom de online platforme Famoba og MaMaMesh er nye attraktive netværk, hvor barslende mødes i fællesskaber med afsæt i fælles interesser og fokus på den barslendes behov (Famoba, 2022) (MaMaMesh, 2024). Noget tyder altså på, at der generelt i det danske samfund ses en stigende opmærksomhed på barselshåndtering, barselsforhold og måske også trivsel under barslen?

1.3 Barselsperioden som forskningsgenstand

I forhold til forældres trivsel under barselsperioden som et forskningsemne, synes det i nyere tid ikke umiddelbart at tiltrække lige så stor opmærksomhed indenfor dansk forskning, som det generelt gør i samfundet. Når det handler om barselsperioden, orienterer forskningen sig primært om børns udvikling, betydning af forældretilknytning og deraf kun sekundært om forældres trivsel (Olsen & Meder, 2014) (Olsen, et al., 2020) mens vi ligeledes ser forskning i relation til barselsrettigheder, ligestilling og køn, samt forældreskab i relation til forældres fravær og tilbagevenden på arbejdsmarkedet efter barsel (Bloksgaard, 2009; 2013). Desuden fremgår det af en ny dansk rapport fra 2021 udarbejdet af VIVE – Viden til Velfærd, at de fleste danske kohorte-studier om spædbørns trivsel, tilknytning til forældre og forældres trivsel er forældede og over 15 år gamle, hvorfor der argumenteres for, at der er brug for større viden på området i en nutidig kontekst (VIVE - Viden til Velfærd, 2021). Som en konsekvens af dette, forskes der i skrivende stund indenfor området, hvilket særligt ses i to igangværende studier. VIVE igangsatte i 2017 forløbsundersøgelsen “SPOR - Børns udvikling og trivsel gennem livet”, som en spørgeskemabaseret undersøgelse, hvor hensigten er at følge forældre til mere end 50.000 spæd- og småbørn fra spæd- og småbørnsalderen til voksenlivet. Undersøgelsen er fortsat i gang og har til formål at skabe et solidt grundlag at kunne belyse danske børns udvikling og trivsel ud fra, som led i at kunne evaluere indsatser til udsatte børn og deres familier. Således er undersøgelsens formål, ligesom tidligere studier, primært orienteret mod barnets udvikling, men med et sekundært fokus på forældrenes trivsel (VIVE - Viden til Velfærd, 2021). I 2021 udkom de første resultater af undersøgelsen, hvor det særligt springer i øjnene, at 12,7 % af mødre med børn på 9 måneder (og således indenfor vores undersøgelses målgruppe), placerer

sig i risikozonen for at udvikle stress² eller depression relateret til forælderrollen (VIVE - Viden til Velfærd, 2021). Ligeledes startede forskningsprojektet “Forstå din baby” i 2019 under Center for Tidlig indsats og Familieforskning på Københavns Universitet, som har til formål at styrke forældres evne til at forstå deres børns signaler, hvor der er indsamlet data fra ca. 3000 forældre gennem spørgeskemaundersøgelser fra 26 kommuner i Danmark. Forskningsleder af projektet og lektor i klinisk børnepsykologi på Københavns Universitet, Mette Skovgaard Væver, påpegede ved projektets begyndelse, at der findes meget lidt konkret viden om, hvordan det går i den første tid i den nye familie, samt at det er første gang, at man forsøger at skabe et overblik over, hvordan førstegangsførelse i Danmark trives i løbet af deres barns første leveår. Undersøgelsen blev afsluttet i 2022 og resultaterne er desværre ikke publiceret endnu. Dette understreger særligt, hvor nyt et forskningsområde dette speciale skriver sig ind i, og særligt med det kvalitative sigte.

Kigger vi bredere end forskning relateret til barselsperioden, ser vi studier, som undersøger “forældreskab” i en bredere forstand. Sociologen, Maria Ørskov Akselvoll, udgav i 2023 bogen “Det grænseløse forældreskab”, som belyser forældres kamp om “det gode” forældreskab (Akselvoll, 2023). Heri synliggøres det grænseløse forældreskabs usynlige strukturer, samt hvordan forældreidealet synes at være påvirket af samfundstendenser. Akselvoll påpeger, at det grænseløse forældreskab er præget af at være et intenst, involverende og overvågende forældreskab, og bogen giver et indblik i, hvordan forældre i forsøget på at leve op til tidens ambivalente krav og forventninger til forældreskabet, oplever følelser af udmattelse, uro, dårlig samvittighed, skyld og skam (Akselvoll, 2023). Det tyder altså på, at forældreskabet i det senmoderne samfund er under stærk påvirkning af samfundsstrukturer, behæftet med at skulle leve op til idealer og normative forventninger til “den gode” forældre. Netop disse tendenser er desuden tydeliggjort i et nyere internationalt scoping-review fra 2022 (Schmidt et al., 2022). I reviewet præsenteres en gennemgang af 115 artikler fra WEIRD-lande (Vestlige, uddannet, industrialiserede, rige og demokratiske), som var publiceret fra 2001-2021. Formålet med gennemgangen var at belyse herskende sociale normer, som findes i moderskabet og identificere mødres reaktioner på disse normer. Reviewet viste, at der tegner sig et billede af fem herskende normer for moderskab, som kædes sammen med fem typer af mødre: 1. *Normen om opmærksomhed på barnet. Type: Den nærværende mor*, 2. *Normen om at sikre en vellykket udvikling*

² Stress i forælderrollen beskrives, som de processer, som medfører fysiske og psykiske reaktioner, som er forbundet med forsøget på at tilpasse sig forælderrollen, og de krav, som medfølger dertil (VIVE - Viden til Velfærd, 2021)

for barnet. Type: Den fremtidsorienterede mor., 3. Normen om at arbejde integreres i moderskabet. Type: Den arbejdende mor. 4. Normen om at være i kontrol. Type: Den kontrollerende mor, 5. Normen om at være tilfreds. Type: Den tilfredse/lykkelige mor. Resultaterne viser, at mødrene i flere sammenhænge oplever de forskellige normer som modstridende og uopnåelige, samt at deres følelsesmæssige reaktioner overvejende er negative og er præget af frygten for at føle sig anderledes. En af de mest fremtrædende følelsesmæssige reaktioner er følelsen af skyld, hvor skyldfølelsen fungerer som en regulerende kraft i mødres liv. Dog påpeges det, at mødre reagerer forskelligt på de herskende normer (Schmidt et al., 2022).

1.4 “Hvor må jeg sige det højt henne?” - Vores motivation bag specialet

“Hvor må jeg sige det højt henne?” er et spørgsmål, som vi begge gentagende gange har stillet os selv under vores barselsperioder i forbindelse med tanker og følelser om det at være på barsel. Vi finder det relevant at præsentere os selv og vores motivation for at skrive speciale med fokus på mødres oplevelse af barselsperioden som forskningsfelt. Vores position som forskere inden for et felt, som vi har en personlig interesse i, vil gennemgående være et synligt element gennem specialet. Vi er begge kvinder i start 30’erne, har to små børn hver og således været på barsel af to omgange indenfor de sidste fem år. Vores barselsperioder var fyldt af divergerende følelser lige fra lykke, glæde og kærlighed til en følelse af ensomhed, at være anderledes samt en følelse af manglende rum for at dyrke os selv, som kvinder – og ikke kun som mødre. Fælles for os begge var også, at vi havde mange tanker om fremtiden, job- og karriereskifte, behov for at stimulere vores voksne hjerner, udvikle os personligt og konstant søgte meningsfulde fællesskaber - alt sammen for ikke at føle os isolerede og miste energi samt skabe rammerne for, at vi kunne være de mødre for vores børn, som vi ønskede. Vi oplevede samtidig, at vi i denne proces følte dårlig samvittighed og skyld over ikke “bare at kunne nyde” barslen med vores små børn, og oplevede, at det kunne være svært at tale højt om disse tanker med andre mennesker. “Hvor må jeg sige det højt henne?” er et spørgsmål, som vi stillede os selv flere gange under barselsperioden, og som udspringer af kommentarer fra vores omgangskreds, som “Husk nu at nyde din barsel” eller “Du behøves ikke at have så travlt”. Disse kommentarer medførte, at vi ofte følte os forkerte eller i hvert fald reflekterede over, om vi burde forvalte vores moderskab anderledes. Med disse oplevelser i bagagen, udsprang vores forskningsinteresse inden for dette felt af spørgsmålet: Mon andre mødre har oplevet samme udfordringer som os?

1.5 Perspektivorienteret samtale-tilgang

Når udgangspunktet for dette speciale udspringer af nysgerrigheden på mødres tanker og udfordringer med at være barsel, er det også med et ønske om at bidrage til det umiddelbare videnshul, der findes i forskningen ift. mødres (og forældres) trivsel under barselsperioden i en dansk kontekst. Med afsæt i vores egen erfaring med, at der mangler et naturligt rum til at tale om svære og ofte skamfulde følelser under barslen, samt at forældreskabet er præget af normative forventninger fra samfundet (Jf. afsnit om aktuel forskning), stod det tidligt klart for os, at dette speciale vil berøre et emne, som kan siges at være komplekst og præget af sammenvævede problemstillinger. Netop denne kompleksitet har været et centralt element, som vi ønskede at omfavne i dette speciale, som led i at skabe dét naturlige rum at tale om udfordringer i, som vi selv har manglet. Derfor er dette speciales metodiske grundlag stærkt inspireret af, hvad en gruppe af arbejdslivsforskere benævner *perspektivsamtaler* (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Perspektivsamtaler er én ud af flere tilgange i metoden *Lærende kortlægning*, som er udviklet i forbindelse med deres forskning i arbejdsmiljømæssige sammenhænge. Udover at kunne indfange komplekse problemstillinger benytter Hagedorn-Rasmussen m.fl. metoden til, at tilbyde en alternativt forståelsesramme, hvorigennem medarbejderne i et kollektivt samspil med forskerne, har mulighed for at opnå en mere nuanceret og fælles forståelse at tale om arbejdsmiljømæssige udfordringer ud fra (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Netop “nuancer” og “fælles forståelse” er elementer, som vi forstår, kan skabe et naturligt og trygt rum at tale om oplevede udfordringer i. For hvis udgangspunktet er, at normative forventninger til moderskabet er herskende i samfundet, er det så naturligt eller trygt for mødre at tale højt om deres udfordringer til andre, hvis de har nogen? I så fald, så søger vi at skabe et naturligt rum at kunne tale om eventuelle udfordringer i, som led i at kunne bidrage med viden om mødres trivsel, hvilket i sidste ende forhåbentligt kan understøtte muligheden for at skabe bedre betingelser for mødres trivsel under barselsperioden i det senmoderne samfund.

Med afsæt i ovenstående indledende afsnit, tager dette speciale udgangspunkt i følgende problemformulering:

1.6 Problemformulering

Hvilke indsigter i mødres oplevede udfordringer under barselsperioden kan belyses og understøttes ved en perspektivorienteret samtale-tilgang?

Med denne problemformulering har vi således to sigte med specialet, hvoraf indsigter i mødres oplevede udfordringer belyses parallelt med en perspektivorienteret samtale-tilgangs potentialer og udfordringer.

1.7 Problemafgrænsning

I nærværende speciale afgrænser vi os fra at beskæftige os med køn og ligestilling mellem kønnene i relation til barselsperioden. Da vi i specialet ønsker at gøre brug af vores domænespecifikke viden om at være på barsel, har vi valgt udelukkende at beskæftige os med mødre på barsel. Med afsæt i, at interessen for forskningsemnet er opstået på baggrund af egen oplevelse af, at mangle et naturligt rum at tale om svære følelser og udfordringer i, samt en oplevelse af at føle sig "forkert" i moderrollen, finder vi det relevant at tage udgangspunkt i mødre. Hermed søger vi at optimere mulighederne for, at de deltagende mødre føler sig trygge til at dele svære følelser og i højere grad kan relatere til vores og hinandens oplevede udfordringer, end hvis undersøgelsen også inkluderede mænd.

Når vi i specialet søger at belyse mødres oplevede udfordringer med henblik på at sætte fokus på mødres trivsel i barselsperioden, er vi bevidste om, at oplevede udfordringer kan komme til udtryk på mange måder. 11% af danske kvinder rammes årligt af en fødselsdepression, hvilket er en tilstand som kræver professionel behandling, og er en diagnose, som stilles af en læge eller psykolog på baggrund af observerede symptomer. I dette speciale afgrænser vi os fra at inkludere mødre som er ramt af fødselsdepression, da deres oplevede udfordringer, kan tilskrives en særlig karakter, hvilket vi argumenterer for ikke bidrager med viden, som er almenlydig for den brede gruppe af barslende mødre (Sundhedsstyrelsen, 2022).

I specialet bruger vi ordene "barslende", "barsel" og "barselsperiode" synonymt om den periode, hvor mødre er fraværende fra deres beskæftigelse i forbindelse med fødslen af et barn (Bloksgaard, 2009). Ift. specialets empiriske deltagere, bruger vi synonymt benævnelserne "deltagere", "deltagende mødre" og "mødre" gennem specialets afsnit om metodisk fremgangsmåde.

2.0 Videnskabsteoretisk position og teoretiske inspirationer

I dette afsnit præsenteres specialets videnskabsteoretiske position, og hermed også hvilke grundantagelser og traditioner specialet hviler på. Specialet trækker på grundantagelser fra det pragmatiske paradigme, samt teoretiske inspirationer fra kritisk teori, hvilket udfoldes i nedenstående afsnit: *Pragmatismens rolle i specialet og Teoretiske inspirationer*.

2.1 Pragmatismens rolle i specialet

Med afsæt i, at vores forskningsproces er udsprunget af egne erfaringer og oplevelser fandt vi det meningsfuldt at skrive specialet med afsæt i et pragmatisk videnskabsteoretisk ståsted. Ifølge en af pragmatismens store tænkere, John Dewey (1859-1952), starter alle forskningsprocesser med en uro, en impuls - en fornemmelse af en ubalance (Dewey, 2005). Netop en stærk uro, kunne vi begge mærke under vores barsler og ligeledes efterfølgende under vores mange samtaler omhandlende moderskab under vores barselsperioder. En stærk impuls i os har derfor drevet os til at gøre dette felt til vores forskningsfelt, hvorfor vi ligeledes bevidst vælger at bringe vores egne erfaringer og handlinger som mødre ind i specialets tilblivelse. Som Dewey formulerer det: "*Når vi erfarer noget, reagerer vi på det, vi gør noget aktivt ved det, og dernæst tåler eller underkaster vi os konsekvenserne. Vi gør noget ved forholdene, og dernæst gør de noget ved os.*" (Dewey, 2005, s. 157). Vores forskningsproces ses derfor som en dialektisk proces, hvor vi som forskere og lærende mennesker ikke alene tilegner os erfaringer om mødres oplevede udfordringer, men via et samspil med mødre og den kontekst, som mødre befinder sig i, medvirker til at definere og konstruere denne erfaring (Dewey, 2005) (Sørensen et al., 2021).

2.1.1 Erfaring og handling

Netop *erfaring* og *handling* ser vi som centrale elementer i vores pragmatiske forskningsproces. Pragmatismens udgangspunktet er, at "*al erkendelse begynder med en sansning og opnås gennem fortolkning af tegn, der på forskellig vis repræsenterer verden.*" (Egholm, 2014, s. 173). Derfor er der tale om et opgør med de mange dualismer, der anerkendes som genuin i megen vestlig videnskab, såsom skelnen mellem krop og sjæl eller opdelingen mellem verden og bevidsthed (Egholm, 2014) (Thomassen, 2009). Med dette opgør forholder pragmatismen, og særligt Dewey, sig kritisk til, at der findes en verden "*derude*", som i sig selv er fuldkommen, og som vi blot, med vores bevidsthed, kan opnå forståelse af. Dewey stiller det kritiske

spørgsmål ”hvordan kan vi komme i kontakt med en verden, som vi er afskåret fra?”, hvorfor han ligeledes gennem sit forfatterskab søgte at samle den pragmatiske ontologi og epistemologi under ét fælles, ved at reducere den dualistiske tankegang, som han mente, ikke gav en meningsfuld redegørelse for den menneskelige erfaringsdannelse (Thomassen, 2009). Vi forstår således, at vores erfaring, som forskere, er omfattet af en dobbeltsidet proces, som både omfatter et aktivt og et passivt element, og har indflydelse på værdien af vores erfaring om mødres oplevede udfordringer (Dewey, 2005). Vi kan således godt studere mødres oplevede udfordringer teoretisk, men det er først i det øjeblik, hvor vi interagerer med dem (aktivt), og accepterer den respons vi får (passivt), at vi opnår en erfaring om, hvordan de oplever udfordringer eller hvordan, de ikke gør. Vores metodiske overvejelser uddybes nærmere i afsnittet ”*Metodisk fremgangsmåde*”.

2.1.2 Pragmatismes sandhedsbegreb

Det pragmatiske sandhedsbegreb baserer sig på “[...] *en relation mellem mennesker, institutioner og udsagn, hvor man anser noget for sandt, når undersøgelsens resultater er brugbare og nyttige til at forklare fænomener og begivenheder med.*” (Egholm, 2014, s. 174). Verden er under konstant forandring, hvorfor den altid vil være dynamisk og usikker (Dewey, 2005). En forskningsproces’ resultater kan derfor aldrig siges at være endegyldige sande, hvilket heller ikke er formålet i dette speciale. Med et pragmatisk afsæt er vores formål at opnå en viden og erfaring, som er brugbar og anvendelig ift. mødres oplevede udfordringer, og dernæst deres trivsel under barselsperioden (Dewey, 2005). Et centralt begreb i denne proces er *abduktion*, hvor vi på “[...] *en kreativ måde bestræber sig på at sige noget om verden, der viser nye eller ukendte fænomener*” – uanset om den frembragte viden kan siges at have en objektiv sandhedsværdi eller ej (Egholm, 2014). Med begrebet abduktion forstår vi, at al erkendelse er en analytisk proces, som forener en induktiv og deduktiv tilgang til forskningsprocessen ved at frembringe en eller flere plausible hypoteser om virkeligheden (Egholm, 2014). Begge tilgange bygger på en materialistisk tænkning om, at vi kender noget i verden, som vi ønsker at undersøge, og gennem sans for små og umiddelbart ubetydelige spor i det ukendte, får vi mulighed for at opnå viden om det ukendte i det kendte (Egholm, 2014). Kun ved at turde sige noget højt, som ikke umiddelbart synes iøjnefaldende, men som fremkommer sandsynligt, kan vi opnå erkendelser om mødres virkelige udfordringer. Med præmissen om at verden er i konstant forandring, kan intet tages for givet, hvorfor ”selvfølgeligheder” bør tillægges opmærksomhed,

og vi bør forholde os til denne præmis ud fra en refleksivt tænkende position i mødet med mødrene (Thomassen, 2009).

2.1.3 Refleksiv tænkning

Når *refleksiv tænkning* kan ses som en måde at håndtere en usikker og foranderlig verden, forstår vi det som en proces, som gør det lærende menneske i stand til at agere i verden på den mest hensigtsmæssige måde ift. den givne situation (Dewey, 2005) (Egholm, 2014). Centralt er det at forstå, at når vi befinder os i en kendt situation, tvinger vi ikke os selv til at stoppe op og refleksivt tænke over, hvordan vores handlinger vil påvirke situationen. Den refleksive tænkning opstår derimod først, når vi møder ukendte situationer, som sætter vores kognition på arbejde. Situationer, som kræver at vi forholder os refleksivt til tidligere erfaringers lighed med den nuværende situation, og hvor konsekvensen er, at man oplever en usikkerhed - at man stilles overfor et problem, hvor ens vanlige handlinger ikke slår til (Dewey, 2005). Den refleksive tænkning er dermed et element i at undgå oplevelsen af, at man reelt står i en problematisk situation, og gør en i stand til at rette fokus mod det potentiale, som usikkerheden rummer (Dewey, 2005). Vi forstår, at man kan tale om, at man som menneske underlægges en intervention - at man "skubbes til" i ens tankegang og derfor presses til refleksivt at forholde sig til tidligere erfaringer, som led i at finde frem til en brugbar forståelse eller handling. Med refleksiv tænkning opnås dermed en værdifuld indsigt i forholdet mellem handling og resultat, hvor man ikke blot bør finde frem til ny viden eller en løsning, men i lige så høj grad oparbejder evnen til at anvende refleksiv tænkning som metode (Thomassen, 2009). Når vi aktivt vælger at bruge refleksiv tænkning som et metodisk greb i dette speciale, forstår vi, at vi i et dialektisk samspil med mødrene, kan opbygge en erfaring, der optimerer mulighederne for, at vi sammen kan forstå nye og ukendte fænomener i relation til mødres oplevede udfordringer.

2.1.4 Opsamling

Med afsæt i et pragmatisk ståsted, søger vi ikke med dette speciale at opnå erkendelse om mødres oplevede udfordringer, som kan hæves til en objektiv almengyldig viden. Vi ønsker derimod at skabe rum for refleksiv tænkning i forskningsprocessen, som led i at kunne bidrage med en sandsynlig og troværdig viden om mødres oplevede udfordringer - under de omstændigheder og den kontekst, som udspiller sig for mødrene. Når konteksten har stor betydning for vores erfaringsdannelse, ser vi det væsentligt at mødrenes bevidsthed forstås ud fra den kontekst, som mødrene befinder sig i. I den forbindelse finder vi det relevant også at inddrage et

kritisk teoretisk perspektiv i specialet. I tråd med pragmatismen kan det kritisk teoretiske blik bidrage med et *teoretisk refleksionsrum*, hvilken vores arbejdet med specialets empiriske materiale er i dialog med (Nielsen H. K., 2020). Det kritiske teoretiske perspektiv kommer til udtryk gennem vores valg af teoretiske inspirationer, og muliggør at vi med udgangspunkt i mødrene, som enkeltindivider, kan reflektere over deres relationer til samfundets strukturer som helhed – konteksten (Nielsen H. K., 2020).

2.2 Teoretiske inspirationer

I dette afsnit præsenteres specialets teoretiske inspirationer, som danner grundlag for at kunne besvare problemformuleringen. Afsnittet vil indeholde en introduktion af de teoretiske inspirationer, hvilke vil blive udfoldet dybere i analysen. Dette udfoldes i følgende to afsnit: ”Hartmut Rosa – *Social acceleration og fremmedgørelse*” samt ”Anders Petersen – *Præstationssamfundet*”.

2.2.1 Hartmut Rosa – *Social acceleration og fremmedgørelse*

Vores teoretiske afsæt bygger på den tyske sociolog Hartmut Rosas teori om *social acceleration* (Rosa, 2014). Rosa anses for at være fjerde generation af Frankfurterskolen, og skriver sig således ind i den kritiske teoris historie om, at forholde sig kritisk til samfundsmæssige strukturer som led i at opnå et bedre samfund (Nielsen H. K., 2020). Med ønsket om at undersøge, hvad “det gode liv” er for mennesker, søger Rosa at udvikle påstanden om, at man kan undersøge strukturer og karakteren af det liv, vi lever, gennem et fokus på tidslige mønstre (Rosa, 2014, s. 13). Rosa beskriver, at individet i det senmoderne samfund på den ene side er minimalt bundet, individualiserede og underlagt minimale etiske restriktioner, alt imens de på den anden side ”[...] bliver styret, behersket og undertrykt af et mere eller mindre usynligt, afpolitiseret, upåagtet, under-teoretiseret og uartikuleret tidsregime.” (Rosa, 2014, s. 12). Han påpeger således, at mennesker er ”frie” til selv at vælge, hvordan de ønsker at leve, men at dette alligevel ikke er tilfældet, fordi de uartikuleret er styret af den sociale accelerations logikker, hvor hastighed helt gennemgående styrer måden at leve på. Ifølge Rosa kan den sociale acceleration inddeles i tre overordnede kategorier; *Teknologisk acceleration*, *Acceleration af social forandring* og *Acceleration af livets tempo* (Rosa, 2014, s. 17-32).

Med teknologisk acceleration henviser Rosa til den tempoforøgelse der er sket af transport, kommunikations- og produktionsprocesser. Hvor teknologisk acceleration knytter sig til en acceleration i samfundet, handler acceleration af social forandring om de intensiverede transformationer af samfundet. Dette omhandler muligheder for sociale relationsdannelser, herunder hvordan holdninger, værdier, forpligtelser og rutiner forandrer sig i et accelerende tempo. Acceleration af livstempoet kommer til udtryk i individers konstante oplevelse af at være i tidsnød. De tre kategorier og den sociale acceleration generelt skal tilskrives en logisk konsekvens af et konkurrencebaseret og kapitalistisk markedssystem. Rosa peger på tre indbyrdes sammenhængende drivkræfter, kaldet motorer, som årsager til det senmoderne samfunds acceleration; *Den sociale motor: konkurrence*, *Den kulturelle motor: løftet om evighed* samt *Accelerationskredsløbet*. Heri anses den centrale drivkraft for at være *konkurrence*, og dernæst *løftet om evighed*, hvor man skal forstå det senmoderne samfunds utallige muligheder, som et grundlag for menneskets konstante trang til at skulle præstere i frygt for at miste konkurrenceevnen eller at gå glip af noget, og som et afgørende element i følelsen af konstant at være fanget i et roterende hamsterhjul – fanget i en vedbliven acceleration af livstempoet (Rosa, 2014, s. 37-40).

Som en konsekvens af den konstante faktor af acceleration, er hverdagen blevet et altopslugende hav af krav, som fører til et voksende antal af fremmedgørelser hos mennesket i det senmoderne samfund. I forsøget på at undgå at sakke bagud, søger individet konstant at optimere tiden, og ubalancen mellem individets subjektive tid og samfundets objektive tid fører til fremmedgørelse overfor både tid, rum, handlinger, sociale relationer og i sidste ende sig selv og andre. Kun denne fremmedgørelse står tilbage, når accelerationen overstiger individets evne til at følge med, finde mening og tilhørsforhold i tilværelsen – der, hvor verden ”forstummer” (Rosa, 2014, s. 99-111).

2.2.2 Anders Petersen – Præstationssamfundet

Som supplement til Rosas perspektiv på *den sociale acceleration*, vil vi trække på den danske lektor i sociologi, Anders Petersen (f. 1973 - d. 2022), og hans perspektiv på, hvad han benævner *Præstationssamfundet* (Petersen, 2016) (Petersen & Krogh, 2021). Ligesom Rosa forholder Petersen sig kritisk til det senmoderne samfund, og hans forskning har bidraget til at belyse, hvordan menneskers livskvalitet og mentale sundhed påvirkes af netop præstationssamfundet

i en dansk kontekst. Petersen udfolder sine teoretiske betragtninger i bogen ”*Præstationssamfundet*”, mens han i samarbejde med Søren Chr. Krogh udfolder begrebet i bogen ”*Præstationskultur*”.

Petersen og Krogh belyser, hvordan den præstationskultur, som vi kender fra sportens verden, er blevet en forankret del af den hverdag, som vi alle lever i idag. Præstationskulturen trives således i præstationssamfundet, hvilket betegnes som et samfund, der er opstået i anden halvdel af det 20. århundrede, som en reaktion på, hvad den franske filosof og sociolog, Michel Foucault, kaldte disciplinærsamfundet (Petersen & Krogh, 2021). Mennesket kan således siges at være gået fra at kunne betegnes som *lydighedsindivider*, som adlyder sociale regler, til at være *præstationsindivider*, der frisættes fra ydre herredømmeinstanser til selv at afsøge sine livsmuligheder, som synes ikke at have nogen begrænsninger. Med friheden følger også, at individet indtager en mere central position i sin egen tilværelse, hvor individets evne til at præstere er afgørende for hvad det lykkes med, samt hvordan det anerkendes. Centralt er det dog at forstå, at præstationssamfundet i høj grad er norm- og regelstyret, hvorfor præstationsindividet er underlagt krav om at skulle præstere på *bestemte* måder. Paradoksalt nok bliver idealet for præstationsindividet at kunne præstere på en måde, hvor det kan realisere sig selv og sine drømme i forening med også at leve op til samfundets normative forventninger (Petersen & Krogh, 2021, s. 11). Præstationen bliver i denne optik et individuelt anliggende, hvorfor en utilfredsstillende præstation, kun efterlader individet med en individuel skyldfølelse. Skyldfølelse og selvkritik er deraf implicit et indlejret ideal hos præstationsindividet, hvilket bliver en indre drivkraft ift. at undgå social marginalisering eller lide den personlige og sociale død (Petersen, 2016). Præstationskulturen lever i bedste velgående i præstationssamfundets mange arenaer, hvor det ikke blot er i institutionel eller arbejdsmæssig kontekst, at kravet om at skulle præstere hersker. Også i indenfor familielivet, i venskabelige relationer og særligt på de sociale medier, er individet underlagt et konstant krav om at skulle præstere og dermed også et voldsomt pres på egne skuldre for at skulle håndtere de ubegrænsede muligheder og samtidig forblive konkurrencedygtig (Petersen & Krogh, 2021). Kort sagt kan det konkluderes, at individet i præstationssamfundet pålægges at ”[...] realisere et aktivt og resillient/modstandsdygtigt selv, hvis det skal stå distancen - være produktivt og effektivt - og dermed have social og samfundsmæssig succes (Petersen, 2016, s. 15).

2.2.3 Opsamling

Ovenstående teoretiske inspirationer anvendes til at belyse mødres oplevede udfordringer under barselsperioden med udgangspunkt i den kontekst, som mødrene er indlejret i. Med afsæt i det senmoderne samfunds acceleration- og præstationslogikker, søger vi at opnå indsigter i, hvordan mødres oplevede udfordringer under barselsperioden om muligt er påvirket af disse logikkers generelle indtog i det senmoderne samfund.

3.0 Metodisk fremgangsmåde

Dette afsnit indeholder overvejelser over specialets metodiske fremgangsmåde, som gennemgående trækker på det kvalitative perspektiv og i høj grad udspringer af det pragmatiske ståsted. Med udgangspunkt i en perspektivorienteret samtale-tilgang er vi inspireret af pragmatisk aktionsforskning, hvilken udgør et væsentligt fundament for undersøgelsen. Afsnittet udfoldes i nedenstående afsnit; *"Teamsamarbejde"*, *"Pragmatisk aktionsforskning"*, *"Indsamling af empirisk materiale"*, *"Bearbejdning af empirisk materiale"*, *"Etiske overvejelser"* og afsluttes med *"Præsentation af deltagende mødre"*.

3.1 Team-samarbejde

Under vores samarbejde har vi været inspireret af Teena Clerke og Nick Hopwoods tilgang, som eksplicit lægger vægt på at forholde sig til den asymmetri, som et forskerteam tilbyder (Clerke & Hopwood, 2014). Selvom Clerke og Hopwood beskriver deres samarbejde med udgangspunkt i traditionelt etnografisk feltarbejde, finder vi det relevant at lade os inspirere af deres tilgang i dette speciale i relation til vores perspektivorienterede samtale-tilgang. I forlængelse af Clerke og Hopwoods fokus på et asymmetrisk samarbejde, kan vi også genkende det samarbejde, som de gengiver fra Ken C. Erickson og Donald D. Stull, som værende et samarbejde mellem flere forskere i et *Joint venture* (Clerke & Hopwood, 2014, s. 8). Beskrivelsen afspejler vores opfattelse af, hvordan vi anser vores samarbejde under udarbejdelsen af dette speciale, som repræsenterer vores tredje fælles projekt. Vi har derfor stor bevidsthed om, hvilke kompetencer vi hver især kan bidrage med ind i samarbejdet, samt haft fokus på at forstå vores individuelle baggrunde og disses betydning for vores samarbejde.

Som det er beskrevet i indledningen, minder vores private baggrund om hinandens, men vi har været bevidste om, at vores forskellige baggrunde inden for uddannelse og karriere har betydning for vores samarbejde. Line W har en uddannelse som jordemoder og har flere års erfaring

inden for fødselshjælp samt som facilitator og superbruger under implementeringen af IT-systemet Sundhedsplatformen. Line S har en baggrund som pædagog og har også erfaring som praktikvejleder og tillidsrepræsentant, samt som afdelingsleder på en institution i København. Vores forskellige baggrunde, har tydeligt influeret på vores samarbejde og samtidig bidraget til at forme vores hypotesedannelser undervejs i processen. I forhold til barselsoplevelser har vi, trods stor lighed mellem vores følelser, alligevel forskellige perspektiver på oplevede udfordringer. For Line S har karriererelaterede tanker særligt fyldt, og hun har personligt deltaget i Inspired Beyond Babies under sin sidste barselsperiode. For Line W har det ligeledes været tanker om fremtiden, mens særligt følelser omkring identitet og selvforståelse har præget oplevelsen af barselsperioden.

Det er vores erfaring, at samarbejdet har været berigende og givende, da det har tilladt os at kombinere vores forskellige perspektiver og kompetencer på en måde, der har styrket kvaliteten af vores arbejde. Vi er derfor af den overbevisning, at vores teamsamarbejde ville have været mindre nuanceret og rigt, hvis ikke vi så aktivt havde skabt plads til asymmetrien i samarbejdet.

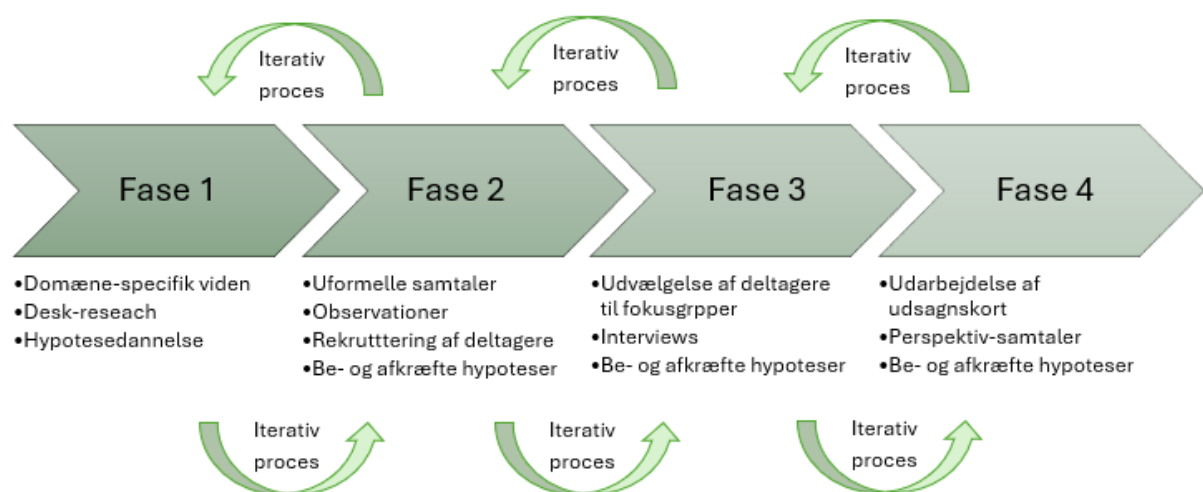
3.2 Pragmatisk aktionsforskning

Når vi søger at opnå indsigter i mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, er det, som tidligere nævnt, et led i at skabe fokus på mødres trivsel under selv samme periode. Derfor har vi et forandringsperspektiv for øje i specialet, hvilket underbygges af vores inspiration fra den pragmatiske aktionsforskning (Nielsen & Nielsen, 2020). I forlængelse af vores pragmatiske ståsted, finder vi det relevant at tage afsæt i den pragmatiske aktionsforskning, hvor vi kan kombinere den traditionelle aktionsforskning-tilgang med involvering af egen domænespecifik viden om at være på barsel. Traditionel aktionsforskning tager udgangspunkt i at have en eksperimenterende tilgang til vidensproduktion, hvor det står centralt, at forskeren (forskerne) er i tæt kontakt med feltets praktikere, som gennem analyser og eksperimenter i felten gøres til medskabere af vidensproduktionen (Nielsen & Nielsen, 2020). Med udgangspunkt i vores egne oplevede udfordringer med at være på barsel, søger vi aktivt at bidrage med en ekspertise og forskningsinteresse i et dialektisk samspil med feltens ekspertise, og dermed indgår vi i en samskabende forskningsproces med vores deltagende mødrene. Vores hypotesedannelser vil således undervejs både bygge på mødrenes egen problemidentifikation, forandringsmotivatio-

nen, samt på vores, såvel som den kollektive samfundsmæssige viden, hvilken vi som forsker-team og mødrene er indlejret i (Sørensen & Boysen, 2021). Med udgangspunkt i at understøtte *refleksive processer* og ”skubbe” til mødrenes ”selvfølgeligheder”, søger vi ikke blot at involvere mødrene i vidensproduktionen, men at tilføje et ekstra element. Ved at bidrage med egen domænespecifikke viden, bringer vi ny viden ind i feltet, der kan virke befordrende for mødrenes læring og udvikling i det kollektive sociale frirum, som den pragmatiske aktionsforskning tilbyder. Tilsvarende søger vi, at mødrenes refleksive dialoger bringer ny viden og erfaring til vores erkendelsesprocesser som forskere (Sørensen & Boysen, 2021). Disse processer, ser vi som iterative forløb, der be- eller afkræfter hypoteserne undervejs, og har dermed løbende indflydelse på vores metodiske overvejelser. Vi ser dermed vores dialektiske samspil påvirke og kvalificere hinandens forståelser i relation til mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, og åbner således op for at kunne understøtte udvikling af ny viden, nye handlemuligheder og udforskning af nye praksisser (Sørensen & Boysen, 2021).

3.3 Indsamling af empirisk materiale

For at skabe et overblik over specialets metodiske fremgangsmåde, har vi udarbejdet en figur, som afspejler, hvordan vores abduktive tilgang er præget af iterative processer. Vi har grundlæggende haft fokus på at give plads til kompleksiteten af empirien fra konteksten, og processen har derfor udmøntet sig i fire faser, hvoraf de tre første udgør den indledende indsamling, mens den fjerde fase udgør specialets bærende empiriske materiale. Disse vil blive præsenteret i nedenstående Figur 1 og efterfølgende udfoldet.



Figur 1. Oversigt over empirisk materialeindsamling.

3.3.1 Fase 1: Domænespecifik viden og Desk-Research

Som det indtil nu er tydeliggjort, har vi som forskerteam oplevet udfordringer med at være på barsel. Disse dannede det første spæde grundlag for, at vi kunne danne hypoteser om, hvorfor mødre oplever udfordringer under deres barselsperioder. Hypoteserne drejede sig i overordnede træk om; Tilknytning til arbejdsmarkedet og tanker om jobskifte, manglende intellektuel udvikling, tanker om fremtiden, manglende fokus på mors behov samt manglende naturlige rum for at tale om disse udfordringer i. Med afsæt i afsøgning af forskning på området og den aktuelle barselsdebat blev vi i stigende grad opmærksomme på perspektiver, som på den ene eller anden måde be- eller afkræftede vores egne oplevelser, om end de tilbød mere nuancerede perspektiver herpå. Særligt problematikken om konkurrence i mødregrupper, var et nyt perspektiv for os.

3.3.2. Fase 2: Fra indledende samtaler til rekruttering af deltagende mødre

I dette afsnit præsenteres undersøgelsens kontekst, kontakt til gatekeeper, uformelle samtaler og observationer, samt inklusionskriterier og rekruttering af deltagende mødre.

3.3.2.1 Kontekst, uformelle samtaler og observationer

Med afsæt i fase 1 startede et større indledende arbejde, hvor vi søgte indblik i forskningsemnet med afsæt i Næstved Kommune som kontekst. Det har været naturligt for os at tage udgangspunkt i denne kontekst, da vi begge er bosat her og har en naturlig adgang til gatekeepere og kendskab til lokalsamfundet, grundet Line W's tidligere virke som jordemoder gennem seks år i byen. Samtidig finder vi det interessant, at samfundets stigende fokus på barslendes forhold ikke umiddelbart synes at fylde i Næstved kommune, trods det, at kommunens størrelse med knap 85.000 indbyggere og deri 700 barslende om året, gør den til Regions Sjællands andenstørste kommune (Næstved Kommune, 2024).

Med udgangspunkt i en samtale med en sundhedsplejerske fra Næstved Kommune, fik vi overblik over sundhedsplejens tilbud til barslende, samt indsigt i hendes perspektiver på barslende mødres trivsel i Næstved. Med afsæt i to uformelle samtaler med hende, blev vi bekendte med hendes bekymring om, at sundhedsplejen er underlagt besparelser, tidspres og manglende resourcer, men at hendes fornemmelse for mødrenes trivsel generelt er god (Bilag 4). Vi blev

ligeledes bekendte med, at karriere og generelt tanker om arbejde muligvis ikke fylder for mødre i Næstved. Desuden gav sundhedsplejersken udtryk for, at hun aldrig havde hørt om tiltag som Inspired Beyond Babies eller var opmærksom på, at tiltag som disse kunne være attraktive i barslendes øjne. Ligeledes udtrykte hun en sundhedsfaglig bekymring for, *”at man nu ikke ”bare” kunne være på barsel, og bruge perioden til ”at finde ro”* (Bilag 4, feltnoter). Sundhedsplejerskens perspektiv gav os stof til eftertanke ift., hvordan vi forholder os til inklusionskriterier, det etiske aspekt i vores undersøgelse, og vores hypoteser om mødres mulige oplevede udfordringer blev ligeledes nuanceret – særligt ift. emnet ”karriere/arbejde”.

Vi fortsatte den indledende empiriske materialeindsamling ved at gøre brug af flere metodiske greb i forsøget på at opnå et rigere billede af felten (Alvesson, 2009). Gennem brug af observation og uformelle samtaler på Næstved Bibliotek og Børnetøjsbutikken ”Børneloppen” over to dage, fik vi naturlig adgang til mødre på barsel eller mødre, som indenfor en kortere periode havde været på barsel, samt hvad ”der rører sig” under deres barselsperiode (Rytter & Olwig, 2018). Herved blev vi særlig opmærksomme på samme tendens, som undersøgelsen fra Vores børn belyste i 2021 (Jf. Indledning). Nemlig at deltagelse i mødregrupper ikke lever op til mødrenes forventninger. Vi så en tendens blandt de adspurgte mødre, som indebar overvejelser om at melde sig ud, eller at de havde meldt sig ud af deres mødregrupper. Forklaringen fra dem alle faldt under kategorierne ”tidsmangel” eller ”manglende meningsfuldhed” (Bilag 4). Netop dette fund er særligt afvigende fra vores egne oplevelser med at deltage i mødregrupper, og tilføjede derfor endnu et opmærksomhedspunkt, som fik betydning for vores videre arbejde med hypotesedannelse.

3.3.2.2 Inklusionskriterier og rekruttering af deltagende mødre

Med udgangspunkt i en udarbejdet invitation, hvor vi kort beskrev vores egne udfordringer med at være på barsel, søgte vi mødre, der kunne spejle sig helt eller delvist i vores oplevelser (Bilag 6). Vi gjorde det klart i invitationen, at vi ønskede, at mødrene frivilligt skulle kontakte os, hvis de ville deltage i interview om deres udfordringer under barselsperioden. Når vi vælger at vores subjektive oplevelser skal fremgå i invitationen, skal det forstås som et bevidst valg baseret på vores pragmatiske tilgang. Vi fandt det meningsfuldt at starte vores rekruttering af mødre fra dét sted, som *”rørte noget i os”*, og lade disse oplevelser danne grundlag for at skabe kontakt (Dewey, 2005). Da vi er interesserede i at søge viden om oplevede udfordringer, ønskede vi at afgrænse os fra henvendelser fra mødre, som ikke oplever udfordringer under deres

barselsperiode. Vi er bevidste om, at dette valg har en afgørende betydning for vores empiriske materialeindsamling og således specialets tilblivelse.

Repræsentanten fra sundhedsplejen fungerede som gatekeeper, hvormed invitationen blev delt ud til mødre gennem sundhedsplejerskebesøg. Derudover hængte vi invitationen op i Næstved jordemoderkonsultation, tre daginstitutioner (geografisk fordelt i kommunen) samt på Line W's Facebook, for også at nå ud til mødre, som har været på barsel indenfor de sidste to år. Vi havde en hypotese om, at netop mødre, som har skabt en naturlig distance til deres barselsperiode, kan bidrage med relevante nuancer på udfordringer under barselsperioden. I forbindelse med uddeling af invitationen, har vi været opmærksomme på ikke at lade vores position som forskere med en domænespecifik viden, udgøre en bias ift. rekruttering af deltagere. Dermed søgte vi at rekruttere så bredt som muligt, hvorfor vi blot havde de få inklusionskriterier, at man skulle være på barsel eller have været det indenfor to år, samt at man skulle kunne spejle sig helt eller delvist i vores oplevelser. Betingelserne for rekruttering var således primært, at deltagerne havde "noget på hjerte" ift. specialets forskningsemne snarere end at søge en alsidig repræsentation af deltagere ift. alder, antal børn, uddannelsesniveau, indkomstniveau, bopæls-situation osv.

3.3.3 Fase 3: Udvalgelse af deltagende mødre og interviews

I dette afsnit præsenteres overvejelser bag udvælgelse af deltagende mødre, samt en beskrivelse af indledende interviews.

3.3.3.1 Udvalgelse af deltagere til perspektivsamtaler

På baggrund af vores invitation fik vi henvendelser fra 19 mødre på fire dage. Fire af mødrene henvendte sig som en gruppe, der havde været i mødregruppe sammen. Alle blev ved henvendelse gjort opmærksomme på specialets kritiske perspektiv på mødres barselsoplevelse, og desuden informerede vi om, at vi ønskede at afholde fysiske fokusgruppeinterviews med 4-5 deltagere i Næstved. 17 mødre indvilligede i at deltage velvidende specialets kritiske perspektiv samt fysiske engagement, mens to deltagere ikke havde mulighed for at deltage ved fysisk fremmøde.

Udvælgelse af deltagere og gruppernes sammensætning er i høj grad sket ud fra et logistisk perspektiv og, i så stor grad det var muligt, inspireret af Bente Halkiers perspektiver på udvælgelse af deltagere til fokusgrupper (herefter benævnt perspektivsamtaler) (Halkier, 2016). I og med at alle deltagere har små børn og familier som skal hænge sammen, samt at nogle deltagere er på barsel, og andre er arbejdende, blev sammensætningen i grupperne udvalgt på baggrund af logistik. Det blev klart, at de mødre, der var på barsel, foretrak formiddagen, mens de, der arbejdede, kun havde mulighed om aftenen efter putning af deres børn. Denne præmis udgjorde naturligt en opdeling af gruppernes sammensætning. Når vi med specialet ønsker at skabe rum for refleksiv tænkning blandt deltagerne om deres oplevede udfordringer under barselsperioden – altså i en livsomvæltende situation, er vi bevidste om, at netop samtaler herom kan være af sårbar karakter. Derfor var ønsket med perspektivsamtalerne, at deltagerne først og fremmest skulle føle sig trygge. Det var derfor naturligt at deltagerne, som kendte hinanden fra samme mødregruppe dannede én gruppe, mens de resterende grupper blev sammensat ud fra, om de var første- eller flergangsmødre. Dette med henblik på at skabe en så stor fælles referenceramme som muligt, samt at undgå for store forskelle i deltagernes erfaringsgrundlag (Halkier, 2016).

Med udgangspunkt i ovenstående udvælgelseskriterier dannede vi tre grupper på i alt 10 mødre, som dannede grundlag for tre perspektivsamtaler. Af logistiske årsager, var det ikke muligt for de resterende ni mødre at deltage i samtalerne indenfor vores fastsatte tidsperiode. Grupperne bestod af tre arbejdende mødre, som ikke kender hinanden, en gruppe af tre barslende mødre, som ikke kender hinanden samt en gruppe af fire arbejdende mødre, som kender hinanden fra deres fælles mødregruppe. To af mødrene meldte fra på dagen, hvorfor vi endte med at afholde et individuelt interview – dog fortsat med udgangspunkt i perspektivorienteret samtale-tilgang. Således består det bærende empiriske materiale af indsigter fra i alt otte mødre.

3.3.3.2 Interviews

Som supplement til at kvalificere forarbejdet til perspektivsamtalerne, valgte vi at afholde to online interviews på Teams med de to mødre, som ikke havde mulighed for at møde op fysisk (Halkier, 2016). Disse mødre er begge i start 30'erne og har to små børn. Den ene er vendt retur til arbejdsmarkedet indenfor det sidste år, mens den anden har været på barsel indenfor det sidste år. Intentionen var at komme tæt på deres oplevelse af udfordringer under deres barselsperiode, samt deres syn på vores allerede mulige hypoteser om mødres oplevede udfordringer.

Interviewene tog en time, og tog udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide udarbejdet med afsæt i hypoteser fra vores indledende arbejde i fase 1-2 (Bilag 5). Med tanke på den distance, som forekommer under online interviews, var vi særligt bevidste om at skabe et tillidsfuldt rum under interviewene (Albris & Wahlberg, 2018) Med bevidsthed om, at mødres oplevede udfordringer i høj grad er præget af normative forventninger til, hvordan man ”bør” forvalte sit moderskab, valgte vi allerede i disse interviews at bringe vores egne oplevede udfordringer ind i samtalen (efter 30 min). Dette både for at skabe et tillidsfuldt rum at kunne tale legitimt om udfordringer i, samt i at understøtte refleksive processer imellem os og mødrene, som sandsynligt fører til nye indsigter og erkendelser hos begge parter. Med fundene fra interviewene blev vi bekræftet i, at normative forventninger til moderskabet har stor betydning for mødres oplevede udfordringer, hvilket understreger aktualiteten i at udfolde emnet dybere under perspektivsamtalerne.

Gennem udarbejdelse af specialet har vi forsøgt at forholde os reflektiv til vores position, som forskere med en domænespecifik viden, hvilket yderligere uddybes i nedenstående afsnit under Fase 4. Dog finder vi det relevant at nævne her, at vi i fase 3 valgte at afholde et løst struktureret interview med en mor, som *ikke* kunne spejle sig i vores oplevede udfordringer. Vi finder det gavnligt, at vi, i vores indledende arbejde, netop forholder os reflektivt til vores egne ”selvfølgeligheder” ved at forholde os til perspektiver, som afviger fra vores, som mulighed for at kvalificere grundlaget for udførelsen af perspektivsamtalerne. Denne mor er ligeledes i start 30’erne, har to små børn og er vendt retur til arbejdsmarkedet indenfor det sidste halve år. I tråd med Deweys reflektiv tænkning, var vi under dette interview inspireret af Dorte Marie Søndergaard, forsker i socialpsykologi og professor ved DPU og Århus Universitet, og hendes arbejde med sin p.h.d.-afhandling om betydningen af køn (Søndergaard, 2006). Søndergaard belyser, at køn er behæftet med beskrivelser, som for mange mennesker er helt indforståede. I den forbindelse bruger hun bevidst et dekonstruerende greb, som redskab til at gøre “det kendte fremmed”, hvor det kendte brydes ned, og gives tilbage i ukendt form, for at kunne forstås og opleves på en ny måde (Søndergaard, 2006). Hun påpeger, at “[...] når man prøver at få øje på det kulturelt indforståede, er der hjælp at hente ved periodisk at gøre det alternative til støttepunkt eller til eksternt perspektiv. Det anderledes, det usædvanlige kan bidrage til synliggørelsen af det sædvanlige.” (Søndergaard, 2006, s. 16). Med afsæt i dette perspektiv, søgte vi at gøre vores egne oplevede udfordringer til “det fremmede”, og dermed gøre den interviewede mors oplevelser til “det alternative”, som eksternt perspektiv for os. Hendes oplevelser med

at være på barsel ”skubbede” således til vores ”selvfølgeligheder” og bragte os i ukendte situationer, som tvang os til at reflektere over vores tidligere handlinger og forståelser. Dette interview bidrog til en synliggørelse af vores indforståethed, som kvalificerede vores videre hypotesedannelser.

3.3.4 Fase 4: Bærende empirisk materialeindsamling

Som det i ovenstående afsnit er beskrevet, er vi gennem vores indledende fase 1-3 gået abduktivt til værks, hvor vi gennem flere iterative faser har fået be- og afkræftet hypoteser undervejs. Disse faser og efterfølgende erkendelser om mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, har været retningsgivende for måden hvorpå, vi har designet og udført perspektivsamtalerne på i fase 4. Perspektivsamtalerne danner grundlaget for specialets bærende empiriske materiale, og vores metodiske overvejelser forbundet med disse samtaler vil blive udfoldet i nedenstående afsnit; ”*Perspektivsamtaler – fokusgruppeinterview med inspiration fra aktionsforskning*”, ”*Udførelse af perspektivsamtaler*” samt ”*Forskerposition – forskere med en dømnenspecifik viden*”.

3.3.4.1 Perspektivsamtaler – fokusgruppeinterview med inspiration fra aktionsforskning

Når vi i dette speciale vælger at have en perspektivorienteret samtale-tilgang, er det, som vi nævner i indledende afsnit, med inspiration fra Hagedorn-Rasmussen m.fl., som har udviklet perspektivsamtaler, som én ud af flere metodiske tilgange, der har til formål at understøtte læreprocesser i en kritisk og udforskende praksis, kaldet for *Lærende kortlægning* (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Metoden står i kontrast til traditionelle ekspert- eller forskerdrevne metodiske tilgange, hvor problemstillinger defineres på en dekontekstualiseret måde, og har derimod til hensigt at skabe rum for ”[...] et kritisk udforskende dialogrum, der kan udvikle problemforståelsen blandt deltagere og forskere, i retning af at skabe fordybet, fælles forståelse af det psykosociale arbejdsmiljø.” (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021, s. 9). Det er således i det transaktionelle møde mellem forsker- og arbejdspraksisser, at deltagernes erfaringer og viden gøres til genstand for refleksioner og forstyrres i mødet med forskningsbegreber. Tanken er, at der netop gennem disse refleksive processer kan skabes nye erkendelser og betydningsindhold for både deltagere og forskere, som kan bidrage til at skabe vedvarende forandring (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021).

Hagedorn-Rasmussen m.fl. er inspireret af Deweys læringsforståelse i udviklingen af perspektivsamtalet, hvor sproget er et centralt instrument til at opnå forståelse af noget nyt. Sproget, herunder begreber, er dermed et instrument, som bruges under refleksiv tænkning, for at undersøge og muligvis omdefinere betydningen af de problemer, som deltagerne står overfor, og er ligeledes essentielt for at kunne gentænke grundlaget for at udvikle løsninger, som grundlag for forandring. Således bliver sproget et vigtigt instrument i søgen mod at opnå en *"[...] fælles udforskning af problemer, dilemmaer, paradokser, spændinger osv. med det formål at skabe læring [...]"* (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021, s. 7). Med reference til Halkier, kan man sige, at deltagerne gennem refleksiv tænkning og med brug af sproget, som et instrument, har *"[...] mulighed for at 'tvinge' hinanden til at være diskursivt eksplicite i deres forhandlinger med hinanden."* (Halkier, 2016, s. 10). Dette kan medvirke til, at den tavse viden kommer til udtryk, og kan samtidig bidrage med en viden, som tydeliggør kompleksiteterne i deltagernes forståelser af betydninger og sociale praksisser (Halkier, 2016, s. 10).

Den lærende kortlægnings forandringsforståelse tager udgangspunkt i to centrale forhold ift. arbejdsmiljøproblemer. Disse forhold finder vi sammenlignelige ift. mødres oplevede udfordringer i barselsperioden, og spiller derfor en rolle ift. vores valg af perspektivsamtaler som metode i specialet. Overført til specialets fokus, tager vores forandringsforståelse afsæt i selv samme forhold som den lærende kortlægnings, hvor vi forstår årsager til udfordringer i barselslivet som komplekse og sammenvævede, hvilke ikke kan forsimples til en kausalitetstænkning mellem årsag og virkning (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Derfor argumenterer vi ligeledes for, at når kompleksiteten i mødres oplevede udfordringer belyses, og der skabes rum for refleksiv tænkning ift. uhensigtsmæssige dynamikker og forhold, kan det danne grundlag for nye erkendelser og læring – og formentligt danne grundlag for at skabe bedre trivsel hos barslende mødre.

3.3.4.2 Udførelse af perspektivsamtaler

Som tidligere nævnt dannede vi tre perspektivsamtale-grupper med en gruppe på tre mødre, der ikke kendte hinanden, en gruppe på fire mødre, der kendte hinanden fra en fælles mødregruppe og grundet afbud på dagen, blev sidste perspektivsamtale afholdt med blot en deltagende mor. I forlængelse af vores opmærksomhed på at skabe et trygt rum for mødrene, valgte vi at afholde samtalen mellem mødrene, som kendte hinanden, i et af deres private hjem, hvor de alle var vant til at komme under deltagelse i mødregruppen (Halkier, 2016). Dette valg blev

truffet dels for at lette deres fysiske deltagelse og dels i et forsøg på at skabe en afslappet og tryk atmosfære ved at være i velkendte omgivelser. Desuden blev denne beslutning taget i hensynet af og bevidsthed om, at samtalerne kunne falde inden for, hvad mødrene kunne opfatte som deres private sfære, hvorfor kendte rammer formentlig vil fremme åbenhed og involvering under samtalerne (Halkier, 2016). En ulempe ved at afholde samtalerne i en af de deltagende mødres hjem er den implicite værtsrolle, som denne naturlig påtager sig. For at imødegå dette forventede ansvar, aftalte vi, at vi ankom et kvarter før de øvrige deltagende mødre for at modtage dem og dermed antyde vores rolle som vært. Ligeledes medbragte vi kaffe, kage osv. (Halkier, 2016). Desuden gjorde vi os overvejelser om at skabe tryk for de mødre, som ikke kendte hinanden. Vi valgte at afholde disse samtaler på Næstved Bibliotek, da det for alle udgjorde en neutral og let tilgængelig lokation, hvilken alle naturligt havde besøgt under deres barsel. Ulempen i denne sammenhæng var risikoen for afbrydelser og baggrundsstøj, hvilket potentielt kunne forstyrre dialogen og udgøre en hindring for, at samtalerne kunne bevæge sig frit inden for rammerne af den private sfære. I denne sammenhæng sørgede vi for at placere gruppen i et afgrænset område, samt sikre, at der var tilstrækkelig plads til babyer, barnevogne osv. Samtidig sørgede vi for kaffe og kage som led i at skabe en behagelig og tryk stemning.

Udførelse af perspektivsamtalerne tog udgangspunkt i udarbejdede udsagnskort. Med afsæt i indledende arbejde i fase 1-3 opnåede vi erkendelser om, hvilke problemstillinger, der foreløbigt fyldte ift. mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, og med afsæt i disse erkendte problemstillinger/hypoteser, udarbejdede vi en række udsagnskort (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Udsagnene blev lagt i en bunke på bordet og læst op et ad gangen på skift mellem mødre, hvorefter der startede en dialog om det pågældende udsagn blandt dem. For at sikre, at udsagnene ikke havde en overvægt af kritiske perspektiver på mødres barselsoplevelse (grundet egne oplevede udfordringer), valgte vi at lade os inspirere af organisations- og arbejdslivsforskerne, Anders Buch og Vibeke Andersen, og deres perspektiv på *begejstring* og *belastning* i videnarbejde i udarbejdelsen af udsagnskortene (Buch & Andersen, 2009). Buch og Andersen belyser, hvordan samme arbejdsforhold både kan føre til begejstrings- og belastningsreaktioner hos videnarbejdere³ – og dermed på én og samme tid kan rumme både muligheder og farer (Buch & Andersen, 2009). Overført til vores metodiske arbejde, ser vi et

³ Artiklen er baseret på erfaringer fra forskningsprojektet ”Videnarbejde og Stress – mellem begejstring og belastning”. Videnarbejdere defineres som f.eks. ingeniører, læger, jurister og andre højtuddannede fagprofessioner. Denne gruppe anses for at være af privilegeret status ift. deres arbejdssituation (Buch & Andersen, 2009).

eksempel kunne være, at dét at have et barn, der sover tre timers lur, i nogle situationer kan være en belastende faktor og føre til en følelse af tidsspild eller kedsomhed, men i andre situationer kan være en begejstrende faktor, der medfører mulighed for kvalitetstid og fordybelse. Ligeledes kan dén eksponering eller kontekst, der begejstrer nogle mennesker belaste andre (Buch & Andersen, 2009). Vi udarbejdede udsagnskortene på baggrund af fem overordnede begreber (instrumenter); Fritid og personlig udvikling, fællesskaber, præstation, fokus på mor eller barn, arbejdsliv, husligt arbejde. Under hvert begreb dannede vi således en række udsagn, som diskursivt udtrykte begejstring og en række udsagn som ligeledes udtrykte belastning (Se bilag 7). Et eksempel på udsagn under kategorien “fællesskab” kan ses i nedenstående skema.

Fællesskaber	Begejstring	Belastning
	Det giver mig energi at deltage i mødregrupper, fordi...	Jeg synes, at det er svært at være i mødregruppe, fordi...
	Jeg føler glæde ved at kunne spejle mig i andre	Jeg er træt af, at jeg tit sammenligner mig med andre, fordi...
	Jeg elsker, når jeg har tid alene, fordi...	Jeg føler mig ensom under barslen, når...
	Jeg fortæller ofte, at det er nemmere/lykkeligere at være på barsel, end jeg egentlig oplever det.	Jeg fortæller ofte, at det er hårdere at være på barsel end jeg egentlig oplever det.
	Det er vigtigt for mig at bruge barselstilbud (fx. babysalmesang, baby-svømning, stimulantik osv.)	Jeg kan ikke overskue at komme ud af døren, når...

Naturligt forlagde vi spørgsmålene, der relaterede sig til begreberne, i et tilgængeligt hverdagsprog. Dette valg fremmer en diskursiv ramme, hvor mødrene kan udtrykke sig frit inden for deres hverdagsforståelse og de specifikke udfordringer, de måtte opleve i deres barselsperiode (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Vi udvalgte lige dele begejstrende og lige dele belastende udsagn, som mødrene skulle forholde sig til. Med udgangspunkt i indledende arbejde og hypotesedannelser placerede vi udvalgte udsagn i toppen af bunken, for at sikre dybere indsigter i disse. At vi udvalgte og prioriterede rækkefølgen af udsagnene, betyder også, at vi ikke kunne være sikre på, at udsagnene ville resonere hos deltagerne. Vi ønskede derfor at give plads til andre erkendelser og refleksioner, som vi ikke på forhånd havde identificeret, og derfor foregik en løbende proces, hvor erkendelser om mødres oplevede udfordringer trådte tydeligere frem i

dets kontekst efterhånden, som processen skred frem (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021). Prioriteringen af rækkefølge på kortene blev derfor løbende ændret mellem de tre perspektivsamtaler i takt med, at den fortløbende transaktionelle proces skabte nye indsigter og erkendelser om mødres oplevede udfordringer. Vi havde udarbejdet flere udsagn, end det var muligt at nå igennem, og derfor valgte vi undervejs i samtalerne at vende alle kortene ud på bordet, så det stod mødrene frit for at vælge de udsagn, som vækkede interesse, og som “rørte noget” i dem.

Med udgangspunkt i ønsket om at skabe et trygt rum under perspektivsamtalerne, gjorde vi os talrige didaktiske overvejelser, samt overvejelser i forbindelse med vores rolle som facilitatorer af samtalen. Vi udarbejdede en facilitatorguide, som sikrede en vis stringent ramme for samtalen, hvilken først og fremmest skulle sikre, at mødrene følte sig trygge i at deltage og dernæst understøtte deres sociale dynamikker og interaktion under samtalen (Halkier, 2016). Ydermere sikrede guiden, at “reglerne” for perspektivsamtalerne var tydelige og ensartede under alle tre samtaler (Bilag 8).

Vi valgte at begynde samtalen med, at mødrene skulle præsentere sig selv med udgangspunkt i medbragte billeder fra deres barselsperiode. Dette er med inspiration fra den visuelle metode Snaplog, som muliggør at deltagerne kan tale ud fra genkendelige elementer (Bramming et al., 2009).

Vi sendte nedenstående besked til mødrene i ugen op til deltagelse:

1. *Tag et billede af noget, som du synes giver din barsel værdi og som fungerer godt (eller noget som symboliserer det)*
2. *Tag et billede af noget, som du synes er svært og/eller udfordrende under din barsel (eller noget som symboliserer det)*

Intentionen med billederne var oprindeligt, at de skulle understøtte mødrenes refleksive processer, hvor billederne skulle fungere som et “forstyrrende” element i dialogen, og dermed som en intervention i samtalen (Bramming et al., 2009). Grundet et tidsmæssigt perspektiv, måtte vi sadle om efter første perspektivsamtale, da vi måtte sande, at dialogen ud fra billederne blev for tidskrævende i kombination med perspektivsamtalernes udsagnskort. Derfor endte vi med at bruge billedpræsentationen, som en form for hjælpemiddel til at skabe et trygt og tillidsfuldt rum i indledningen af samtalerne, hvorfra deltagerne kunne præsentere sig selv – og endte

derfor med at danne grundlaget for at skabe et trygt rum, hvorfra interaktionen mellem deltagerne kunne starte (Halkier, 2016).

Fokusgrupper er gode til at producere data, der siger noget om betydningsdannelser i grupper, gruppers fortolkninger, interaktionsformer og viden om sociale normer, men har samtidig den ulempe, at den atypiske eller mindre socialt accepterede oplevelse eller forståelse har en tendens til at blive underrapporteret (Halkier, 2016). Med en perspektivorienteret samtale-tilgang kan vi derfor ikke undgå, at den sociale kontrol kan hindre, at alle forskelle i erfaringer blandt de deltagende mødre kommer frem. Denne pointe har vi forholdt os til ved, også under disse samtaler, at lade os inspirere af Søndergaard, og hendes måde at være bevidst om sin position som facilitator samt sin spørgeteknik under sine interviews i tidligere omtalte PhD-afhandling om køns betydning (Søndergaard, 2006). Som Søndergaard belyser, er "køn" et fænomen, hvis betydning er under indflydelse af sociale normer og kulturelle forventninger. Ligeså ser vi vores undersøgelse om mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, hvor "barsel" kan anses for at være et fænomen, som, grundet historiske og kulturelle traditioner er indlejret i et felt, som er påvirket af sociale normer og forventninger (jf. Indledning). Inspireret af Søndergaard gjorde vi derfor meget ud af at skabe et rum, hvor det var legitimt og ønskværdigt at dele tankebevægelser og beskrivelser, kaldet *ufærdige tanker*, som ikke nødvendigvis var tænkt til ende eller repræsenterede socialt "korrekte" forståelser eller handlinger. Med udgangspunkt i, at vi, som forskere med en domænespecifik viden, kan være biased af vores egne oplevelser med at være på barsel, brugte vi bevidst *ualmindelig naivitet* og *nysgerrighed* som redskaber til at få adgang til deltagernes selvfølgheder. Ligeledes brugte vi grebet *fastholdelse*, som led i at fastholde mødrene i egne erfaringer og forståelser af de emner, som samtalen centrerede sig omkring (Søndergaard, 2006). Med disse greb tilstræbte vi at nedtone os selv, samt fremstille os som ikke-dømmende eller vurderende overfor mødrene og deres udsagn, og dermed løfte dem frem som eksperter i samtalen. Vi benyttede spørgsmål, som "*Kan du ikke sætte nogle flere ord på det?*" eller "*Hvad følte/tænkte du i den situation?*" Vi ser derfor spørgsmål som disse, som et intervenierende element under perspektivsamtalerne, som eksplicit understøtter, at vi får adgang til mødrenes mere ufærdige tanker og tavse viden i deres reflektive processer.

3.3.4.3 Forskerposition – forskere med en domænespecifik viden

Alle tre perspektivsamtaler blev afholdt på to timer, og vi valgte bevidst at positionere os selv forskelligt undervejs i samtalerne. Under den første time valgte vi at holde en distance til mødrene, hvor vi med en eksplorativ tilgang lod deres dialog være centrum for nye erkendelser om mødres oplevede udfordringer. Med afsæt i den pragmatiske aktionsforsknings-tilgang og i særdeleshed med inspiration fra et aktionsforskningsprojekt udarbejdet i 2019, kaldet “*Magien ind i dagtilbuddet*”⁴ (Sørensen et al., 2019) (Sørensen & Boysen, 2021), valgte vi aktivt i den sidste time af samtalen, at “bryde muren” (vores egen beskrivelse af positionsskift) og bringe vores domænespecifikke viden om at være på barsel ind i samtalen. Således positionerede vi os som forskere med en domænespecifik viden, eller “faglig ekspertise” om man vil. Herved blev vi ikke blot direkte involveret i den kontekst, som vi undersøgte, men indtog yderligere en normativt engageret position (Sørensen & Boysen, 2021). I denne del af perspektivsamtalerne var vi inspireret af metoderne *sidecoaching* og gjorde brug af en anerkendende tilgang til samtalen, som henholdsvis muliggjorde, at vi kunne bringe vores domænespecifikke viden i spil med et grundlæggende fokus på positive elementer frem for problematiske ift. vores oplevelse med at være på barsel (Sørensen & Boysen, 2021). At “bryde muren” var ligeledes et element i at skabe et tillidsbaseret rum baseret på en mere nær relation mellem os og mødrene. Som Mats Alvesson, professor i organisationsstudier, pointerer, er der forskel på at forske i “hjemlige omgivelser” og være “insider” i sin forskerposition eller at forske gennem konventionelt etnografisk arbejde og dermed være “outsider” i sin forskerposition. Hvor insideren gennem længere tids ophold i felten, har mulighed for at få øje på feltens ”selvfølgeligheder” og tavse viden, kan outsideren, gennem konventionelt etnografisk arbejde ikke i samme grad få adgang til denne viden. Selvom vi ikke har lavet feltarbejde gennem en længere periode, argumenterer vi alligevel for, at vores domænespecifikke viden om at være på barsel, medfører, at vi er socialiseret ind i det felt, som vi undersøger, og kan drage fordel af det (Alvesson, 2009).

3.4 Bearbejdning af empirisk materiale

I vores indledende arbejde i fase 1-3 er interviewene transskriberet ved hjælp af transskriberingsværktøjet Good tape og dernæst gennemlæst af os begge to (Good Tape, 2024). Vi har

⁴ Aktionsforskningsprojektet “Magien ind i dagtilbuddet – Pædagogen som kulturformidler og kulturskaber” er et projekt, som er foretaget af en forskergruppe fra professionshøjskolen Absalon i perioden 2011-2019. Projektet havde til formål at udforske, hvordan pædagoger som kulturskabere- og formidlere kan skabe legende og magiske læringsmiljøer. Projektet blev udformet gennem et tæt samspil mellem pædagoger, ledere og forskere, hvor forskerne indgik som både medudviklere, deltagere og reflekterende praktiker i projektet (Sørensen et al., 2019) (Sørensen & Boysen, 2021)

efterfølgende gennemlæst transskriberingerne, og da disse interviews ikke bruges som bærende empiri, har vi blot gennemlæst med fokus på at kunne kategorisere temaer, og ikke på at tilrette, så transskriberingerne nøjagtigt stemte overens med det sagte. I forbindelse med observationer og uformelle samtaler, har vi nedskrevet feltnoter efterfølgende. Disse er derfor en rekonstrueret beretning af situerede oplevelser, og vi ser således en risiko for, at vores hukommelse kan være en begrænsende faktor ift. at huske nuancerede og relevante observationer og samtaler. Vi har ligeledes taget feltnoter hver for sig, hvorfor vi er bevidste om, at de vil være præget af asymmetri (Clerke & Hopwood, 2014). De indledende interviews og feltnoter er kodet ud fra en åben kodning, hvor kategorier er tematiseret ud fra, hvad der umiddelbart sprang os i øjnene. Disse tematiseringer er indgået i vores abduktive proces og danner, som tidligere nævnt, grundlag for at vores videre metodiske arbejde.

Alle perspektivsamtaler blev optaget og er transskriberet fuldt ud - også ved hjælp af transskriberingsværktøjet Good Tape. Set i lyset af specialets tidsmæssige omfang og et omfangsrigt empirisk materiale, valgte vi ligeledes i forbindelse med disse samtaler at gøre brug af dette værktøj. Da dette empiriske materiale danner grundlag for specialets bærende empiriske materiale, har vi delt transskriberingerne op imellem os, og efterfølgende lyttet, gennemlæst og tilrettet alle transskriberinger, så de stemmer overens med det sagte. For at sikre korrekt transskribering og kompensere for, at empirien reduceres unødvendigt, gennemlæste og tilrettede vi transskriptionerne kort tid efter at samtalerne fandt sted (Brinkmann & Tanggaard, 2020). Dette arbejde gjorde vi med udgangspunkt i Halkiers anbefalinger om udskrivning af interviews (Halkier, 2016). For at sikre ensartede transskriberingerne, har vi udarbejdet en transskriberingsguide, som vi begge fulgte under tilretningerne af transskriberingerne (Bilag 9). Bl.a. er al optaget tale, som "Øhm" og "Åhh" udskrevet, ufærdige sætninger er anført med "..." og de deltagende mødres latter anført med "(Griner)". Nonverbalt sprog er tilføjet under gennemlytning- og læsning af transskriberingerne. En af deltagerne, Diana, er oprindeligt fra Letland, hvorfor vi her finder en sprogbarriere. Hendes udtalelser er primært transskriberet direkte, men enkelte steder med få rettelser for at sikre en fuld forståelse. Ligeledes er der i nogle af de relevante citater, som anvendes i analysen, foretaget mindre rettelser for forståelsens skyld.

Kodningsarbejde af det empiriske materiale fra perspektivsamtalerne er i første omgang foregået via en åben kodning, hvor vi hver især i kodede uafhængigt af hinanden, for derefter i fællesskab at sammenligne koderne, som led i at skabe en kollektiv diskussion og søge sam-

menfald i mønstre, der kunne genkendes af os begge. Efterfølgende blev de kollektivt identificerede koder underlagt en meningskondensering, som mundede ud i en empiridrevet kategorisering af koderne. Her identificerede vi koderne; *Sundhedsfagligt fokus/instrumentalisering af kroppen, relationer/fællesskaber, forventninger fra omverdenen/præstation, identitet, usynligt arbejde/mental load*. Herefter foretog vi i fællesskab en mere fokuseret teoridrevet kodning af empirien, hvor vi gennem en begrebsliggørelse af empirien så efter temaer, gentagelser og mønstre på tværs af materialet (Halkier, 2016). Dette mundede ud i fire overordnede temaer, hvoraf særligt to temaer trådte frem på tværs af det empiriske materiale, og grundet specialets omfang og med intentionen om at skabe en fyldestgørende og grundig analyse, valgte vi at gå i dybden med disse to identificerede temaer, som danne grundlag for analyses to første delanalyser; *Dilemmafyldte mødregruppefællesskaber* og *Instrumentalisering af mor-kroppen*. Ydermere var det særligt fremtræden, at vores metodiske tilgang havde en afgørende rolle ift. at understøtte mødrenes dialog og opnåede erkendelser om deres udfordringer, hvorfor vi finder det relevant at belyse dette tema i analysens tredje delanalyse; *Potentialer og udfordringer ved en perspektivorienteret samtale-tilgang*.

3.5 Ethiske overvejelser

Gennem arbejdet med dette speciale har vi gjort os flere etiske overvejelser for at sikre, at samarbejdet mellem de deltagende mødre og os, som forskere, er funderet på et respektfuldt og fortroligt grundlag.

Som tidligere nævnt har vi gjort os overvejelser omkring vores egen deltagelse og position som forsker i med en domænespecifik viden, og vi har i tillæg til dette haft overvejelser om, hvor langt vi som forskere kan gå, for at opnå indsigter i mødres oplevede udfordringer i barselsperioden. Med bevidsthed om, at vi behandler en livsomvæltende situation i mødrenes liv, er vi ligeledes bevidste om, at vores undersøgelse kan medføre at mødre stilles i svære følelsesmæssige og sårbare situationer under samtalerne, og dermed indgå i *kvasiterapeutiske relationer* med os som forskere (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 119). For at skabe et så trygt rum som muligt, valgte vi derfor at sikre anonymitet for alle de deltagende mødre i undersøgelsen ved at give dem pseudonymer. Ligeledes er andre nævnte navne i samtalerne givet et pseudonym i transskriberingerne. Dette gør, at de ikke skal stå til ansvar for deres udtalelser senere, og intentionen er en mere åben og fri samtale. Ved alle perspektivsamtalerne informerede vi først

om undersøgelsens overordnede formål samt rettighederne ift. det producerede empiriske materiale. Vi indhentede ligeledes mødrenes skriftlige samtykke, hvorfor deres deltagelse skete på baggrund af informeret samtykke (Brinkmann, 2020) (Bilag 10).

3.6 Præsentation af deltagere

Perspektivsamtale 1				
Individuel samtale (Arbejdende)				
	<i>Antal børn</i>	<i>Alder</i>	<i>Civilstatus</i>	<i>Beskæftigelse</i>
Cecilia	2	34	Gift og samboende	Privat banker

Perspektivsamtale 2				
Mødre, der kender hinanden på forhånd (Arbejdende)				
	<i>Antal børn</i>	<i>Alder</i>	<i>Civilstatus</i>	<i>Beskæftigelse</i>
Cille	1	29	Gift og samboende	Pædagog
Betina	1	30	Gift og samboende	Pædagog
Patricia	1	30	Gift og samboende	Sygeplejerske
Camilla	1	38	Gift og samboende	Førtidspensionist

Perspektivsamtale 3				
Mødre, der ikke kender hinanden (På Barsel)				
	<i>Antal børn</i>	<i>Alder</i>	<i>Civilstatus</i>	<i>Beskæftigelse</i>
Diana	2	33	Gift og samboende	Studerende
Emilie	2	31	Gift og samboende	Study-start up manager
Amalie	2	29	Gift og samboende	Folkeskolelærer

4.0 Analysestrategi og Analyse

I følgende afsnit vil vi, med udgangspunkt i udvalgte begreber fra Hartmut Rosas perspektiv på den *sociale acceleration* i det senmoderne samfund suppleret med Anders Petersens perspektiv på *præstationssamfundet* og vores empiriske materiale, belyse, hvilke indsigter i mødres oplevede udfordringer under barselsperioden, der kan identificeres ved en perspektivorienteret samtale-tilgang. Ligeledes vil vi analysere og diskutere, hvordan vores metodiske fremgangsmåde har understøttet muligheden for at opnå disse indsigter.

Vi har valgt at dele analysen op i tre delanalyser, hvilke overordnet beskrives nedenfor.

I første deleanalyse vil vi belyse, hvordan mødre oplever udfordringer i forbindelse med deltagelse i mødregrupper under barselsperioden. Dette afsnit vil blive opdelt i to underafsnit. Med

afsæt i Rosas perspektiv på *den sociale motor – konkurrence*, som drivkraft i den sociale acceleration, samt Petersens perspektiv på *præstationsindividet*, belyser vi, hvordan deltagelse i mødregrupper er forbundet med en udpræget konkurrencepræget adfærd blandt mødre. Ved at supplere med Rosas perspektiv på *fremmedgørelse*, belyser vi ligeledes, hvordan deltagelse under disse forhold er forbundet med dilemmafyldte følelser hos mødre, samt hvordan mødre umiddelbart håndterer den konkurrenceprægede adfærd forskelligt.

I anden delanalyse belyser vi, hvordan mødre oplever udfordringer i forbindelse med mødet med sundhedsvæsenet under barselsperioden. Dette afsnit vil blive opdelt i tre underafsnit, hvoraf de to første afsnit på hver sin måde bidrager med indsigter i mødres oplevede udfordringer. Her benytter vi igen Rosas perspektiv på *fremmedgørelse*, Petersens perspektiv på *præstationsindividet* og inddrager også vores eget udviklet begreb "*instrumentalisering af mor-kroppen*". Begrebet er udviklet med afsæt i det empiriske materiale, men med inspiration fra den franske filosof og eksistentiel fænomenolog Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) og hans kropsfilosofi (Tøgersen, 2004, s. 11). Vores fund vil i disse to afsnit løbende forholdes op imod scoping-reviewet "*What makes a good mother - two decades of research reflecting social norms of motherhood*" fra 2022, hvilken ligeledes er medvirkende inspiration i processen mod at udvikle vores eget begreb. Med afsæt i disse tre begreber belyser vi, hvordan mødre oplever sig fremmedgjorte i mødet med sundhedspersonalet, når de søger at leve op til sociale normative forventninger, der findes til deres fysiske krop og mentale tilstand. Afslutningsvist vil vi i tredje afsnit inddrage Rosas perspektiv på *den sociale motor – konkurrence*, for, på et mere strukturelt plan, at belyse, hvordan konkurrenceprincippet og den sociale accelerations tidlige normer om muligt udmønter sig i sundhedspersonalets måde at møde mødre på.

I tredje delanalyse vil belyse, hvilke potentialer og udfordringer en perspektivorienteret samtale-tilgang har ift. at understøtte muligheden for at opnå indsigter i mødres oplevede udfordringer under barselsperioden. Delanalysen vil således i flere episoder tage form af en metodekritisk analyse og diskussion og vil være opdelt i to afsnit. I første afsnit vil vi belyse, hvilke muligheder en perspektivorienteret samtale-tilgang har, hvor det transaktionelle møde mellem mødre og os som forskere står centralt. Dette gør vi ved at inddrage Deweys begreb *refleksiv tænkning*, Søndergaards perspektiv på en *ualmindelig naiv* tilgang, *fastholdelse* og udforskning af *ufærdige tanker*. Afslutningsvist vil vi i andet afsnit analysere og diskutere, hvilke potentialer og udfordringer vores brug af en domænespecifik viden har i det dialektiske samspil med mødre. Hertil inddrager vi begrebet *sidecoaching* og forholder os til vores anerkendende

tilgang til samtalen, som vi er inspireret af fra aktionsforskningsprojektet *“Magien ind i dag-tilbuddet”* (Sørensen et al., 2019).

Nedenstående analyse vil således blive udforsket i tre delanalyser; *”Dilemmafyldte mødregruppefællesskaber”*, *”Instrumentalisering af mor-kroppen”* samt *”Potentialer og udfordringer ved en perspektivorienteret samtale-tilgang”*.

4.1 Delanalyse 1: Dilemmafyldte mødregruppefællesskaber

I første delanalyse vil vi belyse, hvordan mødre oplever at deltagelse i mødregrupper under barselsperioden kan være dilemmafyldt. Afsnittet vil blive udforsket i følgende afsnit; *”Superpænt, superrent, super-alt muligt”* og *“Vil du ikke dit barn det bedste?”*.

4.1.2 “Superpænt, superrent, super-alt muligt”

Ved nærmere læsning af vores empiriske materiale står det tidligt klart, at særligt deltagelse i mødregrupper har været genstand for mange tanker og følelser hos alle mødre. Foruden gruppen, som bestod af mødre, der kender hinanden fra deres fælles mødregruppe, har alle de andre mødre i samtalerne også erfaringer med at deltage i mødregrupper. I alle perspektivsamtaler gik særligt ét specifikt tema igen, hvilket er oplevelsen af, at der ligger et lag af konkurrence indlejret i mødregruppekonstellationen. I samtalen med gruppen bestående af Amalie, Diana og Emilie, som ikke kender hinanden, blev dialogen om konkurrence i mødregrupper åbnet og udfoldet med flere perspektiver mellem hovedsageligt Amalie og Emilie. I samtalen falder dialogen naturligt på deltagelse i mødregrupper, da udsagnskortet *”Det giver mig energi at deltage i mødregruppe”* bliver læst op af Amalie. Amalie starter med at udfolde sine tanker om udsagnet, og det bliver her tydeligt for os, at udsagnet for Amalie er forbundet med dobbeltsidede følelser. Hun starter med at beskrive, at det på den ene side giver hende energi at deltage i mødregruppen, fordi det medfører, at hun kommer ud af huset og ikke skal tænke på de huslige gøremål, som hun har i hjemmet. Hun begrundet det med:

”Jamen det giver mig energi, fordi. Altså. Det virker også lidt skørt nogle gange, men det er også som du siger [henvendt til Emilie]. Det her med at komme ud og komme væk fra alle de huslige ting man kan gøre, så kan man ikke gøre noget. Altså sådan. Og man er bare i det. Man skal ikke tænke på alt muligt andet. Det er jo sådan lidt når man... Altså når man bliver placeret i en eller anden ramme, hvor

man ved, hvad der forventes af en, så er det jo ikke så meget til fortolkning, hvis man kan sige det sådan eller til overvejelse hvad man ellers kunne gøre. Fordi, nå, men så sidder man i den der mødregruppe og så er det dér jeg er.”(Bilag 3, l. 102).

Ligeledes fortæller hun at hun oplevede et positivt element ved, at hendes børn også fik kontakt til andre børn og voksne ift. blot at være sammen med hende. I næste sætning fortæller hun om, at deltagelse i mødregruppe på den anden side også er forbundet med en konkurrencepræget adfærd blandt mødre. Dette oplevede hun særligt, da hun deltog i mødregruppe med sit første barn. Hun fortæller, at hun ikke rigtig kan sætte fingeren på, hvordan det konkurrenceprægede præcist kom til udtryk, men beskriver det således:

”Jeg tror også nogle gange... Jeg kan nok godt føle, at der er nogen der har meget med, hvordan det hele skal se ud og være og leve op til det. [...] Jeg har det ikke særlig rart i, at andre folk føler, at de skal konkurrere. Jeg gør det ikke selv [...] jeg bliver bare så træt lige så snart, at jeg har en følelse af, at de andre de ligesom føler, at de skal konkurrere med mig og andre, og det gider jeg faktisk ikke.” (Bilag 3, l. 104-106).

På den ene side har Amalie således en oplevelse af, at det giver hende energi at deltage i mødregrupper, fordi hun kan slippe tanker om huslige gøremål og hendes børn bliver socialiseret med andre, men på den anden side føler hun det “ikke særlig rart”, at mødregruppen er præget af konkurrence, hvilken hun tager stærk afstand fra. Samme oplevelse ser vi hos Emilie, som også fortæller, at hun bruger mødregruppen, som et mentalt frirum ift. at kunne slippe tanker om huslige gøremål, og tilføjer endnu et positivt perspektiv på deltagelse i aktiviteter under barslen, herunder mødregrupper, idet hun udtaler:

“Jeg fik snakket med nogle andre. Altså det var også det der med, at man er rigtig meget i sin boble derhjemme. Så det var rart at snakke med nogle andre voksne. [...] Og så tror jeg også, at så havde man ligesom en rutine til sin dag også. [...] Det synes jeg var meget rart at have lidt et skema. Så hver dag skulle vi ud i huset, så det fik jeg meget ud af.” (Bilag 3, l. 43).

At tale med andre voksne og bruge mødregruppe som en måde at skabe struktur i hverdagen under “barselsboblen” er således et element, som er givende for Emilie. Dog fortæller hun,

ligesom Amalie, om at mødregruppen ligeledes indebærer, at hun deltager i en ufrivillig konkurrence ift., hvordan hjemmet skal se ud. Hun fortæller at hun ”døjer meget med” at sammenligne sig meget med andre, men at hun særligt kan mærke, at det påvirker hende, når hun i mødregruppesammenhænge skal hjem til andre mødre. Emilie udtaler: *”Jeg har syntes energimæssigt, var det lidt drænende, fordi det bare var sådan superpænt, superrent, super-alt muligt...”* (Bilag 3, l. 265). Hun fortæller videre, at hun oplevede, at det, at se de andres hjem, gav hende dårlig samvittighed over, hvordan hendes eget hjem ser ud, hvilket har medført, at hun ikke har haft lyst til at invitere mødregruppen hjem til sig selv. I den forbindelse udtaler hun:

”[...] ... ikke fordi, at man skal gøre det til en stor ting, men jeg vil have svært ved ikke at gøre det til en stor ting... En stor indsats for at få det til at se perfekt ud, eller hvad jeg føler er perfekt. Så indtil videre har jeg ikke meldt mig til at være vært, fordi jeg bare er sådan... i andre må gerne gøre det.” (Bilag 3, l. 267).

Ligesom Amalie oplever Emilie således dobbeltsidede følelser forbundet med deltagelse i mødregrupper. På den ene side giver deltagelse i mødregruppen en vis form for struktur i hverdagen og samtidig en mulighed for at tale med andre voksne mennesker og få et frirum fra “barselsboblen”, mens det på den anden side energimæssigt er drænende grundet den konkurrenceprægede adfærd.

Det konkurrenceprægede aspekt på deltagelse i mødregrupper kan, ifølge Rosa, siges at være en konsekvens af det accelererende samfunds logikker (Rosa, 2014). Når Emilies oplevelse af at skulle konkurrere og præstere i mødregruppen får den betydning, at hun får dårlig samvittighed over egen ”manglende” indsats i hjemmet, og, som en konsekvens deraf, ikke ønsker at invitere de andre mødre med hjem, medmindre hun gør en stor indsats for at få det til at se perfekt ud, bliver deltagelsen i mødregruppen for hende dilemmafyldt. Emilies oplevelse af at skulle præstere uden egentlig at have lyst, er et eksemplarisk eksempel på, hvad Rosa definerer som en fremmedgørelse, og som hele udgangspunktet for det umiddelbare paradoks, der synes at eksistere i det senmoderne samfund. Selvom det senmoderne samfund er præget af en dominerende liberal selvopfattelse, findes der en kraftig social bevidsthed, der tydeligt peger i en diametralt modsat retning (Rosa, 2014). Rosa argumenterer altså for, at *”(s)elvom individerne opfatter sig selv som helt frie, så føler de sig også fuldstændig domineret af en stadig voksende*

række voldsomme sociale krav” (Rosa, 2014, s. 86), og at disse sociale krav kan ses som et pres, de ikke selv har kontrol over.

Som Emilie udtaler, at det ikke er fordi, at hun *skal* gøre en stor ting ud af hjemmets udseende, men i princippet er “fri” til at vælge selv. Dog fortæller hun samtidig, at hun ikke har lyst til at lade være. Altså med et ønske om at gøre det perfekt. Vi forstår således, at Emilie oplever sig som værende fri til at vælge, hvordan hun ønsker at handle, men at hun uartikuleret er styret af den sociale accelerations logikker, hvor hun underkastes en række ydre pres og krav, som hun ikke selv kan kontrollere (Rosa, 2014). Med denne form for distraktion fra det man egentlig gerne vil, påpeger Rosa, at individets handlinger initieres ud fra en “nødt til” eller “må” og “skal”- retorik, som ender ud med, at individet “ [...] *ikke rigtig ønsker at gøre, hvad man gør, selvom man for så vidt handler af egen fri vilje*” (Rosa, 2014, s. 102). I Emilies tilfælde kan vi således argumentere for, at hun føler sig “nødt til” at gøre en stor indsats for, at få sit hjem til at fremstå perfekt, også selvom hun føler sig fremmedgjort i det. Hun “må” altså gøre det selv samme, som hun oplevede, var energimæssigt drænende at være gæst i, hvis hun skal invitere mødregruppen hjem til sig selv.

Emilie og Amalie er langt fra alene med oplevelsen af, at mødregruppen er præget af en konkurrerepræget adfærd. Koblingen mellem sammenligningen med andre og hjemmets fremtoning er også fremtræden hos Cecilia, som deltager i perspektivsamtalet alene et par dage forinden. Hun fortæller, at det handler om hendes forventninger til sig selv og udtaler:

”... Jeg er så meget et ordensmenneske. Alt for perfektionistisk. Og så handler det også om, at jeg altid har tænkt meget over, hvad tænker andre. Så det der med at få gæster i mit hjem, hvis ikke det bare er tip top i orden, det har jeg det virkelig svært ved.” (Bilag 1, l. 133).

Cecilia fremhæver således to faktorer, der spiller ind. For det første, at hun er ordensmenneske og perfektionistisk og for det andet, at hun går op i, hvad andre tænker om hende - altså samme faktorer, som Emilie også beskriver i forbindelse med sit hjemms udseende. Cecilia tillægger således hendes personlighed, som “perfektionistisk” og “ordensmenneske” skylden for, at hun har svært ved ikke at gøre en stor indsats for, at hjemmet fremstår perfekt. Spørgsmålet er om de to faktorer overhovedet kan ses uafhængige af det accelererende samfunds logikker. Spørger man Rosa, formoder vi, at svaret vil være “nej”. Han vil formentligt hævde, at Cecilia og Emi-

lie, sammen med resten af individerne i det accelererende samfund, lægger under for et præstationskrav, som er nødvendigt, hvis de skal bevare deres konkurrenceevne, når det kommer til striden om sociale relationer (Rosa, 2014). Med Petersens blik på præstationssamfundet, kan Cecilia og Emilie siges at være, hvad han betegner som *præstationsindivider*, og med det følger også, at enhver kritik til egne præstationer kun kan pege indad, hvorfor kritikken naturligvis vil komme fra en selv (Petersen, 2016, s. 90-91). Dette leder os tilbage til Rosas “nødt-til” retorik, som er medvirkende til en massiv produktion af skyldsubjekter, hvor individet føler sig skyldigt, hvis ikke det lever op til de sociale normative forventninger. Ifølge Rosa, kan vi argumentere for, at Emilie og Cecilia oplever at skulle handle ud fra en “nødt til”-retorik, som “[...] *en naturlig konsekvens af det konkurrencedrevne accelerationsspil*” (Hartmut, 2014, s. 87). Dette ender med at fastholde dem i dagligdagens accelererende tempo og reproducerer præstationskravene, som paradoksalt nok på den ene side fører til en fremmedgørelse af deres handlinger eller på den anden side, en følelse af skyld over ikke at leve op til de sociale normative forventninger. Konsekvensen ved ikke at præstere og i stedet sænke barren for sin indsats, vil ifølge Petersen være “[...] *det samme som at lade sig lukke ude og lide den personlige sociale død*”, hvorfor skyldfølelsen og selvkritikken paradoksalt nok ender med at være en drivkraft (Petersen, 2016, s. 91). Både Emilie og Cecilie placerer ansvaret for at kunne præstere, eller skylden for ikke at præstere, på deres egne skuldrer, hvilket er en grundlæggende antagelse for individet i det accelererende samfund - altså at skylden udelukkende placeres hos det enkelte individ (Rosa, 2014) (Petersen, 2016)

Vi ser imidlertid ikke samme skyldfølelse hos Amalie, og dermed repræsenterer hun en anderledes måde at håndtere konkurrenceadfærden i mødregrupperne. Modsat Emilie og Cecilia er Amalie meget bevidst om *ikke* at reproducere præstationskravene. Amalie tager ordet efter Emilie har udtalt, at hun føler det drænene at være i det konkurrenceprægede miljø:

”Må jeg tilføje noget. Måske lidt skørt, men [...] jeg har sådan nærmest lavet den omvendte version, ikke? Altså, jeg har vitterligt med vilje ladet ting blive på gulvet, og altså, så havde vi haft rengøring dagen inden, så er der ryddet op hjemme hos os, som et af de få tidspunkter, men der var der rent faktisk rent, så jeg var sådan nærmest rundt med vilje og stille ting frem, for jeg var bare sådan, det er ikke den følelse, folk skal have, når de kommer. Og var egentlig også meget med, at jeg gerne ville være den, der lagde ud, for jeg ville være ked af, hvis der var andre, der fik lagt den forventning, hvis det giver mening, og måske netop på den måde også

opfordre de andre til ikke at skulle have et hjem, der bare stod snorlige.” (Bilag 3, l. 268).

Når Amalie bevidst ønsker at portrættere sig selv som ”dårligere” i, hvad Rosa omtaler som ”den sociale kappestrid” (Rosa, 2014, s. 35), eller med Petersens perspektiv, som en af de ”tabere” der sakker bagud i præstationssamfundet (Petersen, 2016, s. 70), lader det til at være med ønsket om at favne lige præcis de tanker og følelser, som Emilie tilkendegiver, som værende svære ift. at deltage i mødregrupper. I stedet for at Amalie uartikuleret reproducerer og puster til konkurrenceadfærden i mødregruppen, kan hendes aktive og bevidste handling ved at få hjemmet til at se ”mindre perfekt” ud, tolkes som et forsøg på at overvinde de svære konkurrencebetingelser. Vi sporer således ikke en følelse af skyld hos Amalie på samme måde som hos Emilie og Cecilia, men at hun modsat er bevidst om ikke at reproducere den konkurrence og præstationsprægede adfærd.

Vi ser det midlertidigt interessant at se nærmere på Amalies forsøg på at udfordre konkurrenceadfærden i mødregruppen. Det er interessant at forsøge at forstå, hvordan Amalie kan vælge at ”gå imod” præstationskravene og udfordre konkurrencen i mødregruppen. Ifølge Petersen er præmissen for at ”kunne” i præstationssamfundet, at man er i vedvarende aktivitet på den måde, at præstationsindividet konstant skal holde sig aktivt, for at undgå de ubehageligheder, det indebærer at ”holde pause” eller sakke bagud – og endnu værre at ende som det ”tabende” individ (Petersen, 2016). Men hvorfor synes det imidlertid at være problemfrit at sakke bagud hos Amalie? I den forbindelse er det interessant at se på, om hun i sin position blot er i stand til at kunne udfordre konkurrenceadfærden ift. at præstere et perfekt hjem, fordi hun er bevidst om, at hun er ”foran på point” i selvsamme konkurrence, idet hun betaler sig til rengøringshjælp. Med andre ord, kan hendes overskud til at positionere sig ”svagere” hænge sammen med, at hun måske, uden at være bevidst om det, alligevel har handlet som præstationsindividet bør gøre? Det er ikke umiddelbart til at svare på, men ikke desto mindre peger Amalies udtalelse på, at hun med sine tanker om at gøre hjemmet ”mindre perfekt” har en bevidsthed om konkurrenceadfærdens negative påvirkning på trivslen i mødregruppen, og ikke ønsker at reproducere den. I vores samtale med Cecilia, fortæller hun, en smule modstridende til Amalie, at det var en stor lettelse for hende at betale sig til rengøringshjælp, da hun, som tidligere nævnt, er optaget af, hvad andre tænker om hende og trives bedst i at alt ser ”tip top ud” (Bilag 1, l. 133). Hun udtaler:

”Og det [rengøringshjælp] har hjulpet, fordi så kan jeg bedre tænke, hvis der ligger lidt støv... Alle ved, at vi har rengøringskone, så det er ikke mig, der ikke har støvet af. Det er vores rengøringskone, der har glemt det.” (Bilag 1, l. 133).

Det er således tydeligt, at hvor Amalie giver indtryk af at være nervøs for, at rengøringen i hendes hjem kan ses som et element, der puster til den konkurrenceprægede adfærd, er den for Cecilia et spørgsmål om at kunne følge med og ikke sakke bagud i den sociale konkurrence - og heri ligger ligeledes spørgsmålet om at kunne fjerne ansvaret fra sig selv. Det bliver altså klart, at alle tre mødre både oplever at skulle forholde sig til en konkurrencepræget adfærd under deltagelse i mødregrupper, men samtidig at deres måde at håndtere konkurrencen på, kommer til udtryk på to forskellige måder. Hvor der hos Emilie og Cecilie på den ene side opstår en følelse af at skulle præstere og efterleve uartikulerede normative forventninger, søger Amalie på den anden side meget bevidst at illustrere et konkurrencefrit hjem i forsøget på at undgå at reproducere accelerationssamfundets præstations- og konkurrenceprægede logikker.

4.1.3 “Vil du ikke dit barn det bedste?”

Oplevelsen af at skulle konkurrere og præstere på bestemte måder under deltagelse i mødregrupper, opleves ikke kun i forbindelse med hjemmets udseende. I samtalen med mødrene som har været i samme mødregruppe, fortæller flere af dem, at en præstations- og konkurrenceadfærd også spillede en rolle i forbindelse med amning og barnets opførsel, og at netop disse emner er forbundet med usikkerhed omkring, om de forvalter deres moderskab “godt nok”. Patricia indleder med at fortælle om sit billede, som repræsenterer en episode, som hun synes var svær eller udfordrende for hende under sin barsel. Her viser hun et billede, hvor hun sidder i en sofa og ammer sin datter. Hun udtaler:

“Grunden til det her dårlige billede, det var fordi, at... Jeg ville rigtig gerne amme. Og det var rigtig vigtigt for mig. Jeg ammede hende også indtil hun var 13 måneder. Men jeg syntes, det var så pissesvært. Og så pissehårdt. Og jeg havde så mange problemer med det hele tiden. [...] Og jeg skulle bare amme. Altså, der var ikke andre muligheder. Det gør man jo som mor.” (Bilag 2, l. 73).

På trods af mange udfordringer og problemer med at amme, ser Patricia ikke andre muligheder end at amme, fordi “*det gør man jo som mor*”. Vi forstår således, at “man” er et udtryk for

uartikulerede normative forventninger, som bliver rettesnor for, hvordan Patricia synes, at hun bør handle i sit moderskab. Ligeledes fortæller hun, hvordan deltagelse i mødregruppen medfører en følelse af usikkerhed i forbindelse med amning og barnets størrelse. Nedenstående uddrag af samtalen med Patricia og Line W tydeliggør dette:

Patricia: *"Jeg følte mig. Jeg tror ikke jeg har haft tanken, at jeg ikke følte mig som en god mor, men jeg har været meget usikker på, om det jeg gjorde, var godt nok. Men...*

Line W: *Godt nok ift. hvad?*

Patricia: *F.eks. med amning. Om det var godt nok det jeg gjorde. Fordi... Hun tog jo på. Sundhedsplejerskerne og lægerne sagde det var fint. Men jeg var ikke. Jeg syntes ikke det var godt nok. Det jeg gjorde. Jeg ved ikke helt hvordan jeg skulle...*

Line W: *Hvad var målet hos dig?*

Patricia: *Jeg tror det var fordi jeg sammenlignede med, hvad alle andres børn i mødregruppen vejede."* (Bilag 2, l. 250-260)

Uddraget vidner om, at mødregruppen udgør et grundlag for at kunne sammenligne sig med hinanden på tværs af mødre og børn, hvilket i dette tilfælde har en negativ konsekvens for Patricia. På trods af anerkendelse og forsikring fra sundhedsfaglige om, at hendes barn tager nok på, oplever hun en følelse af at være usikker på, om det hun, som mor "*gjorde, var godt nok*". Hendes udsagn giver anledning til at tolke, at hun er af den opfattelse, at hun bør præstere bedre, hvis hun vil opnå mere sikkerhed i rollen som mor. Ligesom vi så hos Emilie og Cecilia i forbindelse med at præstere et "perfekt hjem", oplever Patricia her en individuel følelse af skyld over, at hun ikke kan "præstere et barn", som vægtmæssigt er på niveau med de andre i mødregruppen.

At mødregruppen udgør et sammenligningsgrundlag er dog ikke entydigt et negativt element i følge Patricia. Selvom Patricia oplever usikkerhed, når hun sammenligner sig med andre mødre, er muligheden for at sammenligne sig samtidig en måde, at søge bekræftelse i moderskabet på. Da hun præsenterer sit billede, som repræsenterer noget, som gav hende værdi under barslen, viser hun paradoksalt nok et billede af mødregruppen, og fortæller:

”Og det gav mig rigtig meget at se andre sammen med deres børn... hvordan de gør. Og det der med at få nogle gode råd. Der var så mange ting, som jeg jo ikke vidste. Altså det var... Jeg fik så meget ud af at høre, hvordan andre gjorde forskellige ting. Og også med... det der med. At få bekræftet, at nogle af de ting, som jeg gjorde, synes jeg faktisk var rigtig godt. Altså sådan. Altså. Tænk. Jeg gør det sgu godt.” (Bilag 2, l. 67).

Selvom sammenligningsgrundlaget i mødregruppen på den ene side giver anledning til usikkerhed, er selvsamme mulighed for at sammenligne sig således et element, som skaber sikkerhed ift. Patricias opfattelse af sig selv som mor. Det dilemmafyldte element er således ikke svært at få øje på i denne sammenhæng, og dilemmaet står tydeligere klart, når Patricia udtaler, at hun, ligesom Amalie og Emilie, helt grundlæggende har brug for at komme ud og tale med andre mennesker, fordi hun føler sig ensom, når hun er derhjemme (Bilag 2, l. 73). Groft sagt kan man skitsere, at hvis Patricia skal deltage i mødregrupper, må hun samtidig acceptere den præmis, at hun bliver disponeret for elementer, som på den ene side skaber sikkerhed, men på den anden skaber usikkerhed og incitament for at skulle præstere bedre.

Sammenlignelige følelser om at skulle præstere, synes at gælde for Cille, som også fortæller om sine oplevede udfordringer med amning og dernæst barnets måde at “opføre” sig på i offentlige sammenhænge. I forbindelse med Cilles fødsel af sin datter, fik hun en svær bristning, som gjorde, at hun skulle være sengeliggende. Hun fortæller, at det medførte, at hendes mand sørgede for datteren de to første uger af barslen, og hver anden time hjalp med at lægge hende til Cilles bryst i forsøget på at etablere amningen. For som Cille udtaler: *“Fordi jeg skulle amme. Det var sådan... Det gjorde en rigtig mor. Jeg var på morfinlignende præparater. Fordi jeg havde så ondt. Og sådan noget. Så det var hat og briller”*. (Bilag 2, l. 13). Cilles fortælling giver en tydelig indikation af, at hun kobler “en rigtig mor” sammen med det “at kunne amme”, og at dette bliver altoverskyggende for hende trods store fysiske smerter, som netop komplicerer, at amningen kan fungere. Cille fortæller yderligere, at hun ender med at må stoppe amningen, hvorefter hendes datter skreg i 10 måneder. Datterens adfærd medførte, at hun ikke turde at gå ud for en dør i frygt for at blive set på, som “hende med det skrigende barn” (Bilag 2, l. 15). Hun begrundet frygten med nedenstående udtalelse, hvilket resten af mødrene alle nikker genkendende til:

“Jamen, det... Det tror jeg bare er sådan en samfundsting. Øhm... Altså, det der med, at alting skal se godt ud, alle skal amme, og alting skal være pænt, og alle børn skal være så ordentlige, og gøre, hvad deres mor og far siger, og babyer skal ikke græde, og det skal være sådan og sådan [...]” (Bilag, l. 25.)

Når alle mødre nikker genkendende til Cilles udtalelse, tolker vi således, at de alle kan genkende oplevelsen af at skulle kæmpe med en skyldfølelse over ikke at leve op til sociale normative forventninger, som ifølge Cille udspringer af “en samfundsting”. Vi ser imidlertid at Camilla, der også har et barn, der har skreget det meste af sine første levemåneder, håndterer følelsen anderledes end Cille. Modsat Cille, formår Camilla at trodse skyldfølelsen, og tage barnet med ud i offentligheden. Hun fortæller:

*“Jeg har tænkt, de må bare høre på ham. Jeg skal ud. Jeg skal væk. Jeg skal... Jeg kan ikke. Så jeg har jo samme følelser [peger på Cille]. Jeg har bare...[...]
Ja. Jeg havde brug for at komme ud, fordi at... Nogle gange var jeg lidt bange for, hvad jeg ville gøre med ham derhjemme. [Græder]” (Bilag 2, l. 58-60).*

Præstationssamfundets logikker ses altså tydeligt at have vundet indpas i både Cille, Camillas og Patricias spæde start på moderskabet. Ligesom vi ser mødrene håndtere konkurrenceadfærden forskelligt ifm. hjemmets udseende, ser vi også her, at mødrene handler forskelligt på følelsen af at skulle præstere. Selvom begge oplever en individuel skyld, formår Camilla, modsat Cille, at trodse følelsen, og således bliver hun et eksempel på, hvordan man *også* kan forvalte sig moderskab, trods et skrigende barn. Cille beskriver, at det, at måtte stoppe amningen, have et skrigende barn og isolere sig derhjemme, resulterede i, at hun endte med at få en efterfødselsreaktion, som tog hårdt på hende (Bilag 2, l. 13). Man kan her sætte spørgsmålstejn ved, om Patricias og Cilles hårde kamp for at få amning til at lykkes, og Cilles efterfølgende efterreaktion udspringer af et personligt og oprigtigt ønske om at give deres børn modermælk eller, om der er tale om en fremmedgørelse hos dem, hvor de føler sig “nødt til” at amme, for at præstere som en “rigtig mor” (Rosa, 2014, s. 33). Det kan vi ikke umiddelbart komme med et entydigt svar på, men vi argumenterer for, at der findes et rimeligt grundlag for at være i tvivl. Tvivlen underbygges ligeledes, idet Cille fortæller om sine følelser i forbindelse med deltagelse i en online mødregruppe.

“Jeg synes allermest det handlede om. Hvem gør det bedst? Hvilket barn spiser hurtigst? Og kan gå først? Altså det blev meget sådan noget overfladisk konkurrence. [...] “Altså, jamen hvis du ikke ammer, så er du en dårlig mor. Og vil ikke dit barn det bedste”. (Bilag 2, l. 150).

Med udgangspunkt i denne udtalelse, som understreger, at man kun via amning præsterer “det bedste” for sit barn, og ligeledes, at alle fire mødre i samtalen oplever det som ”en samfundsting” netop at skulle præstere i disciplinerne ”amning”, at ”alt skal se pænt ud” samt ”at ens baby ikke græder”, så peger vi på, at der med stor sandsynlighed kan lægge et fremmedgørende element i netop at skulle kæmpe for amningen, trods svære fysiske smerter og komplikationer eller at isolere sig hjemme i frygten for at gå ud med et skrigende barn. Og samtidig kan vi pege på, at deres handlinger er en naturlig konsekvens af det accelererende samfunds præstations- og konkurrencelogikker, hvilket paradoksalt nok er med til at reproducere præstationskravene i mødregrupperne.

4.1.4 Delkonklusion

Ovenstående delanalyse belyser, hvordan deltagelse i mødregruppellesskaber udgør dilemmafyldte oplevelser for mødre. Det belyses, at deltagelse i mødregrupper på den ene side er forbundet med positive elementer, såsom at skabe struktur i hverdagen og socialisering med andre voksne mennesker med mulighed for at kunne sparre med hinanden. På den anden side er det belyst, at deltagelse i mødregrupper er forbundet med en præstations- og konkurrencepræget adfærd blandt mødrene, samt at grundlaget for at sammenligne sig med hinanden ligeledes medfører negative konsekvenser. Vi finder imidlertid, at mødrene håndterer og reagerer forskelligt på den præstations- og konkurrenceprægede adfærd, hvoraf en overvægt af mødrene føler individuel skyld, hvis ikke de lever op til sociale normative forventninger til moderrollen. Dette kommer særligt til udtryk ifm. emner som “hjemmets udseende”, “amning” og “barnets opførsel i offentligheden”, som danner grundlag for at mødrene føler sig “nødt-til” at skulle præstere på bestemte måder, for at leve op til forventningen om en “rigtig” eller “god nok” mor. En overvægt af mødrene oplever sig fremmedgjorte i forsøget på at leve op til selv samme forventninger, da de reelt ikke ønsker at gøre, hvad de gør, selvom de for så vidt handler af egen frie vilje. Vi ser dog enkelte eksempler på mødre, som aktivt handler imod de sociale normative forventninger, og dermed formår ikke at reproducere den præstations- og konkurrenceprægede adfærd, der findes i mødregrupperne.

4.2 Delanalyse 2: Instrumentalisering af mor-kroppen

I anden delanalyse vil vi belyse, hvordan mødre oplever udfordringer i forbindelse med mødet med sundhedsvæsenet. Denne delanalyse vil blive udforsket i følgende tre underafsnit; “*Alle vil have ens krop*”, “*Har du en reaktion, mor?*” og “*Overfladiske relationer*”, og vil indledningsvist indeholde en indføring i vores eget udviklet begreb “*Instrumentalisering af kroppen*” med inddragelsen af scoping-reviewet “*What makes a good mother – two decades of research reflecting social norms of motherhood*” fra 2022.

Ligesom reviewet fra 2022, peger vores undersøgelse på, at mødre føler sig underlagt særlige normer for moderskab under deres barselsperiode (Schmidt et al., 2022). Særligt normen om at være “den nærværende mor”, er et aspekt af moderskabet, som vores deltagende mødre beretter om, bidrager til udfordringer under deres barselsperiode. I reviewet præciseres det, at mødre føler behov for at være til stede og ofre sig selv, samt at officielle diskurser støtter det synspunkt, at mødre bør dedikere sin krop, sin tid og sin udelte opmærksomhed til sit barn, for at leve op til normative forventninger for “den nærværende mor” (Schmidt et al., 2022). Særligt at ofre sig selv og dét at dedikere sin krop til sit barn, er et tema, som gik igen hos flere af mødrene, da samtalerne faldt på mødet med sundhedsvæsenet. En mor omtaler i denne forbindelse sig selv som: “*Ja, jeg er bare et instrument.*” (Bilag 3, l. 143). Denne udtalelse synes at være repræsentativt for, hvordan mødre oplevede sig mødt af sundhedsvæsenet. Dette blev udgangspunktet for, at vi har udviklet vores eget begreb “*Instrumentalisering af mor-kroppen*”. Begrebet er således udsprunget af det empiriske materiale, og vi har valgt at lade os inspireret af den franske filosof og eksistentiel fænomenolog Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) og hans kropsfilosofi, som centrerer sig om “spørgsmålet om kroppen”. Hvordan kan man forstå menneskets krop, og hvilken betydning har kroppen for menneskets sansning af fænomener i verden? (Tøgersen, 2004, s. 11). Merleau-Pontys kropsfilosofi udfordrede i 1930’erne den traditionelle dualistiske opfattelse af sindet og kroppen, idet han argumenterede for en mere integreret forståelse. Her anses kroppen ikke blot kan forstås som en *objektiv genstand*, men som en *egenkrop*, hvor mennesket er en *kropslig eksistens*, hvis væren i verden udgør en enhed mellem krop og bevidsthed (Thøgersen, 2004, s. 41). Med udgangspunkt i Merleau-Pontys kritiske perspektiv på dualismen mellem krop og bevidsthed, definerer vi “*instrumentalisering af mor-kroppen*” som et begreb, der ligeledes forholder sig kritisk til den

dualistiske tankegang. Med begrebet forstås således, at mødrenes krop anskues som et *instrument*, hvor kroppen reduceres til blot at være et biologisk fænomen, som udelukkende dedikeres til deres børn. Hertil forstås et manglende holistisk blik på mødrenes bevidsthed, mentale følelser og sansninger, som ikke tillægges en særlig værdi.

4.2.1 "Alle vil have ens krop"

Vi oplevede særligt, at mødrene fortalte om oplevelsen af at skulle dedikere deres krop, deres tid og deres udelte opmærksomhed til deres børn, når de kom ind på mødet med sygehuspersonale og egen læge. Mødrene beretter i flere sammenhænge om, hvordan de oplevede det svært, at deres kroppe var et så centralt omdrejningspunkt i mødet, samt hvordan de følte, at deres mentale tilstand ikke blev taget alvorligt. I samtalen med Patricia, Camilla, Cille og Betina, som kender hinanden, falder samtalen naturligt på mødrenes oplevelse af mødet med sundhedsvæsenet, da Patricia selv tager kortet op, som lyder: *"Jeg følte mig fyldt op af at skulle have fokus på mit barns behov"*. Som beskrevet under vores metodiske fremgangsmåde valgte vi på et tidspunkt at vende alle udsagnskortene om, så mødrene selv kunne vælge de(t) kort, som "rørte noget" i dem. Patricia var hurtig til at tage ovenstående kort, og starter ud med at fortælle om sin oplevelse efter at have været i fertilitetsbehandling og efterfølgende igennem en svær fødsel. Hun udtaler:

"Men under barsel, der synes jeg det var rigtig hårdt. Også fordi... Når man så har været igennem en svær fødsel. Ja. Fertilitetsbehandling og efter ja... Altså alle skal jo kigge på én. Alle skal kigge alle muligt steder og man skal lige pludselig forholde sig til sit underliv og sine bryster og sin alt muligt. Og alle andre skal vide det. Altså alle vil have ens krop." (Bilag 2, l. 318).

Cille tager herefter ordet og vi fornemmer, at hun kan spejle sig i Patricias oplevelse med at skulle forholde sig, umiddelbart ufrivilligt, til sit underliv, da hun fortæller om sin oplevelse med at blive syet i forbindelse med sin fødsel. Hun fortæller: *"Og de [sundhedspersonale] har meget fokus på, at man selv hele tiden skulle kigge. "Ej, vil du ikke se hvor pænt det er syet?" Altså nu kiggede jeg jo ikke sådan rigtig før."* (Bilag 2, l. 319). Med Cilles reference til sundhedspersonalets ord, forstår vi, at hun ikke delte samme begejstring, som sundhedspersonalet ift. Cilles underliv. Herefter medgiver Patricia, at hun heller ikke kiggede på sit underliv før og følger op med: *"Men det der med at alle vil have ens krop. Hvornår måtte jeg bare have min*

egen krop?” (Bilag 2, l. 320). Camilla kan også genkende oplevelsen af, at hendes krop både blev genstand for blikke og berøring af mange andre end hende selv. Hun udtaler:

” Ja, alle følte de havde lov til at kigge og alle følte de havde lov til at røre mine bryster, fordi Ivan jo ikke tog på, så det måtte jo være amning, der var noget galt med. Så jeg tror, at de fleste både, altså sundhedsplejersker og læger, men altså også i min familie har rørt dem og sagde sådan... “Du skal bare” og tog fat om mit bryst. Nå, okay, jamen så er det jo lige meget med, hvad jeg føler.” (Bilag 2, l. 321).

Ovenstående beskrivelser af mødrenes oplevelser i mødet med sundhedsvæsenet understreger, at mødrene oplever, at de implicit bør stille deres kroppe til rådighed i mødet med sundhedsvæsenet. En handling, som de ikke umiddelbart selv føler naturlig, men modsat antyder deres fortællinger, at de kan føle denne forventning til deres krop en smule grænseoverskridende. Ligeledes tydeliggør beskrivelserne, at mødrene oplever et vægtet fokus på barnets behov, hvor deres krop bliver et *instrument* i målet om at sikre barnets sundhed og udvikling. Udtalelser som “hvornår måtte jeg bare have min egen krop?” og “Nå, okay, jamen så er det jo lige meget med hvad jeg føler” ligesom udtalelsen, som “alle følte de havde lov til at kigge og alle følte de havde lov til at røre mine bryster” peger på, at mødrene oplever ubehag ved, at deres krop instrumentaliseres og reduceres til et redskab, som blot bruges til at sikre barnets overlevelse – uanset, hvad det måtte medfølge af svære følelser hos mødrene.

Disse følelser hos mødrene leder os tilbage til Rosas perspektiv på fremmedgørelse, hvor “nødt til” eller “må” og ”skal”- retorikken synes at fylde i mødrenes handlinger. Med afsæt i ovenstående udtalelser fra mødrene, argumenterer vi for, at mødrene er nødt til at legitimere overfor sig selv, at deres kroppe blot er et *instrument*, for at kunne leve op til sundhedsvæsenets forventning om, at den bør stilles til rådighed for blikke, berøring og som et redskab til at sikre barnets sundhed og udvikling. Heri ligger tillige præmissen om, at mødrene bør tilsidesætte egne mentale følelser og tanker, og dermed oplevelsen af at have, hvad Merleau-Ponty kalder en *egenkrop*. Vi argumenterer således for, at mødrene oplever sig fremmedgjorte i mødet med sundhedsvæsenet, når de finder sig selv i en tilstand, hvor de umiddelbart handler mod deres vilje, ved at stille deres krop til rådighed i en så instrumentaliseret forstand, men uden direkte at være det påtvunget af sundhedspersonalet (Rosa, 2014). Men hvorfor ender mødrene med at negligere egne oplevelser af at føle sig overset, som et sansende og følende individ, når det

fører til en fremmedgørelse overfor deres handlinger? Svaret på dette kan formentlig igen findes i Rosas perspektiv på det accelererende samfunds massive produktion af skyldssubjekter, og Petersens perspektiv på, hvordan præstationsindividets selvkritik fungerer som en drivkraft i søgen mod at præstere perfekt, og samtidig lade kritikken af ydre forhold forstumme (Rosa, 2014) (Petersen, 2016). For at bruge Petersens metafor, kan vi sige, at mødrene bør tage “jakhatten” på i mødet med sundhedspersonalet – lade deres krop være genstand for dén instrumentaliserings, som de oplever at skulle leve op til og dermed undgå at kritisere de ydre forhold, som de finder sig fremmedgjorte i (Petersen, 2016, s. 90).

Ovenstående udtalelser fra perspektivsamtalerne med mødrene, som kender hinanden, bliver ligeledes udforsket under perspektivsamtalerne med mødrene, som ikke kender hinanden. Samtalen tager afsæt i Dianas tanker om at være blevet mor og hendes perspektiv på barselsperioden, hvor hun byder ind med dét perspektiv, at hun selv er ansvarlig for at sikre, at hun bliver set, som et selvstændig følede og sansende individ i rollen som mor. Hendes udtalelse åbner op for samtalen mellem både hende, Emilie og Amalie. Et længere uddrag i denne del af samtalen følger nedenfor, hvor Diana begynder med at kommentere på, hvordan hun mener, at fokus på barnet er en selvfølgelighed i sundhedsvæsenet:

Diana: *“[...] men jeg synes det er... det foregår af sig selv, fordi familien eller samfundet eller i hvert fald min forestilling af forventningen til mig er, at jeg passer barnet og der VIL være fokus på barnet alligevel. Men det er ikke sagt, at der vil være fokus også på mig, men det skal jeg klare selv, så derfor jeg skal ligesom... Øh ja. Finde vej til, hvordan jeg fokuserer på mig selv. Det har jeg oplevet, da jeg med mit første barn... Især, når jeg gik til lægen og han spurgte, hvordan er barnet, hvordan har babyen det osv? Jeg tænkte, at babyen har det fint. Men jeg har det meget svært. Jeg har det dårligt. Jeg har feber osv. ”Jamen, hvordan med amning? Spiser hun?” Ja, hun klarer det, men... Så der er allerede fokus på barnet fra flere sider. Lægen eller sundhedsplejerske eller familie eller samfundet. Men jeg føler i hvert fald, at der er ikke så meget fokus på mig og derfor havde jeg behov for at have fokus på mine behov. [...]*

Emilie: *Det er socialt acceptabelt, at man sørger for barnet.*

Amalie: *At man bare er mor, mor, mor, mor.*

Emilie: *Ja. Det er det, som er billedet af en kvinde på barsel. Det er en kvinde, der sætter sine børn først, og så er det ligesom kvinden, der kommer i sidste række.*

Line S: *Hvad fik det dig til at føle det der med, at det var barnets behov, der hele tiden var interessant, når du mødte de forskellige instanser?*

Diana: *Jeg blev virkelig sur. Virkelig ked af det også, men virkelig sur. Og det første var, da jeg skulle til det første besøg hos lægen, og min datter ikke ammede... hun suttede ikke korrekt og det vidste jeg ikke. Det var mit første barn. Så, jeg var lidt, hvad foregår der? Så jeg blev virkelig overvældet, af den der følelse af, at der er ingen, som passer på mig. Jeg var meget ked af det. Ja. Og det var også corona tid og pludselig var det et meget meget lille rum med jordemoder, med jordemoderstuderende, så kom en læge og en lægestuderende, så var der min mand og min baby. Og jeg skulle tage min BH af, og alle kiggede på mine bryster, og jeg bare sad der, og døren var åben... Det var meget overvældende. Ja... jeg blev meget skuffet.” (Bilag 3, l. 134-139).*

Ovenstående uddrag af perspektivsamtalet skitserer tydeligt, hvordan mødrenes møde med sundhedsvæsenet er påvirket af modsatrettede forventninger til, hvordan man bør præstere i rollen som mor. Ligesom mødrene som kender hinanden, giver Amalie, Emilie og Diana her udtryk for, at de oplever, at mødet med sundhedsvæsenet primært centrerer sig om de normative forventninger om at skulle dedikere sin krop til sit barn, hvilket vi ligeledes ser i reviewet fra 2022 (Schmidt et al., 2022). Med udgangspunkt i, at mødrene oplever sig reduceret til bare at være “mor, mor, mor, mor”, og at de som kvinder kommer i sidste række, ser vi en tendens til, at mødrene fra sundhedsvæsenets, og generelt fra samfundets side, anskues ud fra den dualistiske tankegang, at deres krop kan adskilles fra deres bevidsthed – og dermed reduceres til en krop som et instrument, der blot understøtter barnets udvikling og sikrer dets overlevelse. Ligesom vi indledningsvist belyste i tilfældet med Cille, Patricia og Camilla, argumenterer vi ligeledes her for, at Diana, Emilie og Amalie føler sig “nødt til” at negligere deres mentale følelser, og dedikere deres udelte opmærksomhed til barnet, selvom de reelt ikke selv ønsker

det – og således kan føle sig fremmedgjorte på den ene side eller på den anden side umiddelbart føle skyldfølelse, hvis ikke de accepterer instrumentaliseringen af deres kroppe.

Vi ser dog umiddelbart ikke kun elementer, som peger imod en individuel skyldfølelse i mødrenes udtalelser, da Diana tilbyder et andet perspektiv på måden at forholde sig til mødet med sundhedsvæsenet på. Som ovenstående uddrag antyder, forholder Diana sig bevidst til, at hun ikke vil instrumentaliseres, men vil anskues ud fra et holistisk perspektiv. Hun er opmærksom på, at hendes mentale tilstand i lige så høj grad som hendes krop som et biologisk fænomen, fortjener et fokus fra sundhedsvæsenets side. Hun formår umiddelbart at forholde sig anderledes til de normative forventninger, der hersker ift., hvordan hendes krop bør præstere som et instrument. Vi kan således pege på, at hun ligesom Amalie og Camilla i forbindelse med at skulle præstere et “perfekt” hjem eller et ”ikke skrigende barn” i delanalyse 1, formår at handle anderledes ift. præstationsindividets trang til at leve op til normative forventninger. Når Diana udtaler, at hun bliver sur, skuffet og føler sig overvældet, når hun stiller sin krop til rådighed for beskuelse fra både læge, jordemoder, jordemoderstuderende og lægestuderende, samtidig med at hun skal kæmpe for at blive lyttet til ift. hendes mentale tilstand, kan det ses som et udtryk for, at hun føler sig fremmedgjort. Dog tyder det på, at hun med sin bevidsthed om, at hun ikke ønsker at leve op til de normative forventninger, og samtidig aktivt siger det højt, både over for sin læge og overfor de andre mødre under perspektivsamtalet, peger vi på, at hun ikke umiddelbart oplever en individuel skyldfølelse over at have det sådan. Noget tyder på, at hun formår at vende skyldfølelsen udad mod samfundet, herunder sin egen læge, mere end at hun bruger en selvkritik, som en drivkraft ift. at lade sin krop instrumentalisere, i søgen mod at optimere sin præstation ift. normative forventninger. Trods følelser af vrede og skuffelse peger vi på, at Dianas bevidsthed om ikke at ville lade sig instrumentalisere og handle i uoverensstemmelse med egne følelser, netop kan være medvirkende faktorer til, at hun umiddelbart formår at pege skylden ud af, fremfor at opbygge en individuel. Således argumenterer vi for, at hun formår at undgå at reproducere præstationskravene og de sociale normative forventninger, der hersker omkring mødres dedikation af krop og fokus på sit barn.

4.2.2 Har du en reaktion mor?

Foruden at mødrene oplever at føle deres kroppe instrumentaliseret i mødet med sundhedspersonale på sygehuset og hos egen læge, går samme tema igen i alle perspektivsamtaler i forbindelse med mødrenes møde med deres sundhedsplejersker. I særligt to af perspektivsamtalerne

beretter mødrene om, at mødet med sundhedsplejersken var genstand for mange følelser og refleksioner forbundet med, at de følte sig oversete ift. at blive mødt som et menneske med en bevidsthed, der sanser og føler og generelt kan være mentalt påvirket efter at være blevet mor. Samtalerne udspringer for begge grupper af perspektiver på det efterfødselsscreeningsskema, som nybagte forældre får udleveret til besvarelse efter barnets fødsel. Hensigten med skemaet er, at det skal danne grundlag for, at sundhedsplejersken kan vurdere, om en eller begge forældre har tegn på en efterfødselsreaktion⁵ og dernæst, om de har brug for ekstra hjælp eller støtte. I samtalen med gruppen af mødre, som kender hinanden, bringes efterfødselsscreeningsskemaet ind i samtalen, da Cille fortæller om, at hun følte, at hun var gået glip af sin barsel, fordi hendes datter altid skreg, samt at de gik til mange undersøgelser på sygehuset:

Cille: ”(...) Øhm... Fordi... Altså... Men... Altså... Ja. Og jeg tror også, det er derfor, jeg føler lidt, jeg er gået glip... Selvom jeg har jo prøvet ting og... Og været ude blandt andre. Men jeg føler lidt, jeg er gået glip af min barsel. Øhm... Også fordi, der var ikke rigtig nogen, der oplyste mig om, at... At den første tid, hvor jeg egentlig ligger sengeliggende, at der burde jeg egentlig sygemelde mig. Øhm... Altså...Øhm... Så far egentlig overtager, indtil du er på benene igen. Altså sådan nogle... Helt basale ting, kunne da være... Været meget rart at vide. Altså... Øhm... Øhm... Men... Det fandt jeg jo så først ud af, da jeg snakkede med Patricia. Øhm... Altså... Sådan nogle ting, havde været meget rart at vide. Øhm... Og så synes jeg også bare... De screener folk... Altså for fødselsreaktioner. Altså sundhedsplejerskerne. Der tror jeg måske også bare... det der med... Så var det måske bedre at holde fast i den screening. Altså hvis man skal bruge den, så brug den. Altså... Jeg fik jo selv lov til at bestemme. Altså... Om jeg havde det dårligt, eller ikke havde det dårligt. Altså... Okay. Hvor at... Altså...

Line W: Fordi den bonede ud?

Cille: Ja, den bonede jo ud fra starten. Okay. Altså... Hos os begge to. Øhm... Ja, ja. Altså så sad man ligesom selv sådan lidt med... Øhm... Altså... Om man følte, man havde brug for noget, eller ikke brug for

⁵ En efterfødselsreaktion er en belastningsreaktion, der kan variere fra normale psykologiske reaktioner på den omvæltning, det er at få et barn, til psykologiske lidelser som angst eller depression, der kræver særlig støtte, hjælp eller behov for behandling (Sundhedsstyrelsen, 2022).

noget. Og... Og... Altså... Der tror jeg, vi er jo sådan... Altså... Vi... Selvfølgelig kan vi da finde ud af det. Altså... Så det var jo bare først efter et halvt år, at jeg kommer i sådan... Altså i en gruppe [for mødre med efterfødselsreaktioner]. Så vi fik brugt det første halve år på at... Altså... Gå og synes, det hele er pisse nederen. Og... Altså... Hver gang Kenneth kom hjem, så kunne jeg stå grædende med det her barn der. Bare... Få hende væk. Altså... Så det... Det var ret ubehageligt.

Patricia: *Men du udfyldte heller ikke skemaet sammen med sundhedsplejerskerne?*

Cille: *Jo, jo.*

Patricia: *Fik du dem ikke? Jeg fik dem nemlig bare udleveret til mig. Vi sad og udfyldte hjemme... Så kunne jeg bare udfylde dem til næste gang.*

Cille: *Nej, vi sad og udfyldte dem på computeren sammen med sundhedsplejersken.*

Patricia: *Nå, okay. Det har jeg ikke gjort. Det var lidt mærkeligt.*

Camilla: *Og så siger hun sådan... Fordi vi bonede også ud begge to. Vi har også haft en rigtig hård start. Og så siger hun sådan... At vi boner ud, men... Vi bestemmer selv, om vi vil have noget hjælp, fordi der er en god grund til, at den boner ud [henvist til den hårde start]. Og så sidder man sådan lidt... Ja... Jo... Nå, men så tror jeg ikke, vi har brug for det så. Så sidder jeg ikke og beder om hjælp...Altså, det var sådan, vi havde det.” (Bilag 2, l. 27-35)*

Ovenstående uddrag af perspektivsamtalet mellem Cille, Camilla og Patricia giver en indikation af, at mødrene oplever sig overladt til sig selv i flere tilfælde. Cille begynder med at fortælle, at hun selv skulle være opmærksom på, hvilke rettigheder hun havde som mor ift. at sygemelde sig fra barslen. Hun omtaler informationerne om muligheder for sygemelding som en ”helt basal” ting, hvilket hun kunne ønske sig at være blevet informeret om af sundhedsplejersken fremfor, at hun mere eller mindre tilfældigt blev bekendt med disse oplysninger gen-

nem Patricia. Desuden problematiserer hun sundhedsplejerskens håndtering af efterfødsels-screeningsskemaet, idet hun udtaler ”*Altså hvis man skal bruge den, så brug den*” med reference til, at hun selv skulle beslutte, om hun havde det dårligt eller ej. Camilla følger op og fortæller, at både hende og hendes mand ”bonede” ud på skemaet, men at de ligeledes selv skulle vurdere, om de ønskede hjælp eller ej. Selvom både Cille og Camilla boner ud på skemaet, og dermed går ind under kategorien af mødre, der umiddelbart har tegn på en efterfødselsreaktion, så medfører det ikke naturligt, at sundhedsplejen vurderer, at de har brug for hjælp. Derimod udgør det en selvansvarliggørelse hos begge to, hvor det bliver op til dem selv at vurdere, om de er dårlige nok til at have brug for hjælp. Når sundhedsplejersken i Camillas tilfælde yderligere pointerer, at der findes en god grund til, at hun boner ud på skemaet, idet hun og hendes mand har haft en hård start, kan man sætte spørgsmålstegn ved om denne ”hårde start” netop ikke er en gyldig grund til, at det naturligt afføder en ekstra opmærksomhed fra sundhedsplejerskens side. Dette synes umiddelbart ikke at være gældende, men modsat argumenterer vi for, at sundhedsplejerskens kommentar på den ene side kan siges at kridte rammerne op for, hvilke normative forventninger, der findes til mødres mentale reaktioner efter fødslen, eller på den anden side er et udtryk for, hvilket fokus hun som sundhedsplejerske har i mødet med Camilla, hendes mand og deres barn. Uanset hvilke tanker, der ligger bag sundhedsplejerskens udtalelse, resulterer kommentaren i, at Camilla ikke vælger hjælp til, trods det, at både skemaet viser tegn på en efterfødselsreaktion, og at hun inderst inde selv har oplevelsen af at have behov for hjælp. Vi kan ikke afgøre, om sundhedsplejersken oprigtigt ikke ønsker at have fokus på Cille og Camillas mentale tilstand, men vi kan konkludere, at begge mødre føler deres mentale følelser og reaktioner oversete. Ligesom Diana i foregående afsnit, oplever mødre her, at ansvaret for at blive set og hørt, som holistiske individer med både en bevidsthed og en krop, ligger hos mødrene selv.

Med afsæt i både Rosas argument om, at konkurrence er den sociale accelerations drivkraft og Petersens perspektiv på præstationsindividets konstante søgen mod at præstere ift. sociale normative forventninger, er det her nærliggende at tro, at Camilla og Cille ikke kan vælge andet, end at fortælle sundhedsplejersken, og sig selv for den sags skyld, at de ikke har brug for hjælp. I frygten for at lide den personlige sociale død eller miste konkurrenceevnen, når det kommer til kampen om anerkendelse fra sundhedsplejersken (og sig selv?), bliver Camilla og Cille ”nødt-til” at negligere egne følelser og dermed acceptere at lade sig reducere til et instrument, hvis tanker, følelser og mentale tilstand tilsyneladende ikke vurderes væsentlige at forholde sig

til (Rosa, 2014) (Petersen, 2016). Dette leder igen tilbage til Rosas perspektiv på fremmedgørelse. Når Camilla udtaler: *"Nå, men så tror jeg ikke, vi har brug for det så. Så sidder jeg ikke og beder om hjælp"*, og Cille vælger hjælpen fra trods følelser af ubehag og oplevelsen af at græde hver dag, kan det således netop siges at være eksempler på, at de ikke rigtig ønsker at gøre, hvad de gør, når de ikke vælger at bede om hjælp - trods det, at sundhedsplejersken sætter dem i en position, hvor de er helt "frie" til at vælge. Ligesom vi tidligere har fremanalyseret, kan vi her argumentere for, at mødrenes fremmedgørende handlinger kan ses som et udtryk for, at de er præget af bagvedliggende drivkræfter i form af individuel skyld og selvkritik, som formodentlig er afgørende faktorer for, at Cille og Camilla i dette tilfælde ikke beder om hjælp – og som paradoksalt nok ender med at reproducere de præstationskrav, som de selv føler, at de skal leve op til. Altså kravet om, at deres mentale tilstand bør præstere "bedre" eller at de umiddelbart skal håndtere disse følelser selv.

Mødrenes oplevelse af ubehag ved selv at skulle være ansvarlige for at vurdere deres behov for hjælp, kommer også til udtryk i perspektivsamtalet mellem Emilie, Amalie og Diana. Nedenstående uddrag udspringer af, at Diana har påpeget, at hun havde brug for psykologhjælp under begge sine barsler, men at hun selv har måtte kæmpe sig til at få det. Amalie supplerer efter Diana:

Amalie: *"Så det skulle næsten være en ting, at man fik noget psykologhjælp i starten til at bearbejde sig selv, ikke?"*

Line S: *Det troede jeg egentlig også var en del af det, som en sundhedsplejerske hjælper med.*

Amalie: *Nej, fordi, den del bliver jo bare glemt...*

Emilie: *Der er også det der spørgeskema... Det er sådan lidt en sidebemærkning, og så havde jeg glemt at udfylde det, og så var det bare sådan... "Jamen, du har det fint, så du behøver ikke gøre det" [Med reference til sundhedsplejerskens udtalelse]. Og jeg var bare sådan, ja, jeg har alligevel ikke tid til det. Men jo, det er et tilbud, men det er sådan lidt ved siden af.*

Amalie: *Det er sådan lidt "det gør ikke noget" [Henvist til ikke at udfylde skemaet]" (Bilag 3, 348-252).*

Amalies udtalelse om, at psykologhjælp ”bliver glemt” og Emilies udtalelse om, at efterfødselsscreeningsskemaet er ”en sidebemærkning” understøtter tanken om, at sundhedsplejerskens fokus på mødres mentale tilstande ikke er et væsentligt fokus. Det er i hvert fald tankevækkende, at sundhedsplejersken så eksplicit konkluderer, at Emilie ”har det fint” og ikke indgår i en dialog med hende om skemaet, for, om ikke andet, at give hende mulighed for at sætte ord på, hvilke følelser, der fylder for hende. Amalies oplevelse af, at det ”ikke gør noget”, hvis skemaet ikke blev udfyldt, indikerer yderligere, at sundhedsplejerskens måde at håndtere efterfødselsscreeningsskemaet er medvirkende til, at mødre oplever deres mentale tilstand, som noget der kommer i anden række, eller som ikke er vigtigt at forholde sig til. Dette leder os tilbage til starten af perspektivsamtalet mellem Cille, Camilla, Patricia og Betina, hvor Betina fortæller om sit billede, der symboliserer noget, som har været svært under sin barsel:

”Og det tog mig så lang tid at finde tilbage i min krop. Og jeg havde et ar, og jeg havde ondt i maven. Jeg havde også, jeg havde HELLP-syndrom [En kritisk og livstruende tilstand under graviditet og fødsel]. Så det var meget akut. Og jeg havde mistet en masse liter blod. Så jeg lå på intensiv og var adskilt fra min søn i to døgn. Så det har været en hård start. Så det er det, jeg husker som det hårde. At komme tilbage til mig selv igen. Og have en krop og få amning op og køre. Og det tog bare rigtig lang tid. Og jeg følte mig lidt alene i det faktisk. Jo, der var en sundhedsplejerske, men det var sådan meget udenom. Og det var jo fokus på mit barn. Det var ikke så meget mig.”(Bilag 2, l. 3).

Betina ekspliciterer her tydeligt, at trods en meget kritisk og traumatisk fødselsoplevelse, oplevede hun mest af alt, at det var hendes krop, der var i fokus fra sundhedsvæsenets side. Hendes oplevelse af at føle sig alene i forløbet er endnu et eksempel, der understreger, at der umiddelbart findes et overvejende fokus på barnet og barnets behov fra sundhedsvæsenets side, hvor mødres kroppe blot bliver et middel i søgen mod at sikre barnets sundhed og udvikling. Ensomheden kan her, ligesom vi har set flere eksempler på gennem begge afsnit i denne delanalyse, være et udtryk for, at hun føler sig fremmedgjort i mødet med sundhedsvæsenet, hvor hun på den ene side kan føle skyld over at bede om hjælp til at rumme og bearbejde sine mentale følelser, og på den anden side kan føle sig fremmedgjort i, at måtte være nødt til at acceptere at fokus ligger på ”alt det udenom” hende.

4.2.3 Overfladiske relationer

Vi kan ikke afgøre, hvad der ligger til grund for at sundhedsplejersken ikke umiddelbart formår at møde mødrene som holistiske individer, og ligeså kan vi sige om sygehuspersonalet og egen læge. Men vi tillader os at sætte spørgsmålstegn ved, om mødrenes oplevelser med disse sundhedsfaglige instanser kan være under indflydelse af den sociale accelerations logikker? Det synes umiddelbart naturligt at pege, at dét sundhedsvæsen, som mødrene i vores undersøgelse møder, ikke er fritaget for at være underlagt samme logikker, som resten af samfundet er (Rosa, 2014). Rosa påpeger, at det afgørende og udslagsgivende konkurrenceprincip i den accelererende samfund er *præstation*, hvor logikken er *ydelse eller arbejde per tidsenhed*, og således fører tidsbesparelse og forøgelse af hastighed til konkurrencefordele (Rosa, 2014, s. 35). Det accelererende samfund, som hersker i det senmoderne samfund synes derfor generelt at være præget af rigide tidsnormer, som understøtter den konstante kamp om ikke at sakke bagud, hvor man “[...] bør løbe hurtigere og hurtigere bare for at kunne blive, hvor man er.” (Rosa, 2016, s. 87). Rosa påpeger desuden, at disse tidslige normer medfører et stadig stigende tidspres i alle samfundslag, som unægteligt tvinger individer til at indgå i samarbejde og relationer på et mere overfladisk niveau, da det er tidskrævende at opbygge dybere relationer og smertefulde at opløse igen (Rosa, 2014). Han opsummerer, at disse tidslige normer medfører, at individer potentielt udfordres i at blive mødt med respekt for refleksivitet og selvbestemmelse - og således næppe kan undgå en følelse af en dyb fremmedgørelse (Rosa, 2014). I ovenstående delanalyse synes det netop at være respekten for mødrenes refleksivitet og selvbestemmelse, som sundhedspersonalet ikke formår at møde mødrene med. Om det afhænger af tidspres og besparelser eller om det afhænger af sundhedspersonalets indstilling i mødet med mødrene eller måske nærmere manglende bevidsthed om, hvad der fylder for mødrene, må dog stå uvis hen. Med afsæt i vores indledende samtale med en sundhedsplejerske fra Næstved Kommune, tyder noget dog på, at begge dele kan være forklarende årsager - i hvert fald i relation til mødrenes møde med sundhedsplejen. Når sundhedsplejersken fortæller om, at sundhedsplejen er underlagt besparelser og manglende ressourcer, synes det umiddelbart sandsynligt, at sundhedsplejerskerne er nødsaget til at møde mødrene på et mere overfladisk og instrumentalt niveau, da andet kan synes at være for tidskrævende. Modsat argumenterer vi for, at sundhedsplejerskens bekymring om perspektiver fra vores barsel, hvor vi ønskede os et større fokus på eller tiltag, som har et større fokus på mødres behov under barselsperioden (jf. Fase 2), måske netop er sigende for, at hun umiddelbart ikke er bevidst om, hvilke tanker og følelser, der fylder for

mødre under deres barselsperiode. At bevidstheden om, at det senmoderne samfund og påvirkningen af acceleration- og præstationsfremmende logikker er tungtvejende ift. mødres måde at agere og opleve på under barselsperioden. Årsagen til sundhedsvæsenets måde at møde mødre på, kan således ikke kortlægges i denne analyse, hvilket heller ikke har været målet med dette speciale, men det synes dog interessant, at alle mødre i undersøgelsen, på den ene eller anden måde, kobler deres oplevede udfordringer i mødet med sundhedsvæsenet sammen med, at deres kroppe “bør” præstere som et instrument, at de “bør” negligere deres mentale tilstand, at alle mødre efterlever disse forventninger, men at det samtidig fører til en følelse af fremmedgørelse, hvor de på den ene side ikke rigtig ønsker at gøre, hvad de gør, men på den anden side ikke formår at lade være.

4.2.4 Delkonklusion

Denne delanalyse belyser, hvordan mødre oplever udfordringer i mødet med sundhedsvæsenet. Mødrene beretter om, at sundhedsvæsenet primært fokuserer på barnets sundhed og udvikling, mens deres egen mentale tilstand overses. Dette forhold gør sig gældende både i mødet med sygehuspersonale, egen læge og sundhedsplejerske. Med udgangspunkt i vores eget udviklet begreb *”instrumentalisering af mor-kroppen”* viser analysen, at mødrene føler, at deres krop bliver reduceret til et instrument, som de bør stille til rådighed for sundhedspersonalet blikke, berøring og primært brugt som et middel til at sikre barnets sundhed og udvikling. Det belyses, at mødrene føler sig fremmedgjorte, når de oplever at være “nødt til” at stille deres krop til rådighed i en så instrumentaliseret forstand, hvilket fører til følelser af vrede, ensomhed, skuffelse, samt at de føler sig oversete og overvældede i mødet med sundhedsvæsenet. Ligesom i delanalyse 1, ser vi også her, at en overvægt af mødrenes fremmedgørende handlinger umiddelbart er drevet af en individuel skyldfølelse eller selvkritik. Dog ser vi også her, at mødre håndterer og reagere forskelligt på de fremmedgørende handlinger. Vi ser også her en enkel mor, som umiddelbart formår at vende skyldfølelsen udad mod sundhedsvæsenet, hvilket synes at gøre hende i stand til at undgå en individuel skyldfølelse over, ikke at have lyst til at præstere efter de sociale normative forventninger. Afslutningsvist belyses det, at sundhedspersonalets manglende evne til at møde mødrene ud fra en holistisk tankegang, både kan være en konsekvens af den sociale accelerations logikker og konkurrenceprincip, skyldes tidspres og besparelser, men samtidig kan skyldes en generel manglende bevidsthed om mødrenes følelser og behov.

4.3 Delanalyse 3. Potentialer og udfordringer ved en perspektivorienteret samtale-tilgang

Gennem ovenstående delanalyser er det tydeliggjort, at alle otte mødre oplever udfordringer under deres barselsperiode i forbindelse med deltagelse i mødregruppefællesskaber og i mødet med sundhedsvæsenet. Det er fremanalyseret, at mødrenes oplevede udfordringer på forskellig vis er påvirket af de sociale normative forventninger, som hersker under den sociale accelerations og præstationssamfundets logikker i det senmoderne samfund. Når mødrenes oplevede udfordringer i så høj grad er under indflydelse af de strukturer og samfundsnormer, som mødrene lever i og omkring, er det også tydeligt at få øje på, at udfordringerne er forbundet med en kompleksitet, er sammenvævede og ikke umiddelbart synes at kunne reduceres til en kausal tænkning mellem årsag og virkning. Netop denne kompleksitet ser vi således, at en perspektivorienteret samtale-tilgang har haft potentiale til at understøtte.

I denne delanalyse vil vi derfor belyse, hvordan metoden har understøttet, at disse kompleksiteter og sammenvævede udfordringer er kommet frem i lyset ved at analysere og diskutere, hvilke potentialer og udfordringer en perspektivorienteret samtale-tilgang har.

Vi vil udforske dette i nedenstående to afsnit: "*Perspektivsamtalens muligheder*" og "*At bryde muren*" – *potentialer og udfordringer*".

4.3.1 Perspektivsamtalens muligheder

For at kunne belyse mulighederne ved en perspektivorienteret samtale-tilgang, vil vi tage udgangspunkt i en samtale mellem Diana og Amalie, som eksemplarisk viser perspektivsamtalens potentiale ift. at understøtte muligheden for, at mødrene kan tilbyde forskellige perspektiver, opnå perspektivskifte og dernæst nuancerede erkendelser om mødres oplevede udfordringer i samtalen med hinanden.

Samtalen tager sit afsæt i samme episode, som vi belyste i delanalyse 2, hvor Diana præsenterer dét perspektiv, at hun føler sin krop instrumentaliseret og således overset, som et individ med en bevidsthed, følelser og tanker i mødet med sundhedsvæsenet. I samme episode udtaler Diana, at hun har haft det psykisk og fysisk svært under sine graviditeter, og at hun nu er meget bevidst om, at hun "ikke kun gider at være mor", men har behov for at prioritere tid til sig selv og sin træning under sin barsel. Hun udtaler:

“Det giver mig SÅ meget. Jeg føler mig stærkt. Jeg kan træne igen og holde min form. Og ja. Det ved jeg ikke, men jeg kan genkende meget af følelsen i tankerne ift. hvem er jeg? Jeg gider ikke være kun mor. For ellers vil jeg være en dårlig mor ifølge mig selv. Efter mine principper er jeg en god mor, hvis jeg er en glad mor og jeg kan kun være glad, når jeg kan gøre de ting, der glæder mig. Og det er ikke kun at være sammen med mine børn.”(Bilag 3, l. 128).

Diana vælger her at præsentere et perspektiv, hvor hun åbenlyst tilkendegiver blandt mødrene, at hun er bevidst om at prioritere sig selv, og at det samtidig indebærer, at hun fravælger sit barn i denne periode. Med afsæt i, at udfordringer i barselsperioden synes at være påvirket af sociale og normative forventninger til, hvordan man forvalter sit moderskab, præsenterer hun her en mulig måde at forvalte sin rolle som mor på. Herefter byder Amalie ind i samtalen og gør opmærksom på, at fokus på mor eller barn bør være en balancegang, og tilbyder således et andet perspektiv. Hun udtaler:

“Men det er også bare fordi, jeg synes også samtidig, så bliver det jo også igen en balancegang. For jeg vil også være ked af, hvis... nogle gange kan jeg måske også godt kigge på andre. Og tænke. Ja så skulle hun det. Og så skulle hun det. Og hvad var det egentlig lige, hvor barnet rent faktisk var, hvad skal man sige... hvor det var på barnets præmis eller med barnet i fokus, at man gjorde noget. Altså jeg kan også... at det kan også bare. Der er virkelig noget balancegang over det. At det ikke enten er fuldstændig det ene eller fuldstændig det andet, for jeg vil også være ked af, hvis alle tænkte, at nu skal jeg bare dyrke mig selv eller glemme at tænke på deres børn. Fordi. Ja. Det giver nemlig mening. Fordi det...” (Bilag 3, l. 132)

Amalie problematiserer, hvis “mødre dyrker sig selv og glemmer deres børn”, og understreger, at det bør være en balancegang. Hun tilbyder således et andet perspektiv end Diana på, hvordan man bør prioritere sin tid som mor, hvor “bør” kan ses som et udtryk for, hvilke sociale normative forventninger, der kan herske i samfundet. Det er samtidig tydeligt, at Amalies udtalelse i høj grad er præget af *ufærdige tanker*, hvilket vi, som nævnt i metodisk fremgangsmåde, netop var særligt interesserede i at få frem under samtalerne. Hendes udtalelse er præget af sætninger, som ikke færdiggøres, og som ved umiddelbar læsning giver et indtryk af at være usammenhængende og svære at trække mening ud af, hvis man blot forholder sig isoleret til de enkelte sætninger. Vi argumenterer for, at vi her ser Amalie i hendes proces af *refleksiv tænkning*, hvor

Dianas udtalelse opstår som et ukendt element, der forstyrrer Amalie i hendes erkendelser. Dermed tvinger det Amalie til at stoppe op, og reflektivt forholde sig til sine tidligere erfaringer ift. vægtning af fokus mellem mor og barn, hvilket kan føre til en følelse af usikkerhed (Dewey, 2005). Denne usikkerhed er måske netop dét, som vi bliver vidende til, når vi inviteres ind i hendes ufærdige tanker. Med disse ufærdige tanker får vi dog mulighed for at være med i de betydninger, som de tager sig ud imellem de “[...] (tids)punkter, hvor de bliver frosset fast og brugt som præsentation udadtil eller som stabil (relativt ufleksibel) platform for handleinitiativer.” (Søndergaard, 2006, s. 70). Således tillader det os at få indsigter i de meningsskabende processer i bevægelse hos Amalie, som udspringer af Dianas udtalelse, hvilke, trods refleksioner om for og imod, ender med overvejende at problematisere, at mødre vægter et fokus på sig selv. Diana og Amalies udtalelser repræsenterer således to umiddelbart modstridende perspektiver, som på hver deres måde viser nuancer i spørgsmålet om vægtning af fokuseret tid på mor eller barn. Herefter trækker Diana udsagnskortet: *“Jeg har det let ved at tale om, hvordan jeg har det under min barsel”* og perspektivsamtalet bevæger sig over i oplevelsen med at kunne tale om, hvordan man har det i sin barsel. Diana fortæller, at hendes måde at tale om barselsoplevelser afhænger af, hvem hun taler med, og at det er afgørende, at hun ikke føler sig dømt, som en dårlig mor, fordi hun ikke gider at være sammen med sit barn hele tiden. Samtidig fortæller hun, at det særligt er andre mødre, som hun er påpasselig med at dele sine tanker med (Bilag 3, l. 149-151). Dianas udtalelser indrammer tydeligt, hvordan hun forholder sig til, om hendes måde at forvalte sit moderskab på, lever op til sociale normative forventninger om, hvordan man “bør” prioritere sin tid – og at hun deraf selektivt vælger ikke at tale højt om, hvordan hun har det til udvalgte personer. Netop med afsæt i denne selektive bevidsthed, er det interessant at observere, at Diana alligevel vælger at dele sit perspektiv under samtalen, når hun lige er blevet bekendt med, at Amalie umiddelbart synes at repræsentere den type mor, som Diana formoder, vil dømme hendes måde at forvalte sit moderskab på. Ligeledes er det interessant at se, hvordan samtalen herfra udvikler sig, idet Amalie tager ordet, og nu præsenterer et mere nuanceret perspektiv ift. hendes tidligere udtalelser:

“Jeg kommer til at tænke på det jeg sagde før. Det kan næsten komme til at lyde som om... Jeg har også tænkt. Det tænkte jeg bare selv. Det gør jeg sådan set ikke. Jeg tror bare. Nu er jeg også folkeskolelærer. Jeg har også set lidt af hvert. Af børn og hvordan de har det. Det er også bare. Det skader også bare vores børn, hvis de ikke får den opmærksomhed, som de skal have, men når det så er sagt, så er det jo ikke fordi, at man ikke skal have sig selv i fokus. Og jeg tror også bare samtidig...

[...] Så det er jo ikke fordi jeg... jeg er ikke fortaler for, at man bare skal passe sine børn og ikke lave andet end at være mor. Der er bare også mennesker, der ikke har nok øje for deres børns behov. Det er heller ikke godt. Så det er jo også det jeg sagde med den der balance. Altså jeg tror bare. Ja. Og det er nok den der er vigtig på en eller anden måde, at tale ind i og ramme.” (Bilag 3, l. 153).

Foruden at denne udtalelse igen giver os indblik i Amalies ufærdige tanker, giver tilføjelsen ligeledes indsigt i, hvordan perspektivsamtalet understøtter muligheden for, at hun – omend ikke skifter, så i hvert fald nuancerer hendes perspektiv på vægtningen af fokuseret tid på mor eller barn. Når hun inddrager *“Nu er jeg også folkeskolelærer. Jeg har også set lidt af hvert”* bekræfter det, at hun netop forholder sig refleksivt til sine tidligere erfaringer, og gennem intervention fra udsagnskort og Dianas udtalelser, ender med at blive tvunget ud i at forholde sig til egne “selvfølgeligheder”, som gør hende bevidst om, hvordan hun ellers kan anskue det perspektiv, som hun tidligere overvejende problematiserede (Dewey, 2005) (Halkier, 2016).

Vi finder det her interessant at forholde os til, hvordan udviklingen i samtalen opstår. Her formoder vi, at særligt den præmis, at mødrene ikke kender hinanden, kan have en afgørende betydning. Når Diana og Amalie ikke kender hinanden, ser vi en større sandsynlighed for, at de vil udfordre hinandens perspektiver i et kritisk reflekterende rum, ift. hvis de kendte hinanden. Selvom der findes en risiko for, at socialt normative accepterede forståelser er overrepræsenterede, synes der umiddelbart ikke at være de samme sociale magtstrukturer på spil mellem mødrene, når de ikke skal stå til ansvar for deres udtalelser efter perspektivsamtalernes afslutning (Halkier, 2016). Derfor argumenterer vi for, at udviklingen formentlig kan være opstået, fordi deltagerne føler sig “frie” til at udtrykke sig ift., hvis de kendte hinanden. Dog finder vi det rimeligt at tro, at netop rammerne for perspektivsamtalerne og vores mange didaktiske overvejelser med at skabe et trygt rum for mødrene, med stor sandsynlighed har været understøttende for, at mødrenes perspektiver udvikles i en mere nuanceret retning under samtalerne.

Foruden at perspektivsamtalerne understøtter mulige perspektivskifte og nuancerede erkendelser om mødres oplevede udfordringer, har vi ligeledes erfaret at perspektivsamtalerne, har skabt et naturligt rum, hvorfra mødrene kan tale om deres svære følelser i. Nedenstående uddrag mellem os og mødrene, som kender hinanden, tydeliggøre dette:

Patricia: *Hvis jeg prøvede at sige noget til min forældre, så sagde de bare "Jamen, det har jeg også prøvet. Der er nogen, der har det værre end dig. Nu må du lige tage dig lidt sammen. Altså, det har vi alle sammen været igennem. Det skal man bare over. Og sådan... Jeg har det stadigvæk svært. Selvom alle andre siger, at man skal komme over det. Men jeg er ikke over det. Altså...*

Line S: *Og hvad fik det dig til at føle? Når du blev lukket ned, hvis man kan sige det på den måde?*

Patricia: *At jeg ikke blev hørt. Og bare sådan... Jamen... Altså... Jeg ikke kunne gå nogen steder hen med det.*

Line S: *Og hvad fik det dig så til at føle?*

Patricia: *Øøøh... Jeg tror bare, at jeg gemte det væk. Altså... Så koncentrerede jeg mig om alle mulige andres behov.*

Line W: *Kunne du føle dig ensom i den følelse?*

Patricia: *Ja, det kunne jeg godt. Ja. Og der gav det mig jo så rigtig meget at være i en mødregruppe, hvor vi var ude og lave ting. Og hvor man så, hvordan andre også gjorde det. Og man sådan ligesom kunne sige nå okay, de andre gør det samme. Eller har I det på samme måde? [Retter henvendelse til de andre mødre]*

[Pause]

Camilla: *Vi har jo tydeligvis ikke snakket godt nok om vores følelser. Fordi vi jo alle fire har haft det svært. Vi har kun snakket om, hvad der var svært ved vores børn, men aldrig hvad der var svært hos os. Så vi har jo tydeligvis ikke haft... Altså, godt nok styr på det, vel? Eller i hvert fald fået udtrykt os.*

Patricia: *Altså, jeg havde det rigtig svært med det. Men det var også fordi, at...*

[pause]

Line W: *Hvad var det, der var svært?*

Cille: *Altså, i mødregruppen, at snakke om det. Generelt, altså det var ikke... Jeg tror, at jeg ved stadigvæk, sådan... hvor mange der overhovedet ved, hvad jeg var igennem, og hvad jeg også deltog i, eller hvad man skal sige. Altså... Jeg ved ikke engang, om jeg har sagt det til dig [peger på Betina], eller... Jeg ved, jeg har sagt det til... Ja, altså, så det var sådan meget få, jeg sådan involverede. Og dem, jeg så også involverede, var i meget... Altså, i lille grad. Altså, at jeg... fortalte, at jeg havde en reaktion." (Bilag 2, l. 374-385).*

I denne samtale bliver det tydeligt, hvordan det dialektiske samspil mellem mødrene, og os som forskere, skaber grundlaget for, hvordan vores fælles erkendelsesproces om mødrenes svære følelser udvikler sig. Under denne samtale anvender vi intervenerede greb på flere måder. Ved bevidst at benytte grebet *fastholdelse* ved at stille spørgsmål som “*og hvad fik det dig til at føle?*” af to omgange, fastholder Line S Patricia i eksplicit at udtrykke nuancerne i hendes oplevelser og følelser. Hermed opnår vi i fællesskab dybere indsigter i hendes konkrete erfaringer og måder at skabe mening på ift. at føle sig “lukket ned” af sin familie. Ligeledes kan Line W’s måde at bringe instrumentet “ensomhed” ind i samtalen, tilbyde et nyt perspektiv, som skaber et grundlag for at understøtte mødrenes reflektive tænkende processer. Samtidig kan brugen af instrumentet understøtte, at mødrene oplever, at det er legitimt at tale om at føle sig ensom, hvilket vi gennem vores fund i indledende fase 1-3 har erfaret, kan være svært at tale om. Desuden anvendes *ualmindelig naivitet* som greb, når Line W stiller spørgsmålet “*hvad var det, der var svært?*”, som et led i at “skubbe” til mødrenes “selvfølgeligheder” i forsøget på, at få dem til at italesætte den indforståethed, som muligvis er til stede i kraft af, at de kender hinanden på forhånd (Søndergaard, 2006, s. 69-70) (Halkier, 2016, s. 32-33). Det fremgår af samtalen, at disse intervenerede greb understøtter – om end muligvis er afgørende for, at mødrene ender med at sætte ord på de følelser, som de ikke tidligere har sat ord på i mødregruppesammenhængen. Ligeledes synes det tydeligt, at særligt Camilla stopper op og reflekterer over sit perspektiv på deres sociale relationer i mødregruppen. Når hun konkluderer, at mødrene gennem deres 1,5 års bekendtskab, ikke har været bevidste om deres behov for at sætte ord på deres svære følelser, forstår vi, at netop perspektivsamtalet har understøttet muligheden for et perspektivskifte hos hende - altså nye og mere nuancerede erkendelser om deres relation i mødregruppen. Ligeledes peger vi på, at hendes udtalelse “*Vi har jo tydeligvis ikke snakket godt nok om vores følelser. Fordi vi jo alle tre har haft det svært*” netop understreger perspektivsamtalens potentiale. Med “vi” gør hun mødrenes individuelle oplevelser af at have haft det svært, uden at dele det med hinanden, til et fælles anliggende, og på den måde afindividualiseres deres oplevede udfordringer under deres barsel. Netop dette potentiale belyses ligeledes i nedenstående uddrag af deres samtale, som omhandler udfordringen med at tage sit barn med ud i det offentlige rum, hvilket vi fremanalyserede i delanalyse 1. Camilla begynder med at fortælle:

Camilla: “[...] Og skreg. Altså både, når vi skulle lægge ham. Og hvis vi så endelig fik lagt ham og fik ham til at sove. Så vågnede han hver
--

time. Hele natten. Og bare... Jo, altså lige når han havde lukket øjnene. Ja, så skreg han. Skreg og skreg og skreg. Så der gik rigtig lang tid før, at... Altså han var først begyndt... Han sov igennem for... Det har været tre uger siden for første gang. Og to-tre uger før det, der vågnede han måske en til to gange hver time. Så har det været to måneder siden, at han stadigvæk vågnede hver time. Så der... når vi kom ud. Jeg har tænkt, de må bare høre på ham. Jeg skal ud. Jeg skal væk. Jeg skal... Jeg kan ikke. Så jeg har jo samme følelser [peger på Cille] Jeg har bare...

Cille: Du har bare... Vi har håndteret det på hver vores måde.

Camilla: Ja. Jeg havde brug for at komme ud, fordi at... Nogle gange var jeg lidt bange for, hvad jeg ville gøre med ham derhjemme. [Græder]

Line W: Ja. Det må man gerne. Det må man gerne sige højt.

Betina: Ja. Det må man gerne sige. Jeg har haft det på samme måde. Altså jeg havde også brug for at komme ud, og... Så det... Og han skreg også. Så jeg kender det godt... ” (Bilag 2, l. 58-62).

Uddraget viser tydeligt, hvordan perspektivsamtalet skaber et rum for, at mødrene i fællesskab erfarer, hvordan de hver især har haft samme svære følelser forbundet med at tage deres børn med ud i det offentlige rum, men at de blot har håndteret følelserne forskelligt. Vi ser således, at perspektivsamtalerne understøtter, at mødrene gennem kollektive læreprocesser, får mulighed for at se mere nuanceret på deres individuelle oplevede udfordringer. Deres fælles erfaringsdannelse ender således med at afindividualisere de svære følelser til fordel for et fælles anliggende.

Disse to eksempler fra samtalen mellem mødrene, som kender hinanden på forhånd, viser, at de på trods af en risiko for at skulle stå til ansvar for deres udtalelser, ikke synes at være hindret i at opnå perspektivskifte samt mere nuancerede erkendelser. Dette bekræfter således vores formodning om, at rammerne for perspektivsamtalerne, samt vores didaktiske overvejelser om at skabe et trygt rum, netop er medvirkende til at fremme perspektivsamtalernes potentialer.

4.3.2 At “bryde muren” – potentialer og udfordringer

Med viden om perspektivsamtales muligheder, finder vi det relevant at analysere og diskutere, hvorledes vores rolle, som forskere med en domænespecifik viden, rummer både potentialer og udfordringer ift. at understøtte muligheden for at opnå indsigter i mødres oplevede udfordringer. Som vi har beskrevet i vores metodiske fremgangsmåde, valgte vi at afholde perspektivsamtalerne med mødrene over to timer. Her valgte vi efter en time at “bryde muren” og aktivt inddrage vores domænespecifikke viden om dét at være på barsel i samtalen.

Nedenstående udtalelse fra Line S er et eksempel på, hvordan vi “bryder muren” og eksplicit inddrager vores domænespecifikke viden i samtalen:

“Ja, det er hele udspringer af, hvad kan man sige ... Jeg havde brug for et åndehul, til at kunne tale om nogle svære ting, da jeg var på barsel. Både med min datter, men også med min søn. Jeg synes bare at jeg var fyldt op hele tiden. Jeg røvede mig, og jeg var sådan ... Jeg gider ikke. [...] Og så fandt jeg et fællesskab med andre mødre i Inspired Beyond Babies. Der var lige et par fædre også. Hvor der var noget fagligt stimuli. [...] Det handlede overhovedet ikke om børnene. Som i overhovedet ikke om børnene. Men de var der. Og der var puslestationer. Der var plads til barnevogne. [...] Det var kun til mig. Det var mig, mig, mig. Men baby måtte være med. Og de andre havde også babyer med. Så pludselig oplevede jeg det der fokus på det. Og at jeg pludselig også kunne snakke med nogle andre kvinder, som ... Måske det der glansbillede, som jeg også hører om her, hvordan man “burde” gøre, eller man skal nok gøre på den her måde. De havde faktisk nogle andre måder at gøre det på. Det var ligesom et rum hvor... [...] Der var nogle andre ting ude at gå, hvor jeg pludselig tænkte, okay, her er der nogen, der tør sige højt, at de prioriterer sig selv. Det var enormt befriende.” (Bilag 2, l. 464).

Dette eksempel ser vi som repræsentativt for, hvordan vi valgte at “bryde muren” i alle tre perspektivsamtaler. Når vi direkte griber ind i samtalen med vores domænespecifikke viden, betyder det også, at vi som forskere ikke blot er involveret i perspektivsamtales, men bliver ydermere normativt engageret, hvilket i særdeleshed understreger vores ikke-neutrale position, som forskere (Sørensen et al., 2021). At vi involverer os selv så eksplicit, kan ses som et eksempel på, at vi bruger det metodiske greb *sidecoaching*, hvilket forskerne fra aktionsforskningsprojektet “*Magien ind i dagtilbuddet*” ligeledes henter inspiration fra. Med *sidecoaching*

får vi, som forskere, mulighed for at gribe ind under samtalen, som i forvejen er i gang blandt mødrene, og har til formål at styrke den proces, der er i gang under samtalen - dog uden at afbryde den (Sørensen et al., 2021, s. 99). Netop risikoen for at afbryde, har vi særligt været opmærksomme på kan være en ulempe, ift. at understøtte muligheden for at opnå indsigter i mødres oplevede udfordringer. På den ene side ser vi en fordel ved, at vores direkte indgriben i samtalen kan bidrage med inputs (i form af et instrument), som rummer perspektiver, hvilke kan være langt fra de perspektiver, som mødrene selv er bevidste om. På den måde tilbyder Line S med ovenstående udtalelse et perspektiv ind i samtalen, som gør det legitimt at tale om, at man, som mor, kan have behov for at prioritere sig selv, for at skabe bedre trivsel under barselsperioden. Hermed ser vi vores brug af den domænespecifikke viden, som en intervention, der "skubber" til mødrenes eksisterende erkendelser, og om muligt giver dem et sprog for at tale anderledes om deres oplevede udfordringer og tanker om mulige forbedringstiltag. På den anden side ser vi en ulempe i, at vi risikerer at give indtryk af, at vi er "mesterlærere", og altså bedre kvalificerede til at sætte retning for, hvilket perspektiver der er "korrekte" at tale om, og dermed også undergrave vores ønske om en ligeværdig relation med mødrene (Sørensen et al., 2021). På den måde er vi bevidste om, at der kan være en risiko for, at vores inputs kan opleves som en magtdemonstration fra vores side, hvor vi fratager mødrenes initiativ og ejerskab i samtalen, samt kan fremprovokere modstand fra mødrene (Sørensen et al., 2021). Dette har vi forsøgt at forholde os til ved at være bevidste om at have en positiv og anerkendende tilgang til mødrene og deres udtalelser gennem alle perspektivsamtaler. Ligeledes bruger vi denne tilgang mere indgående, når vi "bryder muren" og aktivt vælger at bringe vores positive og "befriende" (med reference til Line S' udtalelse) oplevelser ind i samtalen, fremfor primært at fokusere på de udfordrende eller problematiske oplevelser under vores barselsperiode. Der sker således et tydeligt skifte under perspektivsamtalerne, da vi "bryder muren", hvilket primært drejer sig om skiftet fra at tale om det problematiske eller svære til at tale om de positive oplevelser, eller de forbedringer, som man kunne ønske sig i fremtiden – og således et skifte fra et deskriptivt til et mere normativt sigte, hvor vi, som forskere, indgår som medudviklere og reflekterende praktikere (Sørensen et al., 2021).

På trods af, at vi har haft en anerkendende tilgang til mødrenes udtalelser, kan vi alligevel sætte spørgsmålstejn ved, om vi med vores positionsskifte blev for styrende i samtalen. Vi oplevede episoder, hvor vi fandt det svært ikke at afbryde deltagernes indbyrdes samtaler. Dette kom særligt til udtryk, når samtalen mellem mødrene var præget af længere tænkepauser. Her ser vi en risiko for, at vi har forstyrret samtalen unødvendigt, og vi reflekterer over, om vi med fordel

kunne have bevaret en distance til samtalen, med det formål ikke at forstyrre mødrenes refleksive processer? Vi oplevede ligeledes, at vi i episoder faciliterede samtalen ved at stille spørgsmål som ”*kan du genkende det, Emilie?*” eller ”*Hvad tænker i andre om det?*” i stedet for at lade samtalen forblive tavs og bevare rummet for, at mødrene frit kunne blive i deres ufærdige tankeprocesser, og dermed frit kunne byde ind, når de havde lyst. At vi havde svært ved ikke at involvere os, kan bunde i flere årsager. Vi ser, at vores uerfarenhed i at facilitere perspektivsamtaler, samt at forske med så aktiv brug af vores domænespecifikke viden, kan have en afgørende betydning. Ligeledes ser vi en risiko for, at vores personlige engagement og motivation for at skrive specialet spiller en rolle. Vi oplevede, at dét, at vi oprigtigt har ”noget på hjertet” og at undersøgelsesfeltet personligt ”rører noget i os” gjorde det utrolig svært, ikke at bryde ind med vores perspektiver i samtalen. Disse årsager ser vi således som en udfordring ift., at perspektivsamtalerne kan understøtte indsigter i mødres oplevede udfordringer. Modsat vil vi argumentere for, at vores tydelige engagement har været med til at fremme en tryk og tillidsfuld relation blandt os og mødrene, lige så vel som det skabte et fælles ejerskab og grundlag for at udvikle dybere fælles forståelser og erkendelser om mødres oplevede udfordringer under barselsperioden.

Da vi afslutningsvist spurgte ind til mødrenes oplevelse med at deltage i perspektivsamtalerne, fik vi generelt en positiv tilbagemelding, og i alle tre grupper, bidrog mødrene med indsigter i, hvordan perspektivsamtalen med fordel kan bruges i mødregruppesammenhænge. Et eksempel på dette, ses i et kort uddrag med Camilla og Cille:

Camilla: ”*Ja, hvis der kunne være en sundhedsplejerske med der kunne starte nogle samtaler. For i virkeligheden, så er det vel mest det, at få hul på nogle af bylderne. Ligesom I (peger på Line S og Line W) har været gode til her i aften. Og så begynder man måske, at samle op på det. Fordi hvis jeg ved, at Cille sidder herhjemme og græder, så næste gang, så vil jeg da spørge, går det bedre? Og det ville jeg da håbe, hun også ville gøre ved mig, hvis hun vidste, at jeg havde det på samme måde. Så det der med at få startet samtalen, tror jeg faktisk... altså, også at føle sig tryk i at turde dele, hvordan man faktisk har det. Det synes jeg virkelig at I har været gode til.*”

Cille: *Ja, mega gode. Det har virkelig været trygt og rart.*” (Bilag 2, l. 438-439).

Dette eksempel viser, at det er afgørende for udfoldelse af perspektivsamtalens muligheder, at der skabes et trygt rum, hvori mødrene har lyst til at åbne op for at tale om svære følelser. Tidligere i samtalen udtalte Betina ligeledes: *“Det er nogle gode tekster I har fundet... altså sådan... Fordi de ikke sådan... De er meget sådan. Man kan tolke dem forskelligt. At det ikke er bare sådan... ja/nej spørgsmål. Man kan ligesom sige hvad man selv tænker.”* (Bilag 2, l., 279-282). Denne udtalelse indikerer ligeledes, hvordan en anerkendende tilgang tilsyneladende kan anvendes på en måde, som reducerer ovennævnte beskrevet risici ved sidecoaching. Vi oplevede ligeledes, at vores positionsskifte i højere grad understøttede, at mødrene indbyrdes tilbød forskellige perspektiver på nye handlemuligheder og forandringstiltag ift. at skabe bedre trivsel for barslende, hvorfor vi ser en tendens til at en perspektivorienteret samtale-tilgang har potentiale til at understøtte et normativt sigte, hvor nye praksisser legitimt kan udforskes. Ligesom det var tilfældet i aktionsforskningsprojektet *“Magien ind i dagtilbuddet”* lader det ligeledes, i vores undersøgelse til, at de mulige uhensigtsmæssige magthierarkier, der kan opstå ved brug af sidecoaching og vores domænespecifikke viden, umiddelbart kan undgås ved at have en anerkendende tilgang i samtalen, samt være opmærksom på betydning af trygge rammer (Sørensen et al., 2019; 2021).

4.3.3 Delkonklusion

Denne delanalyse belyser potentialer og udfordringer ved en perspektivorienteret samtaletilgang ift. at opnå indsigter i mødres komplekse og sammenvævede udfordringer under barselsperioden. Det fremhæves, at brugen af forskellige intervenserende greb understøtter, at vi, både mødrene og os som forskere, gennem kollektive læreprocesser, opnår indsigter i mødrenes *refleksive processer* omhandlende deres oplevede udfordringer under barselsperioden. Disse forhold understøtter umiddelbart, at mødrene føler sig trygge og “frie” til at tale højt om svære følelser, som de ikke har delt med andre tidligere. Det er ligeledes belyst, at perspektivsamtalerne understøtter, at mødrene tilbyder forskellige perspektiver og opnår perspektivskifte uanset om de kender hinanden, eller om deres perspektiver repræsenterer socialt accepterede normative forståelser af moderskabet. Dermed opnår mødrene mere nuancerede erkendelser om deres oplevede udfordringer, og der ses en tendens til, at mødrenes individuelle udfordringer

afindividualiseres og gøres til et fælles anlæggende. Afslutningsvist belyses det, at der umiddelbart både kan identificeres risici og fordele ved at, vi som forskere, så aktivt involverer vores domænespecifikke viden i perspektivsamtalerne. Det tyder dog på, at en anerkendende tilgang har reduceret de mulige risici, hvorfor en perspektivorienteret samtale-tilgang synes at have potentiale til at understøtte nye handlemuligheder, forandringstiltag og skaber rum for, at mødrene legitimt kan udforske nye praksisser, som understøtter deres trivsel under barselsperioden.

5.0 Konklusion

Udgangspunktet for dette speciale er at undersøge, hvilke indsigter i mødres oplevede udfordringer, der kan belyses og understøttes ved en perspektivorienteret samtale-tilgang. Dette, i første omgang med et sigte mod at sætte fokus på mødres trivsel under barselsperioden, men i sidste ende som led i forhåbentligt at understøtte muligheden for at kunne skabe bedre betingelser for mødres trivsel under barselsperioden i det senmoderne samfund.

Med afsæt i en pragmatisk videnskabsteoretisk tilgang, har et centralt element i specialet været at inddrage de deltagende mødre som medskabere af vidensproduktionen, samt at involvere os selv, som forskere med en domænespecifik viden om at være på barsel. Med dette udgangspunkt er specialet stærkt inspireret af pragmatisk aktionsforskning, hvor vi med en eksperimenterende tilgang til vidensproduktionen, har søgt at skabe en viden, som har en praktisk relevans ift. mødres trivsel under barselsperioden. Gennem fire iterative faser, hvoraf de tre indledende faser bestod af bl.a. uformelle samtaler, observationer samt individuelle online interviews, blev specialets bærende empiriske materiale indsamlet gennem tre perspektivsamtaler med otte mødre i alt. Dermed bygger specialets metodiske tilgang særligt på transaktionelle møder mellem os som forskere og mødrene som deltagere.

Specialet tager sit teoretiske afsæt i kritisk teori og Hartmut Rosas teori om *den sociale acceleration* samt Anders Petersens perspektiv på *præstationssamfundet* i det senmoderne samfund. Med afsæt de tre perspektivsamtaler, kunne vi særligt identificere to temaer, som udmærkede sig ift. mødres oplevede udfordringer under barselsperioden. Disse temaer omhandlede ”*dilemmafyldte mødregrupepfællesskaber*” og ”*instrumentalisering af mor-kroppen*”. Specialets analyse tager således afsæt i disse temaer, og afsluttes med en analyse og diskussion af, hvordan en perspektivorienteret samtale-tilgang har understøttet, at vi har opnået indsigter i mødrenes udfordringer relateret til disse temaer.

I første delanalyse er det belyst, hvordan mødre oplever deltagelse i mødregrupper som dilemmafyldte. Mødregruppefællesskaber er på den ene side forbundet med positive elementer, såsom at skabe struktur og give energi ift. at blive socialiseret med andre voksne mennesker med mulighed for at kunne sparre med hinanden. På den anden side er de forbundet med en præstations- og konkurrencepræget adfærd blandt mødrene, mens grundlaget for at sammenligne sig med hinanden tillige medfører negative konsekvenser. Mødrene beretter om, hvordan emner som "hjemmets udseende", "amning" og "barnets opførsel i offentligheden" danner grundlag for at føle sig "nødt-til" at skulle præstere på bestemte måder, for at leve op til forventningen om en "god nok" mor.

I anden delanalyse tydeliggøres det, at mødrene oplever udfordringer i mødet med sundhedsvæsenet. Mødrene beretter om, at mødet med sygehuspersonale, egen læge og sundhedsplejerske primært omhandler fokus på barnets sundhed og udvikling, og i mindre grad på deres mentale tilstand, som mødre. Ligeledes ansvarliggøres mødrene selv for, at sikre fokus på deres mentale tilstand, hvilket træder frem, som en udfordring. Med udgangspunkt i vores eget udviklet begreb "*instrumentalisering af mor-kroppen*" viser undersøgelsen, at mødrene føler deres krop reduceret til et instrument, som stilles til rådighed for sundhedspersonalets blikke, berøring, samt primært bruges som et middel til at sikre barnets sundhed og udvikling. Herved beretter mødrene særligt om, at de oplever det udfordrende at skulle negligere oplevelsen af, at deres mentale tilstand er vigtig. Afslutningsvist peges der på, at sundhedspersonalets manglende holistiske tilgang til mødrene, både kan være en konsekvens af den sociale accelerations logikker og konkurrenceprincip, hvor tidspres og besparelser gælder, men samtidig kan skyldes en generel manglende bevidsthed om mødrenes følelser og behov.

Fælles for fundene i begge analyser er, at der ses en tendens til at mødrene føler sig fremmedgjorte, når de bør leve op til sociale normative forventninger til hjemmets udseende, amning, barnets opførsel i offentligheden, eller stille deres krop til rådighed i en så instrumentaliseret forstand i mødet med sundhedsvæsenet. Undersøgelsen peger på, at mødrenes handlinger er initieret af "nødt-til"-handling, hvor de umiddelbart handler uden reelt at ønske at gøre, som de gør, trods de for så vidt handler af egen fri vilje. Ligeledes findes en overvægt af mødrenes fremmedgørende handlinger umiddelbart at være drevet af en individuel skyldfølelse eller selvkritik. Mødrenes frygt for ikke at præstere godt nok, bliver drivkraften for at handle efter de normative forventninger, og således bliver deres fremmedgørende handlinger reproducerende ift. de præstationskrav og forventninger, der tilsyneladende hersker omkring alt fra hjemmets udseende, til amning og mødres dedikation til deres børn. Der ses dog en tendens til, at mødre

håndterer og reagerer forskelligt på de sociale normative forventninger, hvorfor undersøgelsen viser enkelte mødre, som umiddelbart formår at vende skyldfølelsen udad mod samfundet, hvilket synes at gøre dem i stand til at undgå en individuel skyldfølelse over, ikke at leve op til de sociale normative forventninger. Undersøgelsen viser, at disse mødre bevidst søger ikke at reproducere den præstations- og konkurrenceprægede adfærd, der findes i mødregrupperne, samt søger ikke at reproducere forventningerne om, udelukkende at dedikere sin krop til sit barn i mødet med sundhedsvæsenet.

Med afsæt i ovenstående fund, som indikerer at mødres oplevede udfordringer er præget af strukturer og samfundsnormer, er det ligeledes tydeligt at der hersker en vis kompleksitet forbundet med mødres oplevede udfordringer under barselsperioden. Tredje delanalyse belyser, hvilke potentialer og udfordringer en perspektivorienteret samtale-tilgang har ift. at understøtte indsigter i disse komplekse og sammenvævede udfordringer under barselsperioden. Det fremhæves, at brugen af udsagnskort samt intervenserende greb, som en *ualmindelig naiv* tilgang til samtalen, *fastholdelse* i mødrenes egne erfaringer og forståelser, samt opfordring til at beskrive *ufærdige tanker*, skaber rum for, at vi, som forskere, i et dialektisk samspil med mødrene og gennem kollektive læreprocesser, opnår indsigter i mødrenes *refleksive processer*. Perspektiv-samtalerne har vist sig at understøtte, at mødrene tilbyder forskellige perspektiver på deres oplevede udfordringer og opnår perspektivskifte uanset om de kender hinanden, eller om deres perspektiver repræsenterer socialt accepterede normative forståelser af moderskabet. Ligeledes understøtter disse forhold umiddelbart, at mødrene føler sig trygge og “frie” til tale højt om svære følelser, hvilket de ikke har delt med andre tidligere, samt at mødrene gennem kollektive erfaringsudvekslinger og læreprocesser, opnår mere nuancerede erkendelser om deres oplevede udfordringer. Der ses altså en tendens til, at mødrenes individuelle udfordringer afindividualiseres og gøres til et fælles anlæggende. Afslutningsvist diskuteres udfordringer og potentialer ved, at vi, som forskere, så aktivt involverer vores domænespecifikke viden i samtalen ved brug af begrebet *sidecoaching*. Der identificeres både risici og fordele ved dette positionsskifte, hvor risiciene peger i retningen af, at mødrene kan opleve det som en magtdemonstration, at vi bidrager med inputs, samt at vi fratager dem initiativ og ejerskab i samtalen. Undersøgelsen tyder dog på, at en anerkendende tilgang har reduceret de mulige risici, hvorfor en perspektivorienteret samtale-tilgang synes at have potentialer til at skabe grundlag for nye handlemuligheder, forandringstiltag og skabe rum for, at mødrene legitimt kan udforske nye praksisser, som understøtter deres trivsel under barselsperioden.

Dette speciale kan anses som en undersøgelse af de oplevede udfordringer, som barslende mødre *kan* opleve under deres barselsperiode i det senmoderne samfund. For at undgå, at barslende mødre fremover føler sig ensomme, melder sig ud af mødregrupper eller ikke oplever, at barselsperioden lever op til deres forventninger, kan en perspektivorienteret samtale-tilgang muligvis være et bidragende redskab. Noget tyder i hvert fald på, at barslende mødres oplevelse, af at skulle leve op til sociale normative forventninger, medfører, at de ikke taler højt om deres udfordringer og føler individuel skyld, hvorfor et samtale-redskab, som understøtter, at de netop gør dette, kan siges at have potentiale til at understøtte bedre trivsel hos barslende mødre. Hvis vi skal sikre, at barslende mødre ikke fortsat bidrager til den generelle faldende mentale sundhed i Danmark, bør vi som samfund i hvert fald kigge nærmere på, hvordan vi sikrer bedre trivsel hos barslende mødre i Danmark.

6.0 Artikel: “Det var i hvert fald ikke det man havde forventet”

I et roligt villakvarter i Næstved d. 19. marts kl. ca. 22.00 har seks mødre netop afsluttet en samtale, som viste sig at bringe svære følelser frem i lyset. To af de deltagende mødre, er forskerne bag den undersøgelse, som samtalen drejede sig om. Netop mødres oplevede udfordringer under barselperioden. De fire andre mødre sad der, fordi de havde oplevet udfordringer under deres barselsperiode, og derfor frivilligt ønskede at deltage i samtalen. Samtaleformen er en perspektivorienteret samtale-tilgang, og er kendetegnet ved at kunne tilbyde et særligt rum, hvor mødrene i et kollektivt samspil med forskernes egen viden om at være barsel, har mulighed for at opnå nuancerede og fælles forståelser at tale om barselsudfordringer ud fra. Ved brug af udsagnkort relateret til mødres oplevede udfordringer i barselsperioden, kickstartes mødrenes kollektive dialog. Måske kan samtaleformen blive et naturligt redskab til samtale mellem barslende mødre fremover?

Line Holm Wulff & Line Saltoft Steen
Stud.cand.mag i Læring og forandringsprocesser ved AAU, Kbh
31. Maj 2024.

”Det var i hvert fald ikke det man havde forventet”

Sådan udtalte en af de deltagende mødre under den samtale den 19. marts, da emnet faldt på oplevelsen af at være blevet mor og være på barsel.

Der er ingen tvivl om, at det at blive mor er en kæmpe livsomvæltning, hvor krop og sind påvirkes i en sådan grad, at man skal have oplevet det selv, for at kunne forstå det fuldt ud. Det kan opleves kontrastfyldt at gå fra et liv uden børn til pludselig at skulle gå på barsel og være i symbiose med sit lille barn. Oven i det barsler man i dag også i et samfund, som bevæger sig i et hastigt tempo, hvor man altid kan præstere lidt mere, lidt bedre, lidt hurtigere, samtidig med at følelsen af aldrig at nå i mål også er til stede.

Foreningen Bedre Barsel fandt i 2020, at knap hver tredje mor ud af 453 mødre følte sig ensomme under deres barsel (Larsen, 2021). Ligeledes vælger hver femte mor at melde sig ud af mødregruppen, fordi den ikke lever op til deres forventninger, samt

udgør et fællesskab, hvor mødrene konkurrerer om at præstere bedst i moderrollen (Plum, 2021). Både nyere dansk litteratur og international forskning peger på, at både forældreskabet generelt og moderskabet isoleret set, er underlagt sociale normative forventninger til, hvordan man bær præstere i rollen som forældre eller mor (Akselvoll, 2023) (Schmidt et al. 2022). Er disse tendenser medvirkende til, at barselsperioden ikke lever op til det, som man havde forventet?

Mor eller præstationsindivid?

I forbindelse med undersøgelsen af mødres oplevede udfordringer, har tre hold af i alt otte mødre deltaget i perspektivsamtaler med forskerne. Med afsæt i alle tre samtaler, blev det tydeligt at mødrenes deltagelse i mødregrupper var dilemmafyldte. Dette fordi de på den ene side kunne opleves som et frirum fra de huslige pligter, hvor de havde samvær med andre mødre, som de kunne sparre med. På den anden side ople-

vede mødrene en konkurrence og præstations-præget adfærd, hvor de sammenlignede sig med hinanden og havde følelsen af at skulle præstere. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, hvordan ens hjem ser ud, amning eller ej, og om ens baby skriger eller er stille i det offentlige rum. En af mødrene udtaler:

“Det tror jeg bare er sådan en samfundssituation. Øhm... Altså, det der med, at alting skal se godt ud, alle skal amme, og alting skal være pænt, og alle børn skal være så ordentlige, og gøre, hvad deres mor og far siger, og babyer skal ikke græde, og det skal være sådan og sådan [...]”

Undersøgelsen viser at størstedelen af mødrene reagerer på den konkurrenceprægede adfærd i mødregrupperne, ved at give sig selv skylden, hvis ikke de formår at leve op til de socialt normative forventninger til rollen som mor. For at være en ”rigtig” mor, oplever hovedparten af mødrene at være ”nødt til” at præstere i overensstemmelse med de sociale normative forventninger, om end flere af mødrene faktisk beretter om, slet ikke at have lyst til at præstere på den måde. En af mødrene vælger dog aktivt at gå imod præstationstendenserne, og forsøger bevidst ikke at deltage eller reproducere den konkurrence- og præstationsprægede tendens der ses i mødregruppen.

Mødet med sundhedsvæsenet

I forbindelse med graviditet, fødsel og efterfølgende kontroller af mor og baby, er mødre i kontakt med sundhedsvæsenet. Det værende hos egen læge, hospitaler og med besøg af sundhedsplejerske. Undersøgelsen viser, at også her oplever mødrene at skulle præstere, samt at leve op til forventninger om, at man som mor bør stille sin krop til rådighed for sundhedspersonalets blikke og berøring. Flere af mødrene beretter om, at

mødet med sundhedsvæsenet i høj grad er præget af et fokus rettet mod barnets udvikling og trivsel, mens de oplever, at fokus på deres mentale tilstande ikke tages alvorligt. En mor udtaler om mødet med sundhedsvæsenet:

“Det er det, som er billedet af en kvinde på barsel. Det er en kvinde, der sætter sine børn først, og så er det ligesom kvinden, der kommer i sidste række.”

Dette citat synes at være repræsentativt for, hvordan alle mødrene oplever at deres krop reduceres til et objekt, som et middel til at sikre barnets sundhed og udvikling. Der kan sættes spørgsmålstejn ved hvem der griber mødrene, hvis de oplever det mentalt svært i barselsperioden, når fokuset så entydigt synes at være til stede på barnet. Selvom mødrene screenes for efterfødselsreaktioner, synes ansvaret umiddelbart at ligge på mødrenes egne skuldre.

“Altså hvis man skal bruge den, så brug den. Altså... Jeg fik jo selv lov til at bestemme. Altså... Om jeg havde det dårligt, eller ikke havde det dårligt.”

Sådan udtaler en mor, om hendes oplevelse med sundhedsplejersken efter at vise tegn på en efterfødselsreaktion. Samme mor ender, ligesom flere af de andre mødre, med ikke at bede om hjælp. Undersøgelsen peger på, at frygten for ikke at præstere ”godt nok”, ender med at blive mødrenes drivkraft for at negligere egne følelser i mødet med sundhedsvæsenet - trods det, at de beretter om, at det fører til følelser af skuffelse, vrede, ensomhed samt en oplevelse af at føle sig overvældede. Spørgsmålet er, hvorfor mødrene ender i disse situationer. Handler det om sundhedsplejerskernes tidspress eller skal svaret findes i en manglende bevidsthed om mødres følelser fra sundhedsvæsenets side?

At tale om det svære

I en af perspektivsamtalerne deltager fire mødre, som kendte hinanden fra deres fælles mødregruppe. Med udgangspunkt i udsagnskort, fortæller mødrene om deres oplevede udfordringer under barselsperioden. I den forbindelse udtaler en af mødrene:

”Vi har jo tydeligvis ikke snakket godt nok om vores følelser. Fordi vi jo alle tre har haft det svært. Vi har kun snakket om, hvad der var svært ved vores børn, men aldrig hvad der var svært hos os.”

Citatet viser tydeligt, at den perspektivorienteret samtale-tilgang skaber rum for, at mødrene åbner op og taler om de svære følelser, hvilke der ikke naturligt har været rum for tidligere. Samme tendens gør sig gældende under de perspektivsamtaler, hvor mødrene ikke kender hinanden. Kendskab til hinanden synes således ikke at være en afgørende faktor for, at mødrene deler udfordringer og svære følelser.

Foruden at dele svære følelser ses en tendens til, at perspektivsamtalerne gennem et kollektivt samspil mellem mødrene og forskerne, understøtter mødrenes mulighed for at tilbyde forskellige perspektiver. Dette skaber grundlag for, at mødrene opnår mere nuancerede erkendelser om oplevede udfordringer i barselsperioden, hvormed mødrenes individuelle oplevede udfordringer af-individualiseres og gøres til et fælles anliggende. Kan dette mon ses som en succes,

når vi ved, at moderskabet er underlagt socialt normative forventninger til, hvordan man bør præstere som mor? Spørger man mødrene selv, beretter flere om, at samtaleformen skaber rum for, at “få hul på bylden” ift. at tale om svære følelser og oplevede udfordringer. Særligt trygheden ved i at turde dele, hvordan de reelt havde det, samt det naturlige i at sætte ord på, hvordan de tænkte om deres trivsel under barselsperioden, var medvirkende faktorer til, at mødrene frit talte om nye handlemuligheder og forandrings tiltag ift. at skabe bedre trivsel for barslende. Noget tyder således på, at en perspektivorienteret samtale-tilgang har potentiale til at skabe rum for, at mødrene legitimt kan udforske nye praksisser, som understøtter deres trivsel under barselsperioden. Hvem ved, måske kan dette redskab være medvirkende til, at mødre fremover kan tale mere frit og åbent om deres oplevede udfordringer, og således være medvirkende til at skabe bedre betingelser for mødres trivsel under barselsperioden? Med afsæt i undersøgelsen, peger noget i hvert fald på, at barslendes mødres oplevelse af at skulle leve op til sociale normative forventninger medfører, at de ikke taler højt om deres udfordringer og føler individuel skyld, hvorfor et samtale-redskab, som understøtter, at de netop gør dette, kan siges at have potentiale til at understøtte bedre trivsel hos barslende mødre.

7.0 Litteraturliste

- Akselvoll, M. Ø. (2023). *Det grænseløse forældreskab* (1 udgave, 3. oplag udg.). Dansk Psykologisk Forlag.
- Albris, K., & Wahlberg, A. (2018). At være online: Webnografi og digitale metoder. I H. Bundgaard, H. O. Mogensen, & C. Rubow, *Antropologiske projekter - En grundborg* (1 udg.). Samfundslitteratur.
- Alvesson, M. (2009). At-home ethnography: Struggling with closeness and closure. I S. Ybema, D. Yanow, H. Wels, & F. Kamsteeg, *Organizational Ethnography. Studying the Complexities of Everyday Life* (s. 156-174). Sage.
- Beskæftigelsesministeriet. (2024). *Orlovsregler - for børn født fra 2. august 2022*. Hentet 21. 05 2024 fra Beskæftigelsesministeriet: <https://bm.dk/arbejdsmraader/aktuelle-fokusomraader/orlovsregler-for-boern-foedt-fra-2-august-2022>
- Bloksgaard, L. (2009). *Arbejdsliv, forældreskab og køn - forhandlinger af løn og barsel i tre moderne virksomheder*. Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold. Aalborg Universitet.
- Bloksgaard, L. (2013). *Forældreorlov til far? Orlovsrettigheder, arbejdspladsnormer og fædres praksisser*. FREIA & Department of Culture and Global Studies, Aalborg Universitet.
- Bramming, P., Hansen, G. B., & Olesen, K. G. (2009). Snaplog - en performativ forskningsteknologi, eller hvad grævlingelorten fortæller om lærertrivsel. *Tidskrift for Arbejdsliv*(11 årg. Nr. 4).
- Brinkmann, S. (2020). Etik i en kvalitativ verden. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder - en grundbog* (3. udgave, 2. oplag udg.). Hans Reitzels forlag.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2020). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder - En grundbog* (3 udg., s. 33-65). Hans Reitzels Forlag.
- Buch, A., & Andersen, V. (2009). Begejstring og belastning i videnarbejdet. *Psyke & Logos - Videnskabeligt tidsskrift for psykologi*, s. 585-611.
- Clerke, T., & Hopwood, N. (2014). Ethnography as Collective Research Endeavor. I T. Clerke, & N. Hopwood, *Doing Ethnography in Teams - A Case Study of Asymmetries in Collaborative Research* (s. 5-18). New York: Springer.
- Dewey, J. (2005). *Demokrati og uddannelse* (1 udg.). Aarhus: Klim.
- Egholm, L. (2014). *Videnskabsteori - Perspektiver på organisationer og samfund* (1 udg.). Hans Reitzels Forlag.

- Equalis. (2024). *Den gode tilbagevenden fra barsel*. København: Equalis. Hentet 21. 05 2024 fra https://equalis.dk/wp-content/uploads/2024/04/Den-gode-tilbagevenden-fra-barsel_rapport.pdf
- Famoba. (2022). *Dit barselsunivers - Din barsel starter her*. Hentet 11. 05 2024 fra <https://famoba.dk/>
- Good Tape. (2024). Hentet 30. 05 2024 fra Good Tape: <https://goodtape.io/da>
- Hagedorn-Rasmussen, P., Lund, H., Mac, A., Sørensen, P. K., & Thomsen, R. (2021). Lærende kortlægning – læring mellem forskning og praksis. (Vol 4, No. 2), s. 1-22.
- Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper* (3 udg.). Samfundslitteratur.
- Hartmut, R. (2014). *Fremmedgørelsen og acceleration* (1. oplag, 1. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Inspired Beyond Babies. (2023). *Inspired Beyond Babies*. Hentet 18. 05 2024 fra <https://inspiredbeyondbabies.dk/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3 udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, L. (27. 05 2021). *Hver tredje mor føler sig ensom under barsel*. Hentet 17. 05 24 fra Psykolog Linda Larsen: <https://www.psykologlindalarsen.dk/2021/05/27/hver-tredje-mor-foeler-sig-ensom-under-barsel/>
- MaMaMesh. (2024). Hentet 11. 05 2024 fra MaMaMesh: <https://mamamesh.com/>
- Nielsen, B. S., & Nielsen, K. A. (2020). Aktionsforskning. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder - En grundbog*. Hans Retizels Forlag.
- Nielsen, H. K. (2020). Kritisk teori. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder - en grundbog* (3. udgave, 2. oplag udg.).
- Nielsen, H. K. (2020). Kritisk Teori. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder - en grundbog* (2. oplag udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Næstved Kommune. (2024). *Indbyggertal*. Hentet 22. 05 2024 fra Næstved Kommune: <https://www.naestved.dk/kommunen/tal-og-fakta/indbyggertal#indbyggertal-2024-bc>
- Nørgaard, C. M., & Nygaard, S. (07. 03 2018). *Danskernes sundhed lider under præstationssamfundet*. Hentet 21. 05 2024 fra Kristeligt Dagblad: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/danskernes-sundhed-lider-under-praestationssamfundet>
- Olsen, E., Rask, C. U., Elberling, H., Jeppesen, P., Clemmensen, L., Munkholm, A., . . . Skovgaard, A. (02. 04 2020). Cohort Profile: The Copenhagen Child Cohort Study (CCC2000). *International Journal of Epidemiologi*, 49(2), s. 370-371.

- Olsen, J., & Meder, I. (2014). Better health for mother and child – The Danish National Birth Cohort (DNBC), its structure, history and aims. *Norsk Epidemiologi*, s. 37-38.
- Petersen, A. (2016). *Præstationssamfundet* (1. oplag, 1. udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Petersen, A. (2016). *Præstationssamfundet* (1. oplag, 1. udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Petersen, A., & Krogh, S. C. (2021). *Præstationskultur*. Aarhus Universitetsforlag.
- Plum, M. H. (22. 09 2021). *Mødregruppen i modvind: Er den en facade eller et frirum*. Hentet 20. 05 2024 fra Alt.dk: <https://www.alt.dk/boern/moedregruppe-fordele-ulemper>
- Rogaczewska, N. (2023). *Barsel på bundlinjen - Styrk ligestilling og konkurrenceevne med bedre barselshåndtering* (1. oplag, 1. udg.). Frederiksberg: Frydenlund.
- Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelsen og acceleration* (1. oplag, 1. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Rytter, M., & Olwig, K. F. (2018). At snakke om det: måder at interviewe på. I H. Bundgaard, H. O. Morgensen, & C. Rubow, *Antropologiske projekter – En grundbog* (1. udg., s. 181-194). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Schmidt, E.-M., Décieux, F., Zartler, U., & Schnor, C. (04. 11 2022). What makes a good mother? Two decades of research reflecting social norms of motherhood. *The Authors, Journal of Family & Review*.
- Statens Institut for Folkesundhed. (2023). *Danskernes sundhed 2023*. København: Statens institut for Folkesundhed, Suddansk Universitet. Hentet 21. 05 2024 fra file:///C:/Users/lineh/Downloads/Danskernes_sundhed_2023%20(1).pdf
- Sundhedsstyrelsen. (2022). *Anbefalinger for svangreomsorgen* (1. oplag, 4. udg.). København: Komiteen for sundhedsoplysning.
- Søndergaard, D. M. (2006). *Tegnet på kroppen - Køn: Koder og konstruktioner blandt unge voksne i academia* (3. udg.). Københavns Universitet: Museum Tusculanums Forlag.
- Sørensen, M. C., & Boysen, M. S. (2021). Forskerrollen mellem facilitator og faglig ekspert i aktionsforskning. *Forskning & Forandring*(Vol 4, No 2), s. 86-105.
- Sørensen, M. C., Oreskov, S. W., & Boysen, M. S. (2019). *Magien ind i dagtilbuddet*. Professionshøjskolen Absalon.
- Thomassen, A. O. (2009). *Fem Dewey-begreber til analyse af Facilitated Work Based Learning*. Institut for Erhvervsstudier. Aalborg Universitet.
- Tøgersen, U. (2004). *Krop og Fænomenologi - En introduktion til Maurice Merleau-Pontys filosofi* (1. oplag, 1. udg.). Systime.
- VIVE - Viden til Velfærd. (2021). *SPOR – Børns udvikling og trivsel gennem livet – Præsentation af undersøgelsen og udvalgte resultater fra første dataindsamling*

2017/2018. København: VIVE - Viden til velfærd- Det Nationale Forsknings- og
Analysecenter for Velfærd. Hentet 20. 05 2024 fra
<https://www.vive.dk/media/pure/yzen20zk/5794349>

8.0 Bilagsliste

Bilag 1: Perspektivsamtale 1

Bilag 2: Perspektivsamtale 2

Bilag 3: Perspektivsamtale 3

Bilag 4: Feltnoter

Bilag 5: Interviewguide, online interviews

Bilag 6: Invitation til rekruttering af deltagere

Bilag 7: Udsagn til udsagnskort

Bilag 8: Facilitatorguide

Bilag 9: Transskriberingsguide

Bilag 10: Samtykkeerklæring